

**КА ЈЕДНАКОСТИ ОДРЖИВИХ МОГУЋНОСТИ
ЗА СВАКОГА И СВУДА У СРБИЈИ ПРЕРАСТАЊЕМ У ОДРЖИВОСТ**

Садржај

1. Уводна реч	9
2. Нагласци	10
3. Увод	12
а. Приврженост целе Владе и целог друштва Србије вредностима и принципима Агенде 2030	13
б. Унапређивање архитектуре политике за интегрисану равнотежу три димензије одрживог развоја	13
в. Трајна опредељеност за одрживи развој	14
г. Умрежено спровођење Агенде 2030 у Републици Србији	15
4. Методологија и процес припреме извештавања	16
5. Политика и омогућавајућа средина	21
а. Усвајање Циљева одрживог развоја	21
б. Инкорпорирање Циљева одрживог развоја у националне оквире	23
в. Никога неизоставити	27
г. Институционални механизми	32
6. Напредак у Циљевима према дoметима	35
7. Средства спровођења	80
8. Наредни кораци	90
9. Закључци	91
10. Анекси	93

Ramonda serbica - симбол одрживог развоја Србије

Мало је тако интересантних и загонетних биљака у флори Европе као што је *Ramonda serbica*-вишегодишња, спорорастућа биљка, са издуженим, неправилним, тестерасто назубљеним листовима. Цвет је облика левка, бледо-љубичасте боје, са најчешће 5 криничних листића који се међусобно не преклапају. Цвета на пролеће, од априла до јуна. Први ју је описао 1874. године чувени ботаничар Јосиф Панчић на основу примерака које је сакупио на планини Ртањ у Србији.

Заједно са неколико својих рођака ова биљка у Европи представља реликте Терцијера, такозване „живе фосиле“. Када је клима у давној прошлости, на овим просторима била влажнија и топлија, били су много шире распрострањени него данас. Почетком Леденог доба, ове биљке су се, вероватно, спустиле јужније и на ниже надморске висине у клисури и кањоне у чијим ушушканим условима су могле да преживе. По завршетку хладног периода, постепено су поново почеле да шире свој ареал. Данас Српску рамонду налазимо на простору од северозападне Грчке на југу до североисточне Србије на северу и од Албаније и Црне Горе на западу до источне Србије и северозападне Бугарске на истоку.

Ramonda serbica симбол је одрживог развоја Србије, не само зато што су биљке примарно, у основи целокупног живота на земљи. Разлог је њена интересантна особина да неповољне услове на станишту, као што су недостатак влаге, или високе или ниске температуре, преживљава уласком у анабиозу, физиолошко стање мировања. Тада се метаболизам биљке успорава, а надземни органи дехидрирају. Када се поново јаве повољни услови на станишту, биљка у року од 48 часова до неколико дана поново успоставља нормалну метаболичку активност и озелењава, због чега се још назива и „биљка која васкрсава“ или „биљка феникс“.

Данас опстанак српске Рамонде на Балканском полуострву угрожавају: нарушавање станишта услед климатских промена или дејства човека; мала бројност и изолованост појединих популација; изградња брана у клисурама и кањонима; сакупљање биљака у научне и хортикултурне сврхе. Популације биљке, ипак су, и даље стабилне зато што се велики број јединки налази на неприступачним местима и у подручјима која су под различитим степеном заштите. *Ramonda serbica* је строго заштићена врста у Србији Бернском конвенцијом о заштити европских дивљих врста и природних станишта и IUCN Црвеном листом угрожених врста.

Ramonda serbica, којој њена необична особина омогућава да преживи неповољне услове јесте „биљка феникс“, али свемоћна ипак није. Ограниченом распрострањеношћу то и показује. Укључујући потпуну заштиту потребна су и људска чињења на спречавању и ублажавању климатских промена како би олакшали пут опстанка „биљке феникс“, *Ramonda serbica*.

Листа скраћеница

ЦИЕЗ – Земље Централне и Источне Европе

ГХГ – Гасови са ефектом стаклене баште

ГИЗ – Немачка организација за међународну сарадњу

ИПА – Инструмент за претприступну помоћ

ИОМ – Међународна организација за миграције

МАПС мисија – подршка интегрисању, убрзању и мерама политике (Mainstreaming, Acceleration and Policy Support)

МИКС – Истраживање вишеструких показатеља

МДПП – Министар без портфеља задужен за демографију и популациону политику

РИА – Брза интегрисана процена (Rapid Integrated Assessment)

СИЛЦ – Анкета о приходима и условима живота

СИПРУ – Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Р.Србије

УН – Уједињене нације

УНДП – Развојни програм Уједињених нација

УНЕЦЕ – Економска комисија за Европу

АП – Акциони план

БДП – Бруто друштвени производ

БФПЕ – Бруто финална потрошња енергије

ДНИ – Добровољни национални извештај

ДРИ – Државна ревизорска институција

ЕЕ – Енергетска ефикасност

ЕК – Европска комисија

ЕСРП – Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике у процесу приступања Европској унији

ЕУ – Европска унија

ЈЛС – Јединица локалне самоуправе

ЈПП – Јавно приватна партнерства

МГСИ – Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

МДУЛС – Министарство државне управе и локалне самоуправе

МЕИ – Министарство за европске интеграције

МЗ – Министарство здравља

МЗЖС – Министарство заштите животне средине

МПНТР – Министарство просвете, науке и технолошког развоја

МПШВ – Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

МРЕ – Министарство рударства и енергетике

МРРГ – Међуресорна радна група за спровођење агенде Уједињених нација за одрживи развој до 2030. године

МСП – Мала и средња предузећа

МИНРЗС – Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

МУП – Министарство унутрашњих послова

НАД – Национални приоритети за међународну развојну помоћ 2014-2017, са пројекцијама до 2020

НПАА – Национални план за преузимање правних тековина ЕУ

ОЕ – Обновљива енергија

ОИ – Обновљиви извори

ОИЕ – Обновљиви извори енергије

ОР – Одрживи развој

ОРП – Оквир развојног партнерства између Владе Републике Србије и Тима Уједињених нација у Србији

ОЦД – Организација цивилног друштва

ПКС – Привредна комора Србије

РАС – Развојна агенција Србије

РЗС – Републички завод за статистику

РСЈП – Републички секретаријат за јавне политике

СЗО – Светска здравствена организација

СКГО – Стална конференција градова и општина – Савеза градова и општина Србије

УН – Уједињене нације

УНИЦЕФ – Дечији фонд Уједињених нација

УНХЦР – Високи комесаријат УН за избеглице

ЦОР – Циљеви одрживог развоја

1. Уводна реч

Усвајањем Агенде о спровођењу Циљева одрживог развоја до 2030. постигнут је историјски консензус у УН. Ова амбициозна развојна агенда представља визију која је од кључне важности за стварање предуслова за бољи и просперитетнији, али и безбеднији и стабилнији свет. Партнерство и сарадњу целокупне међународне заједнице, на различитим нивоима, посебно регионалном и подрегионалном, сагледавамо као предуслов да Агенда одрживог развоја буде спроведена на целовит начин у свим њеним димензијама - економској, социјалној и еколошкој. Реч је, пре свега, о нашој одговорности према најсиромашнијим и најугроженијим, животној средини и потпунијој концепцији људског живота у којој су поштована људска права свих.

Изазов је одржати ову визију чврсто повезану са стварношћу, где се свака конкретна активност везује за стварање одрживих и отпорних друштава. Добровољни национални извештај који је пред вама приказује конкретне активности којима смо се бавили у разматрању напретка, наглашавајући достигнућа, али и изазове и идентификујући даље кораке у имплементацији Циљева одрживог развоја. Извештај је резултат позитивног моментума и укључивања најширег круга актера у друштву и стварања партнерстава на свим нивоима, владиног и невладиног сектора.

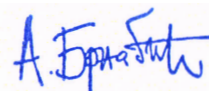
Уверени смо да Агенда 2030 представља суштинску компоненту глобалних напора у циљу позитивне трансформације савременог света. Активно смо учествовали у процесу дефинисања циљева одрживог развоја, као и у процесу усвајања Акционе агенде из Адис Абебе о њиховом финансирању. Предузимамо интензивне напоре на националном нивоу како бисмо обезбедили одговарајућу динамику њихове имплементације. Искорењивање екстремног сиромаштва, повећање запослености, јачање институција и подизање економије, владавина права, већа инклузивност и унапређење квалитета система образовања и здравствене заштите, основа су наше развојне стратегије, и као такви, у фокусу имају наше грађане. Нико не сме бити изостављен из ових Циљева.

Први Добровољни национални извештај Р. Србије даје и корисне смернице у даљем процесу имплементације Агенде 2030 и њеног повезивања са поглављима у предприступним преговорима са ЕУ, односно прилагођавања националним приоритетима. Пут ка чланству у ЕУ, који делимо са другим државама у региону, сагледавамо као пут ка већој стабилности, економском напретку и учвршћивању тековина демократије. Наш је циљ просперитетно друштво, које, делећи исте вредности са другим државама Европе и света, доприноси глобалној стабилности и напретку и, пре свега, води рачуна о бољитку својих грађана. Приступање Европској унији је приоритет Србије, тако да спровођење реформи с циљем испуњавања критеријума за приступање Европској унији, значајно доприноси остварењу Циљева одрживог развоја, и обрнуто. Такође, борба против свих врста екстремизама и нестабилности, а без јачања економског развоја и повезивања, никада неће бити потпуна. Истовремено, економски и социјални развој не могу бити остварени без одлучног суочавања са безбедносним изазовима модерног света.

Република Србија је демонстрирала своју посвећеност унапређивању регионалне сарадње на имплементацији Агенде 2030 организовањем Субрегионалне конференције о промоцији напретка у имплементацији Агенде 2030 у септембру 2018. г., као јединственог форума за размену идеја, знања и искустава, а у циљу убрзања развојног напретка држава у региону.

Иако је пред нама дуг пут, резултати представљени у извештају показују да можемо успети, под условом да наши напори и активности буду свеобухватни, кохерентни и конзистентни.

Председница Владе Републике Србије

Ана Брнабић

2. Нагласци

Први извештај добровољног националног извештавања Републике Србије угаони је камен инклузивног, опипљиво продуктивног и акционо подстичућег процеса прегледа амбициозне сарадње целе Владе и целог друштва у удруженом напредовању према хоризонту националне визије прерастања у одрживост стварањем једнакости одрживих могућности доступних свакоме и свуда у Србији. Одговорно строгом оценом спровођења Агенде за одрживи развој до 2030. године (Агенда 2030) и досадашњег достизања њених Циљева одрживог развоја (ЦОР) у овом процесу извештајног прегледа, путем заједничких саветовања Владе и свих заинтересованих, издвојени су фактори оствареног, како они који су допринели успесима, тако и они који су узроковали слабости и недостатке. Истовремено су у надзорном праћењу и вреднујућем оцењивању утврђене могућности подешавања националног развојног компаса за вођење кохерентне политике потпуног постизања одрживог развоја за који је Агенда 2030 глобални план акције.

Национална визија одрживог развоја Републике Србије оснажена је свим до сада издржаним нужним суочавањима са неодрживим политикама и праксама управљања социјалним и економским развијањем, и заштитом и унапређивањем животне средине. Изведеним опсежним реформама створени су предуслови остваривања уравнотежавања ова три чиниоца одрживог развоја. Нову снагу националне развојне визије подупире и процес приступања Републике Србије Европској унији и сви процеси мултилатерализма и регионалне сарадње Србије посвећени ренесанси демократизовања глобалне развојне владавине. Разбуђена тежња за стварање једнакости одрживих могућности за свакога и свуда у Србији, прво за младе и заједно са њима у свим локалним заједницама, и то најпре у онима које су на зачељу прерастања у одрживост, одредила је да прегледни фокус овог извештаја буде на постигutom за њих у националном спровођењу Агенде 2030 и на њиховим очекивањима и препорукама за побољшања примене, како би већ следећи добровољни извештај био преглед стања одрживе Србије у којој нема повлашћености људи на штету природе, повлашћеног имања једних на штету других, повлашћености једног рода на штету другог, повлашћености ма иједне генерације на штету ма које друге.

Научене лекције

1. Економска и финансијска одрживост, уравнотежен буџет, људи који креативно мисле и са амбицијом да нам може бити боље, гарант су достизања одрживости. То је лекција од које нећемо одустати.
2. Након изазовног времена које је иза нас, одрживи развој пружа наду за стварање услова једнакости одрживих могућности за свакога и свуда у Србији.

Изазови

- Како постићи гарантован доходак у складу са финансијским могућностима државе који гарантује економску и финансијску одрживост?
- Оспособљавање људи на локалном нивоу за планирање и израду стратешких инвестиционих пројеката.
- Како за сву децу омогућити обрасце за здраво одрастање, стицање правилних навика и одрживих стилова живота, а посебно када је реч о онима који су најудаљенији од могућности које пружа породица и средина у којој расту?
- Стварање културе и знања заснованим на дигиталној писмености која доприноси стварању предузетног друштва и повезаности државе са свима.
- Проналажење модела који ће обезбедити шансе за развој и коришћење потенцијала свих генерација, посебно старијих суграђана који чине 20,2% популације, како нико не би остао иза колоне.
- Како оснажити људе и обезбедити инклузивност и једнакост?

Области потребне помоћи

Србији је у прерастању у одрживост потребна помоћ подржавајуће повећаног обима инвестиција, знања, вештина, технологија и посебних партнерстава креираних за развој генерички одрживе карбонски неутралне циркуларне пољопривреде, индустрије одрживих материјала, технолошких процеса, производа, услуга укључујући и финансијске, посебно подстичуће за предузетништво појединаца и умножавање микро, малих и средњих предузећа у ова два носећа производна сектора будућности за које су већ створене претпоставке дигитализацијом потребних делатности и ојачаном конективношћу земље рехабилитованим транспортним, енергетским и комуникационим инфраструктурама.

3. Увод

Република Србија је надлежна за одрживи развој. Тако је одредбом у тачки 9. члана *Устава Републике Србије* предвиђено да Република Србија уређује и обезбеђује:

„одрживи развој; систем заштите и унапређења животне средине; заштиту и унапређивање биљног и животињског света; производњу, промет и превоз оружја, отровних, запаљивих, експлозивних, радиоактивних и других опасних материја“.¹

Обавеза Републике Србије према Уставу је и уједначавање развоја како је предвиђено одредбом његовог члана 94, који гласи:

„Република Србија стара се о равномерном и одрживом регионалном развоју, у складу са законом.“²

Извршеним реформским резovima у Републици Србији до сада започело је прерастање у одрживост које је вођено решеношћу оживотворења једнакости одрживих могућности за сваког у сваком њеном делу. Постигнуто је значајно отварање нових прилика за доступне одрживе могућности бољих животних избора за свакога и равноправније подстицање способности свих да уживају добробити раста друштвене инклузивности и солидарности, веће социјалне и економске правичности и ширења претпоставки за достојанствени рад и ефективно учешће у одлукама заједнице.

Зато је Европска комисија (ЕК) која предњачи у амбицијама и акцијама држава чланица Уније да саме и заједно са другима остварују Агенду 2030 достизањем Циљева одрживог развоја, и као прожимајућих питања *Глобалне стратегије Европске уније за спољну политику и политику безбедности*³ и као главног циља *Новог европског консензуса о развоју*⁴, сигурна да јој је Република Србија поуздан и предвидив партнер. Оцењујући допринос Србије свим заједничким настојањима за темељни преображај нашег света, какав је визијом одрживог развоја ове Агенде замишљен да се постигне 2030. године, а сложено утврђен пожељним и изводљивим, Комисија је 2018. године саопштила да је Србија:

„потпуно посвећена спровођењу Агенде 2030 и њених Циљева одрживог развоја. Њихово прилагођавање приликама земље је у току. Србија и Уједињене нације покренуле су 2017. године Оквир развојног партнерства за период 2016. до 2020. године. Оквир развојног партнерства у целости је сврстан уз националне развојне приоритете, исто као и са процесом приступних преговора Републике Србије и Европске уније и Агенде за одрживи развој до 2030. године“.⁵

¹ *Constitution of the Republic of Serbia*, Official Gazette of the RS, no. 98/2006, члан 97. тачка 9, доступно на: <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/en-GB/235-100028/constitution> (приступљено 01.04.2019)

² *Op.cit.*, члан 94.

³ European Union, *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy*, June 2016, доступно на: http://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf (приступљено 18.04.2019).

⁴ European Union, *The New European Consensus on Development 'Our World, Our Dignity, Our Future'*, Joint Statement by the Council and the Representatives of the Governments of the Member States Meeting within the Council, the European Parliament and the European Commission, June 7, 2017, доступно на: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/european-consensus-on-development-final-20170626_en.pdf (приступљено 18.04.2019).

⁵ European Commission, *Commission Decision C (2014)5872 of 19.8.2014 adopting the Indicative Strategy Paper for Serbia for the period 2014-2020, Annex to the Commission Implementing Decision Amending Commission Decision C (2014)5872 of 19.8.2014*, C (2018) 5064 final, Brussels, 10.08.2018, p. 8, доступно на: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180817-revised-indicative-strategy-paper-2014-2020-for-serbia.pdf> (приступљено 18.04.2019).

а. Приврженост целе Владе и целог друштва Србије вредностима и принципима Агенде 2030

Овај остварени извештајни процес потврдио је и поново истакао потпуну приврженост целе Владе и целог друштва кључним принципима Агенде 2030:

- **универзалности** по опсегу и примењивости у свим земљама, у сваком контексту и у сваком тренутку;
- **незаобилажења никога** развојем тако да та корист допре до свих, посебно оних најлишенијих, отклањањем на најбољи могући начин неприлика и рањивости којима су изложени и дискриминација којима су погођени;
- **међуповезаности и недељивости** укореењених у међуповезаности и недељивости 17 ЦОР, тиме што нико одговоран за њихово достизање не бира ни један од њих, ни неке од њих, већ их у целисти скупно спроводи, који год да су одређени као приоритети (холистички приступ);
- **укључивости** сваког појединца без обзира на расу, пол, етничку припадност или идентитетско опредељење и сваког сегмента друштва у доприношење њеном остваривању;
- **партнерства** различитих заинтересованих страна за достизање ЦОР успостављањем, у свакој земљи, њихових подржавајућих партнерстава за покретање, прикупљање и дељење знања и стручности, као и прибављање технологија и извора финансирања.

б. Унапређивање архитектуре политике за интегрисану равнотежу три димензије одрживог развоја

Носећи се са стварношћу свих искушења готово две деценије тегобних транзиција, укључујући и изазов достизања обима развијености какав је био 1989. године, власт и грађани Србије признали су неугодне реалности и определили се да их мењају прерастањем у одрживост.

Током интеграције Републике Србије у ЕУ, отпочетом преговорима о стабилизацији и придруживању, кохезивно је 2006. године конституционализован одрживи развој *Уставом Републике Србије*⁶. Такође, стратешки наткриљујући документ обједињеног вођења свих секторских политика ради достизања одрживог развоја усвојен је 9. маја 2008. године. Овом *Националном стратегијом одрживог развоја за период 2009. до 2017. године*⁷, као и 2009. године донетим *Акционим планом*⁸ за њено спровођење, јасно је одређено да је одрживи развој „генерално усмерење и опредељење Републике Србије, и представља тежњу за стварањем бољих услова живота усклађивањем социјалних и економских фактора и фактора заштите животне средине“⁹.

⁶ *Constitution of the Republic of Serbia*, Official Gazette of the RS, no. 98/2006, доступно на: <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/en-GB/235-100028/constitution> (приступљено 01.04.2019).

⁷ Government of the Republic of Serbia, *National Sustainable Development Strategy*, ibidem.

⁸ Government of the Republic of Serbia, *Action Plan for the Implementation of the National Sustainable Development Strategy for the Period 2009-2017*, Official Gazette of the Republic of Serbia, no. 22/2009, доступно на: <http://www.odrzivi-razvoj.gov.rs/uploads/documents/Akcioni-plan-za-sprovodjenje-NSOR.pdf> (приступљено 18.04.2019).

⁹ Government of the Republic of Serbia, *Закључак Владе о усвајању извештаја о напретку у спровођењу Националне стратегије одрживог развоја за период од 2009. до 2017. године – за 2010. годину, који је саставни део овог закључка и извештаја о напретку у примени Акционог плана за спровођење Националне стратегије одрживог развоја за период од 2009. до 2017. године – за 2010. годину, који је саставни део овог закључка*, Official Gazette of the Republic of Serbia, бр. 59/2011 (10. августа 2011. године), доступно на: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/zakljucak/2011/59/1/reg> (приступљено 18.04.2019).

Циљ Стратегије, о којој је обавеза редовног годишњег извештавања трајала током њеног важења, био је да се постигне равнотежа:

„три 'стуба' одрживог развоја, које представљају: привреда заснована на знању, социјално-економски развој и заштита животне средине, и природни ресурси. Стратегијом су одређени следећи национални приоритети:

- чланство у Европској унији (ЕУ);
- развој конкурентне тржишне привреде и уравнотежен економски раст;
- развој људских ресурса и повећање стопе запошљавања;
- развој инфраструктуре и равномеран регионални развој; и
- заштита и унапређење животне средине и рационално коришћење природних ресурса.¹⁰

Усвајањем Агенде 2030 Република Србија је, заједно са свим државама чланицама УН, изменила традиционално разумевање одрживог развоја. Уравнотеженост друштвене укључености, економског раста, и заштићености животне средине – три кључна чиниоца концепта одрживог развоја - Агенда је обогатила. Прво, прикључујући њиховој пуној и нераскидивој интегрисаности, мир као нужну претпоставку, и друго, партнерстава као одређујућу врсту односа. Тако се истинска одрживост данас схвата као плод укрштања крајњих исхода деловања сва три интегрисано уравнотежена чиниоца одрживог развоја за све људе (*People*) у напредовању ка просперитету (*Prosperity*) постизаном у границама могућности издржљивости планете (*Planet*) путем односа партнерства (*Partnership*) и у миру (*Peace*) – пет кључних димензија Агенде 2030, познатих као њених 5П¹¹.

в. Трајна опредељеност за одрживи развој

Почетком ове деценије замах кохерентности напорима Србије да достигне развојну визију своје *Националне стратегије одрживог развоја* дало је, између осталог, и национално извештавање о постигнутом напретку у њеном остваривању¹² представљено на *Конференцији УН о одрживом развоју у Рио де Жанеиру 2012. г. (Рио+20)*.

Иако су потреси светске економске кризе довели у питање изводљивости исхода ове Стратегије, није се одустало од посвећености њеном спровођењу. Постизање одрживог развоја добило је ојачање новом путањом могућности започетим припремањем унапређења уговорних односа са Европском унијом. Отварањем процеса приступања Р. Србије Унији, стратешки усмераваног спровођења *Националним планом за преузимање правних тековина Европске уније од 2013. до 2016. године* (НПАА)¹³, чије су усвајање и примена финансијски подржавани средствима из ЕУ инструмента претприступне помоћи (ИПА) – најпре, за период 2007. до 2013. године (ИПА I), а потом и за период 2014. до 2020. године (ИПА II) – остварује се одрживо развијање и постизање одрживог развоја Републике Србије кохезивно одрживом развијању и постизању одрживог развоја Европске уније.

¹⁰ Government of the Republic of Serbia, *National Sustainable Development Strategy*, op. cit.

¹¹ United Nations, *A/RES/70/1 - Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, Preamble, September 25, 2015, p. 2, доступно на: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E (приступљено 18.04.2019).

¹² Government of the Republic of Serbia, *Study on Achievements and Perspectives towards a Green Economy and Sustainable Growth in Serbia: Towards a Green Economy & Sustainable Growth*, National Report for the World Conference on Sustainable Development, Rio De Janeiro 20-22 June 2012, доступно на: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/984serbia.pdf> (приступљено 18.04.2019).

¹³ Government of the Republic of Serbia, *National Programme for the Adoption of the Acquis (2013-2016)*, February 2013, доступно на: http://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npi_usvajanje_pravnih%20tekovina.pdf (приступљено 18.04.2019).

Грађани Србије су овакав пут желели и захтевали. Изнели су такве жеље и захтеве током националних консултација о новој глобалној развојној агенди пост-2015, покренутих 24. октобра 2012. године, сагласно документу исхода напред наведеног Рио+20 процеса *The Future we want*¹⁴. Током њих су се, до средине 2013. године, недвосмислено изјаснили да Србија какву желе мора бити мирна и демократска, социјално праведна и родно равноправна, унутар и међугенерациски правична држава, уважавањих и негованих различитости, у којој сваки становник остварује право на добробит и просперитет и лично ужива подстицање и заштићеност достојанства и слободу избора животних могућности.¹⁵

Следећи избор грађана и саобразно свим стратешким опредељењима и обавезаности на одрживи развој у целини и унутрашњих и међународних деловања, званични представници Србије ангажовано су учествовали у Отвореној радној групи (Open Working Group – OWG), коју је Генерална скупштина УН задужила да утврди нацрт предлога Циљева одрживог развоја као саставног дела Агенде 2030. Представник Р. Србије агилно је допринео раду Међувладиног комитета експерата за финансирање одрживог развоја обавезаног да припреми предлог за делотворну стратегију финансирања одрживог развоја, као једног битног инпута за исходни резултат нове конференције процеса преговора о финансирању за развој¹⁶, који је и постигнут усвајањем *Адис Абеба Акционе Агенде*¹⁷.

Влада Републике Србије је већ 30. децембра 2015. године успоставила свој хаб институционалног мрежно интегрисаног механизма националног спровођења Агенде 2030 како би спремно 1. јануара 2016. године покренула целовито спрезање и њених 17 циљева у правац прерастања Србије у одрживост покренут процесом приступања Европској унији кохерентно њеној транзицији ка одрживости.

г. Умрежено спровођење Агенде 2030 у Републици Србији

Збирно у Србији, досадашње праксе и односи спровођења Агенде 2030 оснажују креативност и иновативне снаге свих генерација.

Промене хране промене; мењање начина мишљења, мења начине деловања; оснажује се смелост за још опсежније промене. Поново је у полетној снази смела и предузетна, инвентивна и за будућност одрживих могућности опредељена Србија. Достижне амбиције Агенде 2030 подижу свесност и критичка знања за друштвене праксе иновативних промена.

Удружују се осмељене наде да се заједнички мења. Свако почевши од себе свуда ради прерастања у одрживост. Модерну и одрживу Србију заиста сви њени грађани желе. Реформе које су за то потребне, захтевне и најчешће социјално дисруптивне, ипак све више оснажују људе. Свесни су да је свако лично способан и лично одговоран да заједно и солидарно са другима ствара достојанствено друштво правично за свакога и државу праведну за све.

Успех оваквог усклађеног деловања на одговорном спровођењу Агенде 2030 и достизања њених 17 ЦОР кохезивно њиховом остваривању у ЕУ, додатно обновља моћ за одрживи развој Србије целе Владе и целог друштва. Ова моћ очувана је упркос свим изазовима искушења тегобних транзиција претходних деценија. Сада је време у којем се уместо одолевања недаћама, неустрашивим, амбициозним чињењима прерастања у одрживост стварно постиже окупљање свих за отпочињање новог поглавља одрживог развоја.

¹⁴ United Nations, *A/RES/66/288 - The Future We Want*, July 27, 2012, доступно на:

https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/66/288&Lang=E (приступљено 18.04.2019).

¹⁵ United Nations in Serbia, *The Serbia We Want: Post-2015 National Consultations in Serbia*, Final Report, July 5, 2013, доступно на:

http://www.rs.undp.org/content/dam/serbia/Publications%20and%20reports/UNDP_SRB_Post-2015_Consultations_in_Serbia_Final_report.pdf (приступљено 18.04.2019).

¹⁶ Third International Conference on Financing for Development, July 13-16, 2015, Addis Ababa, Ethiopia, доступно на:

<http://sdg.iisd.org/events/third-international-conference-on-financing-for-development-ffd/> (приступљено 18.04.2019).

¹⁷ United Nations, *A/RES/69/313 - Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development (Addis Ababa Action Agenda)*, July 27, 2015, доступно на: <https://undocs.org/A/RES/69/313> (приступљено 18.04.2019).

4. Методологија и процес припреме извештавања

Влада Републике Србије сноси недељиву и неподељену одговорност за национално остваривање Агенде 2030 и достизање њених 17 Циљева одрживог развоја (ЦОР). Зато је процес националног извештавања, из којег је проистекао овај извештај координирала њена *Међуресорна радна група за спровођење Агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године* (МРРГ). Овај свој *хаб* (governmental hub) институционалног мрежно интегрисаног механизма националног спровођења, Влада је успоставила одлуком донетом 30. децембра 2015. године¹⁸.

Према смерницама Владе, МРРГ је планирала и спровела успостављеним националним механизмом праћења, надзора, прегледа и оцене извештајни процес из кога је проистекао овај њен први Добровољни национални извештај за представљање на Политичком форуму високог нивоа. Доследно су у извештајном процесу поштовани сви принципи прегледа и оцене спровођења Агенде 2030, посебно оних изричито наведених у њеној тачки 74¹⁹. Држећи га још једном могућношћу подношења рачуна целе Владе целом друштву, МРРГ се определила да у извештавању пажњу подједнако посвети оцењивању и законодавног и стратешког оквира, и примењених политика, и средстава спровођења, посебно сврстаности финансијског система и мобилизације извора финансирања уз остваривање и целе агенде и приоритетних ЦОР у Србији. То је захтевало да се обави анализа исхода обухватањем постојећег законског оквира, планских и стратешких одредница јавних политика и њихове примене, као и досадашњих трошкова спровођења и средстава обезбеђиваних из различитих извора за њихово покривање, укључујући ту и национално ЦОР буџетирање.

Суштински оваква самооцена резултата деловања целе Владе – сваког њеног министарства, службе и агенције – као и покрајинске, општинских и градских власти, захтевала је да се на основу поуздано утврђених успеха, изазова и новонастајућих проблема прецизно утврде и могуће мере политика и програмске активности. Како би се недостаци и уска грла ефективно идентификовали и отклонили, неопходно је било свођење искустава, издвајањем најбољих пракси, као и прецизног лоцирања области где је потребан савет и подршка, нарочито у погледу унапређивања средстава имплементације. Тиме је постављен смер плана чињења првих наредних корака убрзања успешног спровођења Агенде 2030.

Коришћено је у извештајном процесу више методолошких инструмената за прикупљање потребних информација. Извештајни упитник са отвореним питањима био је употребљен за прибављање информација од свих владиних актера за вршење ваљане анализе података. Путем орјентационог интервјуа прибављена су виђења свих законом утврђених националних носилаца независног надзора Владиног рада, који иначе чине *независни надзорни хаб* (independent oversight hub) институционалног мрежно интегрисаног механизма националног спровођења Агенде 2030. Овај извештај инкорпорирао је све примљене препоруке Заштитника грађана / Омбудсмана Србије и Повереника за заштиту равноправности о потребним институционалним и акционим унапређивањима националног власништва над њом и пожељних наредних корака за олакшавање достизања ЦОР. Посебно су у овом циљу тражене оцене и препоруке законодавног тела Републике, Народне скупштине Републике Србије, и законодавног тела Аутономне покрајине Војводине, Скупштине Аутономне покрајине Војводине, у организованим јавним слушањима о нацрту завршног текста ДНИ, такође инкорпориране у овај извештај.

¹⁸ Влада Републике Србије, *Одлука о образовању Међуресорне радне групе за спровођење Агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године*, 05 број: 02-13949/2015, доступно на: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/arslgl/SGARHSTARO/numberOverview?numberId=21506&login=true> (приступљено 9. април 2019).

¹⁹ United Nations, *A/RES/70/1 - Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, ibidem, pp. 31-32, доступно на: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E (приступљено 09.04.2019).

Инпути у извештавању од *сталног парламентарног хаба* (parliamentary hub), институционалног мрежно интегрисаног механизма националног спровођења Агенде 2030, *Фокус групе Народне скупштине Републике Србије за развој контролних механизма за процес имплементације и надзора над спровођењем ЦОР* (Фокус група), као и од *хаба локалних заједница* (local community – led hub), Сталне конференције градова и општина – Савеза градова и општина Србије (СКГО)²⁰, добијени су путем усмеравајућег документа за самооцену сопствених активности. Посебно су прикупљене оцене сопствених активности СКГО увршћене у део о напретку у достизању циљева и доемета Агенде 2030 како би међу првим наредним корацима било предузето јачање капацитета локалних самоуправа за одрживу кохезиону политику.

Како несумњиво чврсто опредељење Владе Р. Србије за одрживи развој и убрзање достизања ЦОР није довољно, зато што је Агенда 2030 план акције за сваку владу, земљу и појединца, Влада је покушала да за учешће у овом извештајном процесу додатно сензибилизује све сегменте и групе друштва, како ниједан појединац ма где био у Србији не би био изостављен. Кренуло се зато од укључивања у преглед и оцену њене примене прво од оних који данас припадају друштвеној кохорти деце и младих, првих генерација за чију је једнакост одрживих могућности она једна од полуга а коју ће они преузети у даљем креирању прерастања у одрживост како више никада ниједна генерација не би била изостављена.

Због тога је председавајућа МРРГ затражила од УНИЦЕФ-а да организује у Републици Србији консултативни процес са омладином, о ЦОР од марта до априла 2019. године. Консултације су укључиле панеле младих са Заштитником грађана / Омбудсманом и Повереником за заштиту равноправности, као и Јавни позив упућен младима путем друштвених мрежа, организација грађанског друштва и школа, да искажу ставове у посебно организованом онлајн анкети. Омладина²¹ је искористила пружену прилику. Млади су изнели гледишта о ЦОР и вредновање напретка у њиховом достизању. Саопштили су и очекивања које будуће активности у примени ЦОР жели да види, сматрајући да би оне омогућиле потпуно остваривање њиховог људског потенцијала. Анкета спроведена на У-Репорт дигиталној платформи УНИЦЕФ-а, чији је сегмент у Р. Србији *Твој глас је важан*²², била је главни инструмент прикупљања инпута младих за дечије и омладински усредсређен Добровољни национални извештај (ДНИ)²³. Мишљења у овој анкети о релевантним питањима за ЦОР изнело је 550 дечака и 1.587 девојчица. Такође, на саветодавној радионици о ЦОР извештавању, у организацији УНИЦЕФ, прикупљени су ставови и 100 младих мушкараца и жена који су у њој учествовали. Додатно, дошло се до мишљења и деце у сукобу са законом и младих Ромкиња у источној Србији, у оквиру две посебно успостављене фокус групе. Налази изведени из прикупљених мишљења која су млади навели чине дечије и омладински усредсређен ДНИ дат и као анекс националног ДНИ. Обрађени прикупљени ставови омладине (појединаца старости од 14 до 29 година) тежиште стављају на ЦОР 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 13 и 16, чије је стварно стање достизања по доеметима утврђивано на основу индикатора званичне статистике и рашчлањених података за децу (старости од 0 до 17 година) и младе (старости од 15 до 24 године). Обрађени ставови омладине о наведеним ЦОР, садржани у посебном доприносу УНИЦЕФ-а под називом *Одрживи развој за и са децом и омладином – допринос Добровољном националном извештају о спровођењу Агенде 2030*²⁴, укључени су у део 6. овога извештаја о напретку по циљевима и доеметима.

²⁰ Стална конференција градова и општина - Савез градова и општина Србије (СКГО) <http://www.skgo.org/>.

²¹ Одредба члана 2 Закона о младима, „Службени гласник Републике Србије“, број 50/2011, утврђује да омладину чине лица између 15 и 30 година старости.

²² U-Report Serbia *Твој глас је важан*, <https://serbia.ureport.in/about/>.

²³ UNICEF, *Sustainable development for and by children and youth – Contribution to Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda*, to be presented by the Government of the Republic of Serbia at 2019 HLPF, Belgrade, April 2019.

²⁴ *Ibidem*.

Жељна да буде изузетно успешна, долично одговорности које се примила, МРРГ је у овом специфичном контексту извештајног деловања, не бежећи од суочавања са сваком јавном критиком резултата свог координирања националног остваривања Агенде 2030, слично Влади која жели да њено вођење целокупне политике одрживог развоја буде веродостојно вредновано, организовала објављивање 8. априла 2019. године Јавног позива организацијама цивилног друштва да дају свој допринос креирању ДНИ. Методолошки инструмент, коришћен за добијање и обраду доприноса организација грађанског друштва, био је анкетни упитник са отвореним питањима. Она су се углавном односила на примењиване праксе и проблеме са којима се држава тренутно суочава при спровођењу ЦОР. Позивом је истакнуто да ће "организације цивилног друштва које у свом функционисању примењују принципе ЦОР или на неки начин доприносе спровођењу Агенде 2030"²⁵ својим приложеним знањима и искуствима пружити помоћ Влади да идентификује најбоље праксе као и кључне проблеме националне примене, које ће бити интегрисане у ДНИ. Најављено интегрисање Влада је остварила тако што је у овај извештај уврстила оцене невладиног сектора, сматрајући их драгоценим доприносима за побољшање својих активности у остваривању Агенде 2030 кохезивно њеном остваривању у ЕУ, на шта је обавезана и националном визијом одрживог развоја и кључним развојним стратешким опредељењем за процес приступања ЕУ. Најинвентивније примљене предлоге за побољшање програма и мера политике достизања ЦОР, Влада је извештајно уврстила у део о планираним даљим корацима. Прегледни приказ свих примљених доприноса организација грађанског друштва приложен је као посебан анекс овом ДНИ.

Напред наведени позив за доприносе грађанског друштва, био је за укључивање појединачних организација, асоцијација и мрежа организација грађанског друштва, али не и сваког појединачно заинтересованог грађанина. Иако су од почетка националног спровођења Агенде 2030 предузимане и бројне јавне акције (посебно изложене у наредном делу извештаја) показало се да су још увек недовољно чињени напори да се допре до свих заинтересованих, до сваког припадника грађанског друштва, приватног сектора и јавности, ради потпуног обавештавања, укључивања у достизање ЦОР, као и праћење и преглед њиховог остваривања. Зато су ради повећаног ангажовања на заговарању и подизању јавне видљивости националног спровођења Агенде 2030, предвиђени први наредни кораци и МРРГ и Владе. Оцењено је да би предузимање свеобухватне кампање упознавања целокупног грађанства са главним налазима овог извештаја и планом будућих корака била активност у исправном правцу ради подизања јавне видљивости Агенде 2030 и њених ЦОР свакоме и свуда у Србији.

Влада је упутила позив и организацијама пословног сектора и приватним и јавним фирмама у Србији да путем испуњавања усмеравајућег документа за самооцену сопствених активности пруже информације о оним пословним делатностима којима су доприносиле достизању ЦОР и националној примени Агенде 2030. Овом позиву одазвали су се, најпотпунијим прегледним прилозима о предузиманим активностима, Привредна комора Србије (ПКС), Развојна агенција Србије (РАС) и поједине чланице Глобалног договора Уједињених нација у Србији (Глобални договор). Захваљујући јавној доступности редовно објављиваних добровољних извештаја чланица Глобалног договора у Србији²⁶ било је могуће увидети да је потребно да Влада што хитније ради концентрисаног достизања ЦОР успостави споразумну платформу организовања опредељених доприноса пословног сектора, не само организација чланица Глобалног договора, него и приватних и јавних привредних субјеката, поготово малих и средњих предузећа.

²⁵ Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом Владе Републике Србије, Јавни позив за достављање прилога за потребе израде Добровољног националног извештаја о примени Агенде 2030, 8. април 2019, доступно на: <http://www.civilnodrustvo.gov.rs/poziv/javni-poziv-za-dostavljanje-priloga-za-potrebe-izrade-dobrovoljnog-nacionalnog-izve%C5%A1taja-o-primeni-agende-2030.39.html?invitationId=592> (приступљено 09.04.2019).

²⁶ Глобални договор Уједињених нација у Србији, Извештаји, доступно на <http://www.ungc.rs/srb/izvestaji> (приступљено 09.04.2019).

Достављеним писаним прилозима непосредан допринос процесу добровољног националног извештавања, поред напред наведеног УНИЦЕФ-овог важног дечије и омладински усредсређеног ДНИ, дале су још две специјализоване агенције УН на основу важећег Оквира развојног партнерства (ОРП) између Владе Републике Србије и Тима Уједињених нација у Србији за период од 2016. до 2020. године. Сарађујући са Комесаријатом за избеглице и миграције Републике Србије УНХЦР је учествовао у развијању релевантних националних индикатора о положају тражилаца азила и лица којима је додељен азил²⁷, а сарађујући са ИОМ-ом израдио извештај о укључивању показатеља у контекст потциљева који су специфични за и односе се на миграције у оквиру Циљева одрживог развоја (посебно домет 10.7.) за документ *Миграционог профила Републике Србије*²⁸ и инструмент *Профила центара*²⁹. Ови индикатори сачињени су дуж осе развој-миграције домаћег контекста испуњавања принципа неизостављања никога ради доследног спровођења Агенде 2030. Такође, УНДП је доставио прегледни приказ пројекта „Платформа циркуларне економије за одрживи развој у Србији“³⁰.

Од започињања спровођења Агенде 2030 до сачињавања овог извештаја, Тим УН у Србији сарађивао је са Владом и МРРГ пружајући им подршку „у политикама, планирању, праћењу и евалуацији“³¹. Овај извештај укључио је налазе процене степена усклађености планова / стратегија на националном и поднационалном нивоу са Циљевима и њиховим дометима која је сачињена уз помоћ Тима УН у Србији, Светске банке и Европске уније, као припремни корак за деловање МАПС Мисије у Србији (Mainstreaming, Acceleration and Policy Support – Подршка интегрисању, убрзавању и политици). Коришћени алат за утврђивање постојећих веза између Циљева и њихових ЦОР и области за потенцијалну мултисекторску координацију била је брза интегрисана процена политике (Rapid Integrated Assessment).

Најзначајније извршавање јасно преузете обавезе Тима УН претходно наведеним споразумом да подржава Владу Р. Србије „у политикама, планирању, праћењу и евалуацији“ Агенде 2030 остварено је деловањем Тима УН, Светске Банке и Европске уније у Србији на планирању, припремању и организовању спровођења и обављању извештавања МАПС Мисије (3-7. септембра 2018.). Имала је у саставу 21 међународног експерта из УН агенција, фондова и програма (УНДП, УНИЦЕФ, УНЕСКО, УНЕЦЕ, УНФПА, ИЛО, ОХЦХР, УНХЦР, WHO), регионалних канцеларија или седишта, укључујући Делегацију ЕУ у Републици Србији и Канцеларију Светске банке у Републици Србији. Експерти су били организовани у 5 техничких група: Одрживи економски развој (просперитет), Средства имплементације (иновације, финансирање и приступање ЕУ), Одрживост и ризик (планета), Социјална политика и инклузија (људи) и Подаци и анализа (попречни пресек). Остварили су укупно 30 састанака са владиним институцијама, развојним партнерима, организацијама цивилног друштва, приватним сектором, и другим релевантним актерима, како би прикупили материјале и документе за обраду, чије су налазе укључили у финални извештај *Национални развој и Агенда 2030: подршка политици за*

²⁷ Commissariat for Refugees and Migration of the Republic of Serbia, *Report on the Developed National Indicators for Asylum-seekers and Persons Granted Asylum in the Republic of Serbia in the Framework of Agenda 2030 and the Sustainable Development Goals (SDGs)*, November 2018, Belgrade. Овај документ је према смерницама уреда Високог комесара за избеглице (UN High Commissioner for Refugees - UNHCR) и Комесаријата за избеглице и миграције Републике Србије, сачинио Yulian Tsolov.

²⁸ Документ Миграционог профила Републике Србије је званични документ који усваја Влада РС, за прикупљање и анализу података који се односе на миграције у складу са Регулацивом (ЕС) Бр. 862/2007 Европског парламента и Савета од 11. јула 2007. године о статистици Заједнице о миграцијама и међународној заштити. Комесаријат за избеглице и миграције Републике Србије је надлежна институција за израду и редовно ажурирање Миграционог профила Републике Србије. Детаљније информације доступне су на: Комесаријат за избеглице и миграције Републике Србије http://www.kirs.gov.rs/wb-page.php?kat_id=161.

²⁹ Инструмент Профила Центара ([Centre Profiling](#)) је заједничка вишедисциплинарна процена Комесаријата за избеглице и миграције Републике Србије и УНХЦР, заснована на националном и међународном праву и стандардима (национално законодавство, УНХЦР, СПХЕРЕ, ЕАСО и други) расположивих смештајних капацитета и услуга пружаних у објектима којима управља држава. Детаљније информације о Инструменту Профила центара могу се видети на Комесаријат за избеглице и миграције Републике Србије, http://www.kirs.gov.rs/wb-page.php?kat_id=118.

³⁰ UNDP, Circular Economy Platform for Sustainable Development in Serbia. <http://www.rs.undp.org/content/serbia/en/home/presscenter/articles/2019/circular-economy-for-sustainable-development-in-serbia.html>

³¹ Government of Serbia, United Nations, *Development Partnership Framework 2016-2020*, нав. изд.

подстицање напретка у достизању ЦОР у Србији – промовисање инклузивног и одрживог раста „Да нико не буде изостављен“³².

Суштинским налазом о националном достизању ЦОР, који су интегрисани не само у два носећа национална стратешка планска документа политика, НПАА и НАД, него и у политичке приоритете програма деловања Владе Р. Србије, кохезивне интегрисаности ЦОР у стратешке документе ЕК и њене политичке приоритете, у спровођеном извештајном процесу из којег је као један производ проистекао овај први ДНИ, сматран је годишњи извештај ЕК у 2019. години за Србију³³. Поред овог годишњег извештаја битним извором за преглед и оцену спровођења Агенде 2030 и достизања ЦОР, нарочито у погледу средстава спровођења, сматран је 10. августа 2018. године модификовани *Индикативни стратешки документ за Србију за период од 2014. до 2020*³⁴ ЕК, уређује циљеве и приоритете намене средстава алоцираних из Инструмента претприступне помоћи 2014-2020 (ИПА II) за подршку испуњавању услова и преузимању правних тековина ЕУ у Р. Србији, током процеса приступања Унији, којима ЕУ остварујући Агенду 2030 доприноси и Р. Србији да је остварује тиме што одређује:

„ИПА II ће додатно допринети Агенди 2030, посебно у испуњавању обећања „Да нико не буде изостављен“, примењеног начела приступа заснованог на правима (1) законитост, универзалност и недељивост људских права, (2) учешће, (3) недискриминација, (4) одговорност, и (5) транспарентност у сваком кораку програмирања, имплементације, мониторинга и евалуације његове подршке.“³⁵

Међу многим билатералним развојним партнерима који су пружили релевантну подршку за спровођење Агенде 2030, је Немачка организација за међународну сарадњу, *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH*. ГИЗ је у 2017. години финансијски подржао израду Извештаја Републичког секретаријата за јавне политике под називом *Србија и Агенда 2030*³⁶, који је резултат мапирања ЦОР у односу на национални стратешки оквир и тематске области преговарачких поглавља у процесу приступања Р. Србије ЕУ. Такође, ГИЗ је у оквиру својих пројектних активности подршке реформи јавних финансија и материјално допринео сачињавању и овог првог извештаја Добровољног националног извештавања. Путем подршке коју је ГИЗ пружио Футуристичком институту из Београда прикупљени су подаци од стране ресорних министарстава, владиних канцеларија, агенција и независних механизма контроле, организација цивилног друштва, привредних субјеката, међународних организација и извршена је почетна анализа у циљу креирања ДНИ.

Инпути међународних мултилатералних развојних партнера коришћени у ДНИ Р. Србије за представљање на 2019 ХЛПФ преузети су на начин на који их је анализирао УН МАПС Мисија и саопштила у свом извештају *Национални развој и Агенда 2030: подршка политици за подстицање напретка у достизању ЦОР у Србији – промовисање инклузивног и одрживог раста „да нико не буде изостављен“*.³⁷

³² UN MAPS Mission, *National Development and Agenda 2030: Policy Support for Advancing SDG Progress in Serbia – Promoting Inclusive and Sustainable Growth „Leaving no-one Behind“*, UN MAPS Inter-agency Team Report, Final Report, 15 May 2019.

³³ European Commission, *Serbia 2019 Report*, Commission staff Working Document, Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions 2019 Communication on EU Enlargement Policy, SWD(2019) 219 final, Brussels, 29.5.2019, доступно на: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-serbia-report.pdf> (приступљено 31.05.2019).

³⁴ European Commission, *Commission Decision C (2014)5872 of 19.8.2014 adopting the Indicative Strategy Paper for Serbia for the period 2014-2020, Annex to the Commission Implementing Decision Amending Commission Decision C (2014)5872 of 19.8.2014, C (2018) 5064 final*, 10.08.2018, *op. cit.*

³⁵ *Ibidem*, p. 14.

³⁶ Government of the Republic of Serbia Public Policy Secretariat, *Serbia and Agenda 2030: Mapping the National Strategic Framework vis-a-vis the Sustainable Development Goals*, Belgrade, 2017, доступно на: https://rsjp.gov.rs/EN/wp-content/uploads/2018/07/Agenda_2030_i_Srbija_-_Report_ENGLISH_2802.pdf (приступљено 09.04.2019).

³⁷ UN MAPS Mission, *National Development and Agenda 2030: Policy Support for Advancing SDG Progress in Serbia – Promoting Inclusive and Sustainable Growth „Leaving no-one Behind“*, *op. cit.* Видети посебно pp. 79-82.

5. Политика и омогућавајућа средина

Агенда 2030 у Р. Србији постављена је као оквир кодизајнирања и кокреирања политика отворен за учешће свих заинтересованих у предлагање и доношење стратешких, планских и политичких одлука о одрживим развојним интервенцијама. Одрживи развој јесте неотуђиво право сваког грађанина Србије. Управљање одрживим развојем је уређено да узима у обзир социјалне и економске последице и последице по животну средину које генеришу свака секторска политика и мера, сви међусекторски програми и акциони планови.

Нажалост, још увек је нужно да се праве свесни избори постизања одрживости једног чиниоца одрживог развоја на уштрб других. Такође, са опорављањем уравнотежености једног чиниоца неизбежно је предузимање нових мера за унапређивање уравнотежености друга два. Овако се убрзано покушава исправљање изазване неравнотеже и произведене несразмере опоравком једног чиниоца одрживог развоја на уштрб његова друга два чиниоца. Кодизајнирање и кокреирање политика развојних интервенција у оваквом оквиру изузетно је холистички динамично. Захтева да доносиоци политичких одлука осигурају и развијање, поседовање и спровођење сваке развојне интервенције путем одговарајућих партнерстава и обезбеђеним потребним средствима за примену. Стога, Агенда 2030 и ЦОР интегративни су за мишљење и кохерентно приступање проблемском решавању увек заснованом на правовременом постављању исправних питања.

Мењајући застарела виђења Р. Србија проблеме данашњице промишља очима Циљева одрживог развоја. Сваки од њих држи у фокусу свих својих развојних интервенција дуж шест развојних траса. прерастања у одрживост достизањем прво оних ЦОР који омогућавају и олакшавају достизање свих осталих, захваљујући томе што су сви ЦОР узајамно међузависни и нераскидиво повезани. Србија и овим потврђује да Агенду 2030 не своди на ЦОР³⁸, зато што је они нити у целини представљају, нити су њен резиме, већ су свима један неизоставни путоказ у заједнички предузетом подухвату дубинског преображаја нашег света.

Иако знајући да ЦОР нису беспрекорни, као што ниједан резултат глобалних преговора није, Србија је прихватила да их доследно достиже. Разлог томе је што сви исказују све оне вредности и принципе који прожимају Агенду 2030. Њима су срца и мисли грађана Србије заиста надахнути. Њима ова агенда додатно јемчи укљученост у најнепосредније обликовање достизања ЦОР и надзирање напретка ка њима на мерљив начин. Тако свако, свуда у Србији солидарно остварује своје право на одрживи развој потребан свима, ради добробити за све која је постизана у границама издржљивости планете, и не на штету потребе за одрживим развојем будућих генерација које на њега имају исто право.

а. Усвајање Циљева одрживог развоја

Четврта година прерастања у одрживост за свакога и свуда у Р. Србији остваривањем Агенде 2030 достизањем ЦОР кохезивно њиховом постизању у ЕУ је у току. Довољно времена је било да се најтеже лекције науче, да се са најозбиљнијим изазовима суочи, да се сва уска грла увиде и да се додатно утврди да унапређивање конзистентности националне развојне политике потпуним консолидовањем сва три чиниоца одрживог развоја у помно чуваном миру и истрајно негованим партнерствима значајно подстиче најнепосреднија међуповезаност Агенде 2030 са *Адис Абеба Акционом Агендом, Париским споразумом*³⁹ о борби против климатских промена, као и *Сендаи оквиром за смањивање ризика од катастрофа, 2015-2030*⁴⁰.

³⁸ United Nations, *A/RES/70/1 - Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, Sustainable Development Goals and Targets, *op. cit.*, pp. 14-27.

³⁹ United Nations, *Paris Agreement*, December 12, 2015, доступно на: https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf (приступљено 18.04.2019).

⁴⁰ United Nations, *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030*, March 18, 2015, доступно на: https://www.unisdr.org/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf (приступљено 18.04.2019).

Кохерентно планиран и организован процес националног извештавања представљен је у методолошком делу овог извештаја. Пружа пуну слику покушаја предузетих према свим заинтересованима свих нивоа власти, посебно националној асоцијацији јединица локалних власти – СКГО, законодавним телима – националном и покрајинском, грађанском друштву, послованом јавном и приватном сектору, јавности и мултилатералним и билатералним развојним партнерима да буду и информисани и најпотпуније укључени у стварање целовитог увида у примену Агенде 2030 и прегледну заједничку оцену постигнутог, посебно у погледу циљева и домета. Тежиште у овом извештавању стављено је на остваривање националног власништва ЦОР унапређењем деловања за младе и са младима, за које основу представљају укључене оцене и препоруке младих оба пола, и са локалним заједницама, на темељу укључених процена потреба и препорука асоцијације јединца локалне самоуправе у којима се ЦОР непосредно достижу, условљавајући њихово достизање на националном нивоу.

РИА алатом је утврђено⁴¹ да су постојеће стратегије/планови углавном подстичући за истовремено достизање више ЦОР, а да најважнији национални стратешки плански документ политика, *Национални план за преузимање правних тековина Европске уније од 2014. до 2018. године* (НПАА)⁴², омогућава интегрисано достизање домета ЦОР осигуравањем ефективне, ефикасне, транспарентне и конзистентне политике одрживог развоја на националном нивоу кохезивне политици одрживог развоја на нивоу ЕУ. Такође, утврђено је да *Национални приоритети за међународну развојну помоћ од 2014. до 2017. године, са пројекцијама до 2020. године* (НАД)⁴³ јесу потпуно усклађени са предвиђеним плановима, програмима и мерама секторских политика у НПАА. РИА алатом процене нађена је и потпуна усклађеност са оба ова стратешка документа политика *Оквира развојног партнерства* (ОРП) за период од 2016. до 2020. године.

Спровођење Агенде 2030 достизањем ЦОР у Србији је недељиво од приступног процеса ЕУ. Стратешки је у Србији наткриљено *Националним планом за преузимање правних тековина Европске уније од 2018. до 2021. године* (НПАА)⁴⁴ и посебном придавању пажње усаглашавању са правним тековинама ЕУ, међународним стандардима, као и примене постигнутих споразума у областима: „1. Пољопривреда и рурални развој, 2. Заштита животне средине и климатске промене, 3. Енергетика, 4. Кохезиона политика, 5. Индустрија, 6. Транспорт“⁴⁵. Овај модел остваривања националног власништва ЦОР заокружују као целину средстава имплементације чију посебну осу мерења представља утицај наменских средстава ИПА на постизање националног власништва ЦОР.

⁴¹ Government of the Republic of Serbia Public Policy Secretariat, *Serbia and Agenda 2030: Mapping the National Strategic Framework vis-a-vis the Sustainable Development Goals*, op. cit.

⁴² Government of the Republic of Serbia, *National Programme for the Adoption of the Acquis, 2014-2018*, доступно на: http://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/npaa_2014_2018.pdf (приступљено 09.04.2019). Видети, *Serbia and Agenda 2030: Mapping the National Strategic Framework vis-a-vis the Sustainable Development Goals*, op. cit.

⁴³ Government of Serbia, *National priorities for international assistance (NAD) 2014-2017 with projections until 2020*, January 28, 2014, доступно на: [http://www.evropa.gov.rs/Documents/Home/DACU/12/74/NAD%202014-2017%20with%20projections%20until%202020%20\(english\).pdf](http://www.evropa.gov.rs/Documents/Home/DACU/12/74/NAD%202014-2017%20with%20projections%20until%202020%20(english).pdf) (приступљено 18.04.2019). Видети, *Serbia and Agenda 2030: Mapping the National Strategic Framework vis-a-vis the Sustainable Development Goals*, op. cit.

⁴⁴ Government of the Republic of Serbia, *National Programme for the Adoption of the Acquis, 2018-2021, Third Revision*, February 2018, доступно на: http://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/third_revision_npaa_18.pdf (приступљено 09.04.2019).

⁴⁵ Међувладаина конференција о приступању Републике Србије Европској унији, Влада Републике Србије, Уводна изјава Републике Србије, Брисел, 21. јануар 2014, тачка 31 (1-6).

Приступни процес Србије ЕУ за Унију је наткриљен *Општом позицијом ЕУ*⁴⁶ у приступним преговорима са Србијом и њеном новом визијом стратегије проширења *Кредибилне перспективе за Западни Балкан и појачано ангажовање ЕУ*⁴⁷. Потребама спровођења ове стратегије прилагођен је стратешки документ Европске комисије за приоритете финансијске подршке Уније Р. Србији, који су, како је у овом документу наглашено „у складу са Агендом 2030 и њеним Циљевима одрживог развоја”⁴⁸.

б. Инкорпорирање Циљева одрживог развоја у националне оквире

Један од узорних примера инкорпорације ЦОР у националне оквире секторском политиком, али и свепрожимајућом, каква је политика културе, посебно је битан за прерастање у одрживост стварањем новог обрасца културних стилова живота, и животних вредности одрживости и одрживог развоја. Пракса Министарства културе и информисања Р. Србије показује како су у политику културе инкорпорирани ЦОР путем усредсређених програма и мера за достизање њихових домета.

4.7 Едукација за поштовање културне разноликости и промовисања културе мира – Министарство културе и информисања подстиче учествовање уметника и професионалаца у области културе у радионицима, семинарима и конференцијама организованим од стране међународних организација, али такође организује програме у сарадње са међународним организацијама.

8.3 Стварање окружења за достојанствен рад и предузетништво – Креативне индустрије у Србији развијају се брже од остатка привреде. Владици подстицаји за развој креативних индустрија као грана привреде резултирају растом удела креативног сектора у бруто домаћем производу. Србија посебно развија сарадњу у оквиру механизма Кина-ЦИЕЗ 16+1 којим се створила база за развој сталне размене између Кине и ЦИЕЗ.

8.9 Одрживи туризам и запошљавање – Министарство културе и информисања подржава и финансира пројекте реконструкције и обнове културног наслеђа на територији Србији у функцији развоја одрживог културног туризма.

10.а Примењивати принцип специфичног односа за земље у развоју – Министарство културе и информисања расписује Конкурс за мобилност уметника и професионалаца у култури из Србије.

⁴⁶ Преговарачком позицијом ЕУ је уз општи услов усклађивања законодавства са правним тековинама Европске уније приоритизовала и да Србије треба “да обезбеди потпуно спровођење кључних реформи и прописа, нарочито у области владавине права, укључујући реформу правосудја и борбу против корупције, независност кључних институција и даље унапређење пословног окружења; посебну пажњу треба посветити правима и укључивању рањивих група, нарочито Рома, као и делотворном спровођењу прописа којима се уређује заштита права мањина, недискриминаторски приступ према националним мањинама на целој територији Србије, као и решавање проблема дискриминације на основу сексуалне оријентације или родне припадности”, Conference on Accession to the European Union – Serbia, Accession Document, General EU Position, Brussels, January 9, 2014, AD 1/14, тачка 14.

⁴⁷ European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans*, COM(2018) 65 final, Strasbourg, February 6, 2018, доступно на: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf (приступљено 18.04.2019).

⁴⁸ European Commission, *Commission Decision C (2014)5872 of 19.8.2014 adopting the Indicative Strategy Paper for Serbia for the period 2014-2020, Annex to the Commission Implementing Decision Amending Commission Decision C (2014)5872 of 19.8.2014*, op. cit, p. 2.

- 11.4 Очување културне и природне баштине** – Министарство културе и информисања је надлежно за имплементацију УНЕСЦО конвенција у области културног наслеђа:
- Конвенција за заштиту културних добара у случају оружаног сукоба (Хаг, 1954);
 - Конвенција о заштити светске културне и природне баштине (Париз, 1972);
 - Конвенција о очувању нематеријалног културног наслеђа (Париз, 2003);
- као и Закон о културним добрима као системског закона који регулише покретна и непокретна културна добра у Србији.
- 13.1 Оснажити отпорност на опасности повезане са климатским условима и природним катастрофама** – Министарство културе и информисања препознало је потребу за изградњом капацитета у области управљања ризиком од катастрофа у области заштите културног наслеђа. Овај циљ се спроводи кроз програм партиципације са УНЕСЦО-ом од 2016. године (Risk Disaster Management in the field of Cultural heritage).
- 16.a Спречавање насиља и борба против тероризма и криминала и 16.4 Проналажење и враћање украдене имовине** – Министарство културе и информисања је надлежно за имплементацију Унескове Конвенције о мерама за забрану и спречавање недозвољеног увоза, извоза и преноса својине културних добара (Париз, 1970).
- 16.10 Заштита основних слобода** – Министарство културе и информисања је надлежно за имплементацију Унескове Конвенције о заштити и унапређењу разноликости културних израза (Париз, 2005) заједно са Заводом за проучавање културног развитка. Такође, Србија спроводи и УНЕСКО-ву Препоруку о статусу уметника из 1980. године.
- 17.9 Изградња капацитета за укључивање ЦОР у национално планирање** – Министарство културе и информисања подстиче унапређење знања и вештина стручњака у области културе кроз партиципацију на домаћим и међународним скуповима и семинарима али и подршком пројеката који имају за циљ подизање капацитета струке.
- 17.14 Кохерентност политика за одрживи развој** – Министарство културе и информисања се бави спровођењем процеса хармонизације прописа са правним тековинама у области културе.
- 17.16 Партнерства између више заинтересованих страна; 17.17 Јавна, јавно-приватна партнерства и партнерства цивилног друштва** – Министарство културе и информисања директно подржава сарадњу јавног и приватног сектора кроз јавне конкурсе али учествује као партнер у пројектима од националног значаја за државу Србију као што је реализација пројекта „Нови Сад 2021 – Европска престоница културе“ и „Нови Сад – Омладинска престоница културе 2019“.

Резултати добре праксе коју остварује Министарство културе у достизању ЦОР

Један од посебно добрих резултата Министарства културе и информисања дала је сарадња са Регионалном канцеларијом УНЕСЦО-а за науку и културу у Европи, кроз пројекат под називом „Имплементација индикатора утицаја културе на развој (Culture for Development Indicators - ЦДИС). Циљ је научно доказивање преко специфичних индикатора да култура доприноси друштвеном и економском развоју. Пројекат има за циљ да у својој финалној фази допринесе глобалном извештају утицаја културе на развој у оквиру Агенде 2030.

Иако је културни сектор раније био препознат као значајан у процесу одрживог развоја, било је тешко добити прецизне податке и индикаторе који показују конкретан ниво тог утицаја или доприноса укупном развоју. Седам димензија и 22 индикатора ЦДИС могу се повезати са 9 циљева и 36 подциљева ЦОР, који се могу боље постићи уз примену ЦДИС на националном нивоу.

Докази показују да, чак и поред високог нивоа домаће продукције, са значајним учешћем културних активности у бруто домаћем производу (3,90% укупног БДП-а) и релативно високог процента запослених у институцијама и установама културе (5,3% укупно запосленог становништва), ниво учешћа културе (80,1%) треба додатно подржати како би се повећала потрошња културних добара у домаћинствима (2,59% у односу на укупну потрошњу у домаћинствима), што би дугорочно утицало на подизање тржишног потенцијала културне индустрије.

Добар резултат у заштити и вредновању културне баштине, кроз успостављени вишедимензионални оквир за заштиту, очување и унапређење одрживости баштине (0,89/1), може се поспешити већим улагањем у образовање младих (4,0%), што ће утицати на свест младих и целе локалне заједнице о очувању њихове баштине, а дугорочно допринети развоју сектора, повећању запослености и уживању у културним садржајима као и реформом законског оквира за заштиту и очување културног наслеђа које ће допринети осавремењивању целокупног система заштите културне баштине у Србији, а самим тим и бољу примену УНЕСЦО-ових конвенција у овој области.

Пример политике која је у целини инкорпорирала ЦОР и интегрално их достиже подешавањем прилагођеном остварењу *Youth 2030*⁴⁹, прво стратегијом за младе Генералног секретара УН јесте омладинска политика чија је амбиција да оснаживањем младих обезбеди чврст темељ постизању једнакости одрживих могућности за свакога и свуда у Србији. Њено вођење стратешки усмерава *Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године*, како би обезбедила кохерентно побољшање неопходних услова за напредовање нараштаја будућности модерне и одрживе Србије.

Зато је омладини дата реч да оцени досадашње остваривање Агенде 2030 у Србији, посебно достизање ЦОР, и изложи се у овом првом Добровољном националном извештају. Целину вођења националне омладинске политике путоказима достизања ЦОР овако виде омладински делегати Србије у УН.

Реч омладинских делегата Србије у УН Тијане Чупић и Николе Петровића

„Програм Уједињених нација за омладинске делегате у Србији започео је пре три године и укључује једногодишњи мандат. Важан аспект овог мандата био је промовисање ЦОР међу младима и подизање свести о томе што морамо учинити да живимо у одрживијем свету. Као српским омладинским делегатима при Уједињеним нацијама, наша је част, дужност и највећа жеља да нагласимо важност Агенде 2030 и њеног значаја за младе људе. Међутим, није само значај који овај програм има за младе који треба нагласити, већ и моћ коју млади људи имају за имплементацију ове агенде.

Агенда 2030 је у самој сржи нашег мандата. Као делегати младих, учествовали смо на Генералној скупштини у Њујорку у октобру, Савету за људска права у Женеви у новембру и Комисији за друштвени развој у фебруару у Њујорку. Међутим, пре него што смо одржали говор у неким од највећих институција широм света, одговорним за светски мир и одрживост, имали смо прилику да разговарамо са младима у Србији, и да ширимо значај имплементације циљева одрживог развоја. Да би то учинили, турнеја по држави била је од огромног значаја, будући да смо разговарали са младима широм земље како бисмо им помогли да разумеју Агенду 2030, и помогли себи да обликујемо младе лидере који ће бити носиоци његовог испуњења.

⁴⁹ Office of the Secretary-General's Envoy of Youth, *Youth 2030: The United Nations Strategy on Youth*, доступно на: <https://www.un.org/youthenvoy/youth-un/> (приступљено 09.04.2019).

Данас је важно приметити да се млади људи сусрећу са новим изазовима који су у суштини прилично различити од оних које су наши родитељи искусили. Климатске промене, тероризам и насилни екстремизам, као и дубље неједнакости међу људима. Имамо огромну одговорност да реагујемо на ова питања, али по први пут не само ради будућих генерација, већ и за нашу генерацију и за наше време. Агенда 2030 је наша шанса да пронађемо права решења за ове проблеме. Као што смо рекли, наш циљ је био промовисати ЦОР у различитим приликама. Једна од ових прилика била је и учешће на БИМУН конференцији на тему „Циљеви одрживог развоја и Стратегија УН-а за младе“, у организацији Удружења за Уједињене нације Србије, где смо разговарали са младима у Србији о овим циљевима. Међутим, такође је кључно чути њихове гласове и њихове идеје. Поред тога, желели бисмо да нагласимо значај самита, који је организовала УНА Србија и који је одржан у Србији у децембру 2018. године, где су се омладински делегати УН из различитих земаља у Европи окупили како би разговарали о улози коју млади имају у вези са Агендом 2030 и својим принципима у нашим земљама. Ови састанци су оно што обликује добар дијалог међу младима и њихову спремност да делују.

Још један пример добре праксе у Србији у вези са спровођењем ЦОР је стварање мреже ЦОР, коју организује Удружење за Уједињене нације Србије, чија је главна идеја, заједно са различитим невладиним организацијама, да промовише бољи и одрживи свет међу младима. Поред тога, пројекат назван Dialogue Safe, који такође има Србију као једног од учесника, организује сесије на којима млади људи широм света могу да изразе своја мишљења, идеје, али и забринутост око Агенде. Мрежа кафића „Дијалог“ имала је посебан циклус „ЦОР и омладина“ у којем су учествовали млади људи из Београда, Лисабона, Еворе, Рио де Жанеира, Сеула и других градова. Кроз све ове пројекте радили смо напорно и блиско са нашим Министарством за омладину и Министарством спољних послова, како би се ова идеја учинила видљивом и важном за младе људе.

Штавише, наш рад је далеко од завршеног. Када мандат делегата УН-а заврши, одговорност и службовање од нас, делегата се не завршава. Образовали смо се о циљевима, стално говоримо о решењима, имплементирамо их. Али од највећег је значаја да не престанемо. Увек је важно учествовати на саветима младих, састанцима и разговарати с младима о овој теми, коју настављамо кроз менторски процес с новим делегатима који долазе.

Током нашег мандата имали смо могућност да видимо како идеја Агенде 2030 расте, постаје јаснија за нас, и на крају, били смо у стању да схватимо зашто морамо да поступамо у складу са тим и да будемо носиоци његове имплементације. Будућност је у нашим рукама, а циљеве одрживог развоја видимо као једини пут који наша планета мора да предузме да би просперирала; родно квалитетно образовање, једнакост, достојанствен рад, мир, правда и јаке институције само су неки од циљева које млади широм света и Србије желе да имплементирају, и вољни су да уче, учествују, заговарају и протестују због тога. Када делујемо, настојимо да делујемо за ове разлоге и за веће добро, јер је то једина планета коју имамо, тамо нема план Б или планета Б, и на нама је да је спасимо.”

в. Никога неизоставити

Принцип да нико не буде изостављен у Србији је битнији од иједног другог. Иако су сви принципи Агенде 2030 важни, и интегрисано су прожети, друштвена култура Србије почива на изузетно снажном вредновању правде и правичности као темеља личног достојанства и достојанства друштва у којем је узајамна солидарност предуслов друштвене једнакости. Зато је доследност принципу никога неизоставити и најбољи тест сваке намере која се представља да јој је исходни циљ једнакост одрживих могућности. Наравно, у околностима када је још увек потребно много чинити за снажење социјалног чиниоца одрживог развоја и чиниоца заштите животне средине, зато што су оба трпела нужду да се прво постигне економска одрживост, много је друштвених група званично одређено да не смеју бити изостављене. Предузимају се бројне мере за изоштравање и секторских политика и проширују и продубљују програми за остваривање прожимајућих питања како би се допрло до сваке развојем заобиђене групе и сваког њеног појединца свуда у Србији без побољшања чијег положаја нити ће друштво бити оснажено, нити ће једнакост одрживих могућности бити изводљива.

Већ се у поднетом експозеу, мандатар, а садашња премијерка, Ана Брнабић, јавно обавезала да ће Влада чије је кормило преузела 28. јуна 2017. године, посебно предано радити на чињењу ненарушивим социјалног темеља људских права, и права припадника националних мањина, даљим побољшавањем положаја националних мањина, и положаја свих социјалних група које су заобиђене развојем, рањиве су и још увек нису спокојне од дискриминације. Следствено преузетим одговорностима овај извештај је и преглед и оцена до сада показане доследности актуелне Владе принципу неизостављања никога на који се обавезала на почетку свог мандата, посебно наредним обећањем њеног састављача, Ане Брнабић:

„Влада Србије наставиће да буде дубоко посвећена питању људских и мањинских права.

Не само да смо преузели обавезе и тиме одговорности око унапређења оквира заштите права у процесу приступања Европској унији, већ нас на то обавезује доследно спровођење уставних одредби и низа реформских закона којима штитимо и унапређујемо људска и мањинска права. Области од националног интереса, дефинисане у оквиру преговарачких поглавља 23 (реформа правосуђа и основна права) и 24 (правда, слобода и безбедност), јесу темељ изградње реформисаног, демократског, солидарног српског друштва у коме влада правда и закони основних слобода. Тим питањима припада изузетно високо место међу приоритетима будуће Владе.

Што се заштите права националних мањина тиче, ја морам јасно да нагласим пред Скупштином и пред грађанима да сам веома поносна на то колико смо постигли у законодавном, стратешком и институционалном смислу. У Србији живи преко 20 етничких или националних група, више него било где другде у Европи. Готово 61.400 деце се школују на 15 различитих језика и то на свим нивоима образовања. У 42 града и општина 11 језика је у службеној употреби; у 8 градова и општина 6 различитих језика има тај статус. Преко 18.000 сати радио и ТВ програма на језицима националних мањина се емитује сваког месеца, док се 117 штампаних медија објављује на језицима мањина.

Претходна Влада председника Александра Вучића отпочела је интензиван рад Републичког савета националних мањина, који окупља 21 национални савет. Савет представља место дијалога и сарадње са представницима националних мањина, у циљу добити за саме мањинске заједнице. У смислу примене Акционог плана за остваривање права националних мањина у оквиру поглавља 23, очекујем врло јасну и продуктивну сарадњу републичке и покрајинске Владе, као и локалних самоуправа, са широм академском заједницом и организацијама цивилног друштва, у циљу промовисања инклузије и мултикултуралности, као једних од највећих вредности српског демократског друштва.

Морамо да подстичемо **солидарност** са онима који живе у тежим животним условима. Развој коме стремимо управо треба да буде заснован на основним начелима заштите и промоције људских и мањинских права – све што будемо радили узеоће у обзир Уставом и другим актима гарантована права свим грађанима и грађанкама нашег друштва. Посебну пажњу, као и до сада, треба да посветимо унапређењу положаја **најрањивијих група**, онима који су искључени, сиромашни и којима услуге заштите нису увек доступне, попут Рома и Ромкиња, особа са инвалидитетом, ЛГБТ особа, деце и одраслих са сметњама у развоју, миграната, старијих сиромашних грађана, руралног становништва, особа које живе са ХИВ/сидом, као и свима другима којима је подршка државе неопходна.”⁵⁰

Родно одговорно буџетирање (РОБ) уведено у јавне финансије 2015. године обавезује све буџетске кориснике да до краја 2020. године примене принципе РОБ-а (53 корисника на националном нивоу, 25 на покрајинском и сви корисници на локалном нивоу). РОБ је постало саставни део Закона о буџетском систему, а институције на националном, покрајинском и локалном нивоу су укључене у његову примену. РОБ је дефинисано Законом о буџетском систему који наводи да оно представља “увођење принципа родне равноправности у буџетски процес, што подразумева родну анализу буџета и реструктурирање прихода и расхода са циљем унапређења родне равноправности” (члан 2, 58в). То подразумева постепено увођење, које ће се завршити до краја 2020 у буџетима свих буџетских корисника на свим нивоима државе. Постепено увођење ове нове праксе у израду, финансирање, спровођење и праћење јавних политика подржавају механизми родне равноправности на националном, покрајинском и локалном нивоу. Године 2016, РОБ је уврштено као један од конкретних циљева за достизање стратешког циља 3 из *Националне стратегије родне равноправности за период 2016-2020*, што подразумева системско интегрисање принципа родне равноправности у процесе усвајање, реализације и праћења политике⁵¹. Увођење родно одговорног буџетирања представља и озбиљан корак у унапређењу буџетског система Србије, што је препознато и на нивоу УН тренинг центра, јер је Србија као пример добре праксе изабрана за студију случаја од које ће сви у свету учити када је РОБ у питању.

Србија је једина земља ван ЕУ израдила, по други пут, **Индекс родне равноправности**, што је резултат настојања Владе Србије да се стање родне равноправности континуирано прати применом овог међународног инструмента. Између два извештајна периода, Србија је за три године остварила напредак од 3,4 поена и данас Индекс за Србију износи 55,8 поена. Циљ је да се обезбеде поуздани и квалитетни подаци који би се користили за креирање јавних политика и праћење ефекте њихове примене ради унапређења стање родне равноправности.

⁵⁰ Government of the Republic of Serbia, Keynote address of Serbian Prime Minister Designate Ana Brnabic (28 June 2017), доступно: <https://www.media.srbija.gov.rs/medeng/documents/keynote-address-pm-ana-brnabic280617.pdf> (приступљено 18.04.2019).

⁵¹ Организација UN Women пружа техничку помоћ свим циљаним институцијама кроз годишњи циклус, почев од издавања годишњих планова за увођење РОБ од стране Министарства Финансија и покрајинског секретаријата за финансије, до усвајања националног и покрајинског буџета за наредну годину. У складу са годишњим планом за увођење РОБ за буџет за 2019, 40 институција на националном и 18 на покрајинском нивоу су примењивали РОБ у својим буџетима за 2019. за сада, организација UN Women је подржала изградњу капацитета за преко 900 службеника запослених у јавном сектору на националном, покрајинском и локалном нивоу кроз обуке и за 184 организовала појединачне менторске и информативне сесије прилагођене свакој институцији.

У Србији, **успешно ангажовање и оснаживање угрожених група, жена и младих, поседује потенцијал да значајно допринесе спровођењу Агенде 2030 као и процесу придруживања ЕУ.** У вези са фундаменталним приступима питањима људских права, Влада Србије је ратификовала осам од укупно девет кључних међународних инструмената у области људских права⁵² и остварује позитивну праксу у извештавању и праћењу од стране уговорних тела за праћење по уговорима и у оквиру Универзалног периодичног прегледа.⁵³ **Национални механизам за извештавање и праћење (Савет за праћење примене препорука механизма Уједињених нација)** један је од најделотворнијих у региону и представља пример успешне сарадње са цивилним друштвом као и са Уједињеним нацијама. Овај механизам би могао да преузме водећу улогу у обезбеђењу да се међународне препоруке и смернице преточе у национално законодавство, политике, стратегије и акционе планове. На пример, на 39. седници Савета УН за људска права, Србија је била проактивна и једна од земаља која је подржавала резолуцију⁵⁴ о смерницама за делотворну примену права на учешће у јавном животу.⁵⁵ Неколико препорука које се односе на учешће, као и примера конкретних мера које је могуће предузети је разрађено у оквиру процеса Универзалног периодичног прегледа (УПР), под надзором уговорних тела и Специјалним процедурама Савета УН за људска права.⁵⁶

Предуслов за остварење смисленог учешћа су основна права, укључујући слободу изражавања, што представља истовремено и један од приоритетних сектора за инструмент ИПА II Европске уније за финансирање социјалне инклузије, чиме се за Републику Србију обезбеђује приступ средствима за спровођење мера у овој области. Србија је држава уговорница Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода, и тиме прихвата надлежности Европског суда за људска права. Србија је такође ратификовала Конвенцију Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција), и у јулу 2018. предала први *Национални извештај о примени Истанбулске конвенције* експертској групи ГРЕВИО - међународном телу које је надлежно за праћење спровођења Конвенције.

⁵² У погледу ратификације једног нератификованог уговора (Међународне конвенције о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица), судећи према коментарима Владе Републике Србије, у оквиру трећег циклуса Универзалног периодичног прегледа, у јануару 2018 у Женеви, Влада је добила препоруку да размотри могућност усвајања поменуте Конвенције, а та препорука није прихваћена. Канцеларија за људска и мањинска права дала је коментар да Србија неће ратификовати ову Конвенцију. Према речима Министарства спољних послова „треба разумети да национално законодавство обезбеђује адекватан оквир за заштиту радника миграната, којим се њима гарантују иста права како и радницима који поседују српско држављанство.“

⁵³ Србија је а прошла кроз три циклуса Универзалног периодичног прегледа, 2008, 2013 и 2018.

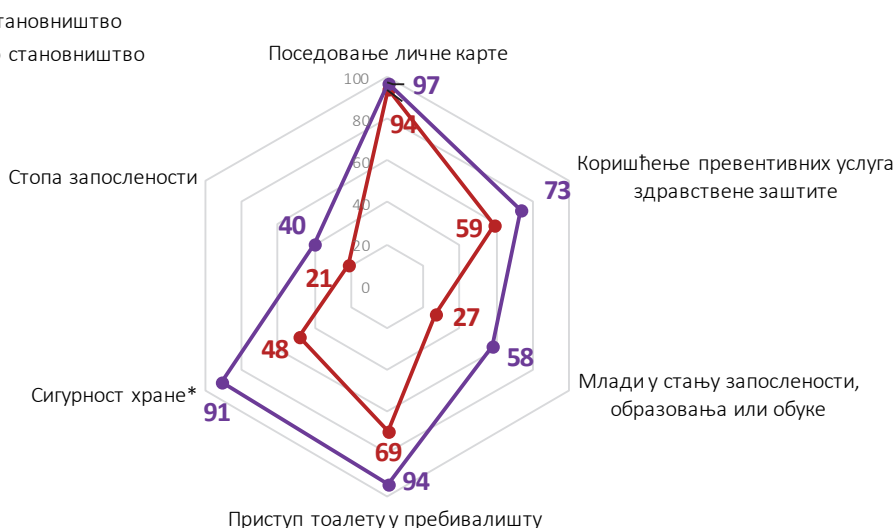
⁵⁴ [A/HRC/39/L.14/Rev.1](#), 26. септембар 2018.

⁵⁵ [A/HRC/39/28](#), 20. јул 2018.

⁵⁶ Релевантне препоруке могу се преузети на <https://uhri.ohchr.org/en/search/basic>

Оквир 1: Друштвено-економски услови за Роми

У Србији, Роми су једна од група која се конзистентно идентификује као угрожена или маргинализована,⁵⁷ група која се суочава са ограниченим приступом шансама у практично сваком аспекту хуманог развоја, као што су основна права, здравље, образовање, становање, запосленост, и животни стандард. Постоји широк јаз између маргинализованих Рома и њихових суседа који нису Роми у погледу људске оспособљености и материјалног благостања

Људска оспособљеност и материјално благостање у Србији, 2017 (Извор: процене СБ и УНДП на основу података из Регионалне анкете о Ромима 2017 УНДП-СБ-ЕК)

*Сигурност хране се односи на особе које живе у домаћинствима у којима ни један члан домаћинства у протеклом месецу није отишао на спавање гладан услед недостатка новца за храну

Нацрт Националне стратегије против дискриминације за период 2019-2025 представља важну прилику да се унапреди кохерентност политике у више сектора и да се у креирању политике стави нагласак на обезбеђење да групе које су можда под ризиком да буду изостављене не буду изостављене. Упоредо са овом стратегијом убрзавање рада на стратегији која се односи на особе са инвалидитетом, а већ је неколико година у припреми, би била од значајне помоћи у промовисању и достизању праведнијег приступа релевантним услугама за маргинализоване и угрожене групе. Такође је у припреми Акциони план за примену Стратегије социјалног укључивања Рома и Ромкиња за 2019. и 2020. годину.

⁵⁷ Термин 'Роми' се овде користи тако да обухвата више различитих група (нпр. Рома, Синти, Кале, Цигани, Романи, Бојаши, Ашкалије, Египћани, Јениши, Дом, Лом, Ром, Абдала) и укључује чергаре, без утврђивања специфичних карактеристика ових група. Све ове групе су обухваћене широм одредницом 'Роми' у складу са ЕУ оквиром за националне стратегије интегрисања Рома. Израз "маргинализовани" Роми се односи на ромске популације које живе у областима са већом густином (или концентрацијом) ромске популације него што је национални просек. Термин "не-Роми" се односи на неромску популацију која живи у близини маргинализованих Рома а која није репрезентативна за целокупно становништво у земљи.

Та стратешка документа би, између осталог, обезбедила мапу пута за постизање већег степена кохерентности између различитих стратешких оквира за утврђивање и решавање јазу у политикама у више сектора. Пажња коју Србија обраћа на конкретне Конвенције а која је релевантна за ову расправу укључује следеће:

- Године 2000, Србија је ратификовала **Конвенцију против дискриминације (у погледу запошљавања и занимања), 1958 (бр. 111)**, која представља један од основних међународних стандарда у области рада. Националном механизму за извештавање и праћење, као успостављеном и опште препознатом телу и једном од најделотворнијих у региону, могао би се дати задатак изградње капацитета и праћења стратегије, као и утврђивања веза између људских права, родне равноправности и Агенде 2030 на националном нивоу и начина како њихово спровођење може да подржи главне националне циљеве у процесу придруживања ЕУ.
- Такође постоји потенцијал за постизање бољег напретка у више сектора кроз рад на националној стратегији за особе са инвалидитетом, чији рок је истекао 2016. године. И Извештај Европске комисије о напретку Србије за 2018, и Закључна опажања Комитета за права особа са инвалидитетом⁵⁸ наглашавају овај пример. Планирано је усвајање нове Стратегије за унапређење положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период до 2024. године. Србија је 2000. године ратификовала **Конвенцију о професионалној рехабилитацији и запошљавању (особа са инвалидитетом), 1983 (бр. 159)**, која је тренутно на снази у земљи. Према извештају који је радио УНЕСКО⁵⁹, *“...многи сложени фактори утичу на вероватноћу да деца не буду обухваћена образовањем, али је њихова искљученост из процеса образовања већа код припадника етничких мањина, деце са инвалидитетом, деце из сиромашних породица, и деце која су под утицајем родне дискриминације. Када деца истовремено припадају у више ових карактеристичних група, ризик од њихове искључености се повећава и додатно расте када припадају у више од две од ових група”*.

Србија се такође бави решавањем својих преузетих обавеза према посебним групама угрожених лица. Током година, Србија је примила око 500.000 избеглица из Хрватске и БиХ, као и преко 200.000 интерно расељених лица (ИРЛ) са територије Косова и Метохије. У сваком моменту током 2018 у Србији је боравило око 3.500-4.000 нових избеглица, миграната и тражилаца азила, од чега је више од 90% смештено у азилантске и прихватне центре које је обезбедила држава.

Комесаријат за избеглице и миграције Републике Србије (КИРС), Министарство унутрашњих послова, као и остала ресорна министарства и органи на локалном нивоу, редовно прикупљају и ажурирају релевантне податке о интерно расељеним лицима, избеглицама, мигрантима, тражиоцима азила и о њиховом стању. Комесаријат за избеглице и миграције, у сарадњи са УНХЦР, редовно прати стање и потребе интерно расељених лица у Републици Србији. Према последњој Анализи стања и потреба, из маја 2018. године, у Србији је боравило 16.644 интерно расељених домаћинстава (укупно 68.514 особа) која немају решено стамбено питање и нису у могућности сами да га реше услед недовољних прихода⁶⁰.

Опредељеност Републике Србије да се обезбеде адекватни животни услови и пронађу трајна решења за интерно расељена лица, а која је исказана у *Закону о управљању миграцијама, Националној стратегији за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период 2015–2020*, као и *Акционим планом за Поглавље 23*, биће ојачана праћењем ситуације ове категорије присилно расељених лица, која је најбројнија у Србији, у оквиру ЦОР индикатора 1.2. Агенде 2030. Влада Републике Србије на овај начин жели да обезбеди подршку и сарадњу како би потребе ових лица биле адекватно решаване.

⁵⁸ Документ CRPD/C/SRB/CO/1

⁵⁹ Пресек родне равноправности и образовања у југоисточној Европи (The Intersection of Gender Equality and Education in South East Europe) стр. 32

⁶⁰ SCRM, *Situation and Needs of Internally Displaced Persons (Ситуација и потребе интерно расељених лица)*, Мај 2018.

Што се тиче система азила и миграција, државни центри за азил и прихватни центри покривају основне потребе тражилаца азила и миграната. Комесаријат за избеглице и миграције је такође надлежан да омогући локалну интеграцију лица са признатим избегличким статусом или супсидијарном заштитом. Према захтевима дефинисаним у преговарачком *Поглављу 24* Србија је 2018. године усвојила нови *Закон о азилу и привременој заштити*, чија примена ће осигурати боље гаранције за тражиоце азила јер ће се у њиховим предметима одлучивати по основу праведних и делотворних процедура тражења азила. У марту 2018. такође је усвојен нови *Закон о странцима* који обезбеђује неопходни правни основ за решавање питања продуженог боравка миграната у Србији у погледу њиховог правног статуса.

Упркос значајним достигнућима у идентификацији, смањењу и спречавању статуса без држављанства у Србији, и даље постоји потреба за додатним мерама, укључујући унапређење подзаконских аката да би се обезбедило да деца чији родитељи не поседују лична документа буду уписана при рођењу у матичне књиге у складу са Чланом 7 Конвенције о правима детета, и да деца која су рођена као апатриди у земљи имају одмах приступ држављанству (у вези са ЦОР 16.9).⁶¹

г. Институционални механизми

Целокупни процес националног остваривања Агенде 2030 и достизања њених ЦОР креирањем и реализацијом кохерентне политике Владе координира *Међуресорна радна група за спровођење Агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године* (МРРГ) као *владин хаб* (governmental hub) институционалног мрежно интегрисаног механизма националног спровођења. Успостављен је одлуком Владе Р. Србије донетом 30. децембра 2015. године⁶². Радом МРРГ, у садашњем саставу, председава и координира министар без портфеља задужен за демографију и популациону политику⁶³, а чине је посебно именовани представници 26 релевантних ресорних министарстава, владиних канцеларија и агенција за праћење и координацију активности. Задаци МРРГ утврђени одлуком о њеном оснивању су:

- праћење спровођења Агенде 2030 у сарадњи са надлежним министарствима;
- координирање и обједињавање ставова и активности свих надлежних министарстава поводом Агенде 2030;
- предлагање процеса усвајања националне стратегије одрживог развоја и начина њеног финансирања, којом би се објединиле све појединачне стратегије и хармонизовало остварење циљева Агенде 2030 са условима које Република Србија треба да оствари како би испунила своје друге међународне обавезе и успешно привела крају приступне преговоре са Европском унијом;

⁶¹ Информације достављене од стране Сталне конференције градова и општина - Савеза градова и општина Србије (СКГО) као допринос у писању ДНИ.

⁶² Влада Републике Србије, *Одлука о образовању Међуресорне радне групе за спровођење Агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године*, 05 број: 02-13949/2015, доступно на:

<http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/arhslgl/SGARHSTARO/numberOverview?numberId=21506&login=true> (приступљено 9. април 2019).

⁶³ Придајући током приступног процеса Европској унији посебан значај спровођењу Агенде 2030 и достизању њених ЦОР кохезивно спровођењу Агенде 2030 и достизању њених ЦОР у Унији, Влада Републике Србије је одлуком донетом 7. јула 2017. године ојачала свој хаб задужен за ову област деловања, МРРГ именовањем новог персоналног састава, укључујући председавајуће задуженог министра.

- предлагање основа за статистичко праћење циљева и домета;
- припремање периодичних извештаја о спровођењу Агенде 2030; као и
- континуирано информисање Сталног координатора Уједињених нација у Р. Србији и система Уједињених нација о резултатима рада Радне групе и спровођењу циљева и домета Агенде 2030, преко Министарства спољних послова.

Независни надзорни хаб (independent oversight hub) институционалног мрежно интегрисаног механизма националног спровођења чине Заштитник грађана / Омбудсман Србије, Повереник за заштиту равноправности, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности и Државна ревизорска институција.

Парламентарни хаб (parliamentary hub) институционалног мрежно интегрисаног механизма националног спровођења Агенде 2030 јесте *Фокус група Народне скупштине Републике Србије за развој контролних механизма за процес имплементације и надзора над спровођењем ЦОР* (Фокус група), док је носилац активности Народне скупштине Републике Србије у постизању Циљева одрживог развоја (ЦОР) њена Стална делегација у Интерпарламентарној унији. Активно делујући на том плану Председник Народне скупштине и шеф Сталне делегације, Маја Гојковић, иницирала је одржавање **Регионалног семинара о ЦОР за парламенте Централне и Источне Европе и Централне Азије**, у Београду, 24-25. маја 2018. године, у сарадњи са Интерпарламентарном унијом. Тим поводом, подстакнут је развој механизма за праћење спровођења ЦОР у Народној скупштини, те је формирано посебно тело задужено за проучавање овог питања.

Фокус група Народне скупштине као један од неформалних видова усредсређених интересовања народних посланика образована 25. септембра 2017. године. Покренуло ју је 13 посланика из различитих посланичких група и радних тела, потпредседници Народне скупштине, председници одбора, генерални секретар НС и секретар ИПУ делегације. Њихово умрежено деловање потекла је из заинтересованости за развој механизма контроле процеса имплементације ЦОР у Републици Србији. Никако не треба превидети да је образовање Фокус групе утрто претходним активностима у Народној скупштини:

- Одбора за спољне послове који је размотрио информацију о Глобалној развојној агенди „После 2015“, 2. јуна 2015. године;
- Консултације са бројним представницима државних институција и међународних организација у погледу прибављање подршке за развој парламентарног механизма;
- Превођење и дистрибуирање парламентарне публикације “Parliaments and the Sustainable Development” (издање ИПУ уз подршку УНДП)
- Припремања информативних материјала о ЦОР за појединачне одборе Народне скупштине.

Одмах по формирању представници Фокус групе укључени су у рад МПРГ, а онда је Фокус група организовала **прво јавно слушање о ЦОР** у сарадњи са Одбором за спољне послове Народне скупштине, 7. новембра 2018. Учествовали су представници државних институција / чланови Међуресорне радне групе о Агенди 2030, представници међународних организација, организације цивилног друштва и представници пословног сектора и социјалних партнера.

Активизам Фокус групе, олакшан и постојањем механизма „Зелене столице“ оживео је посвећеност одговарајућих одбора Народне скупштине од којих 12 бележи посебно значајне законодавне иницијативе и доприноси допирању јавног заговарања Агенде 2030. Посебно запажено место у деловању парламентарног механизма надзора њеног спровођења имала је презентација рада Народне скупштине на панелу о Циљевима одрживог развоја у оквиру састанка Сталног одбора за Уједињене нације Интерпарламентарне уније (ИПУ) на 138. заседању ИПУ у Женеви, од 24. до 28. марта 2018. године. Највеће допирање залагања Народне скупштине за активни допринос парламента

оживотворењу визије Агенде 2030 остварено је њеним организовањем **Регионалног семинара о циљевима одрживог развоја за парламенте Централне и Источне Европе и Централне Азије**, у Београду, 24. и 25. маја 2018. године.

Кораци које је Народна скупштина планирала да предузме у циљу доприношења националном спровођењу Агенде 2030 су посете локалним срединама и разговори народних посланика са младима, медијима, представницима локалних самоуправа и удружења о Циљевима одрживог развоја, какве су освариване током 2018. године и спровођење евалуације самопроцене развоја контролних механизма за имплементацију ЦОР одређеном за новембар 2019. године.

Главни циљеви које је Народна подршка поставила свом деловању на спровођењу Агенде 2030 су:

- надзор и подршка имплементацији ЦОР у Србији;
- контрола рада и активности Међуресорне радне групе за имплементацију циљева;
- усвајање закона који уређују примену Агенде 2030;
- обезбеђивање додатних средстава за имплементацију ЦОР кроз процедуру усвајања Закона о буџету;
- јачање свести о значају Агенде 2030 међу посланицима Народне скупштине.

Своју успешност у остваривању претходних постављених циљева Народна скупштина ће процењивати уколико успе да постигне:

- развијене сталне механизме контроле имплементације ЦОР у Србији (коришћењем постојећих контролних механизма утврђених Законом о Народној скупштини и Пословником где би Фокус група у координацији са председником Народне скупштине усмеравала процес);
- подржавање националних и локалних власти, компанија, организација грађанског друштва и грађана да се у целости посвећено укључе у имплементацију Агенде 2030;
- стални дијалог са младима, представницима локалних органа власти, локалним медијима и НВО о циљевима и потребама имплементације Агенде 2030.

Хаб локалних заједница (local community-led hub) институционалног мрежно интегрисаног механизма националног спровођења Агенде 2030 је у настајању. Покретање његовог стварања подстакнуто је управо прегледом и оценом вршеном у овом извештајном процесу произвођења првог Добровољног националног извештаја Републике Србије. Језгро овог процеса образовања хаба локалних заједница у целовитом националном институционалном механизму остваривања Агенде 2030 дала је Стална конференција градова и општина – Савез градова и општина Србије (СКГО)⁶⁴, због чега је њен допринос дат прегледу и оцени досадашњег достизања ЦОР на локалном нивоу у Србији укључен у наредни део ДНИ чинећи полазиште наредног планираног корака мерљивог унапређивања националног постизања одрживог развоја локалним достизањем ЦОР посебно усмераваног вођењем националне кохезине политике за чије успостављање је израда законског оквира у току.

⁶⁴ Стална конференција градова и општина - Савез градова и општина Србије (СКГО) <http://www.skgo.org/>.

6. Напредак у Циљевима према дoметима

Кохезивно трансформисању Европске уније ка одрживости, Влада Р. Србије успоставила је шест стратешких путања прерастања у одрживост за свакога и свуда:

- **Повезивање, партнерства и интеграција Србије са Европом и светом**, што подразумева сарадњу са вишеструким интересним странама како би јавне политике дошле до свакога и дотакле све животе. Ово се остварује кроз поодмакли процес ЕУ интеграција, у кохезији са спровођењем Агенде 2030, али и партнерствима са међународним актерима са којима држава има споразуме о инвестиционим зајмовима и кредитима за развојну политику, као и подршци реформским приоритетима.
- **Постизање бржег, инклузивног и одрживог привредног раста, базираног на економском, научном и иновационом потенцијалу** који у центар ставља одрживе изворе, нарочито извоз информационих технологија и инвестиције, развој предузетништва заснованог на знању и иновативности, а подстиче и развој омладинског, женског и социјалног предузетништва. Напори на осталим реформским путевима (образовање, инфраструктура, дигитализација и реформа државне управе) допринеће визији државе и директно утицати на побољшање инвестиционог потенцијала, раст запослености и равномернији регионални развој.
- **Ефикасно и делотворно пружање јавних услуга**, пре свега кроз унапређење капацитета јавне управе како би постала сервис грађана, као и активности које ће омогућити остварење права на здраву животну средину, бољу социјалну заштиту, модерно и функционално здравство. Реформа система плата у јавном сектору допринеће остварењу веома важног резултата – добијање једнаке плате за једнаки рад.
- **Унапређивање људских права и безбедност**, где Србија тежи смањењу неједнаких шанси, искорењивању сиромаштва, већој инклузивности, остваривању пуне родне равноправности. Посвећеност људским и мањинским правима, заједно са осталим реформама у овој области, допринеће остварењу начела социјалне правде и изградњи друштвене кохезије са крајњим циљем да у концепт одрживог развоја integriше право сваког појединца на одрживи развој.
- **Образовање за 21. век**, при чему држава ставља акценат на креирање образовног система према потребама друштва и пожељне будућности, уз повећање доступности свима којима је образовање потребно.
- **Трансформативна дигитализација**, која је препозната као најснажнији мотор иновација, конкурентности и раста и покреће све реформске процесе, чинећи срж развоја целог друштва.

Према Агенди 2030 делотворно праћење, надзирање, преглед и оцена и извештавање о достизању ЦОР, тиме заснивања на поуздано тачно чињеничној основи управљања решавањем проблема неједнакости и дискриминације, зависе од висококвалитетних, благовремених и поузданих података. Тако се и у извештају УН МАПС Мисије у Србији истиче⁶⁵:

„Домет 17.18 позива да се подаци разврставају по доходу, роду, старости (укључујући могућност да се идентификују млади), раси, етничкој припадности, миграционом статусу, инвалидности, географској локацији и другим релевантним карактеристикама. Међународно забрањени основи дискриминације⁶⁶ нуде вредне предлоге за даље разврставање података, ако је то релевантно за контекст у држави⁶⁷.

⁶⁵ UN MAPS Mission, *National Development and Agenda 2030: Policy Support for Advancing SDG Progress in Serbia – Promoting Inclusive and Sustainable Growth „Leaving no-one Behind“*, op. cit., p. 61.

⁶⁶ Ти основи су: раса, боја коже, пол, језик, вероисповест, политичко или друго мишљење, национално или друштвено порекло, имовински статус, статус рођења или други статус. (Међународни пакт о грађанским и политичким правима, члан 2) Укључивање „другог статуса“ означава да овај списак није свеобухватан и да други основи могу бити укључени у ову категорију. Ibidem p. 61.

⁶⁷ Даље смернице о прикупљању и разврставању података на <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/HRIndicators/GuidanceNoteonApproachtoData.pdf>, ibidem p. 61.

Индикатори су окосница процеса праћења локалног, националног, регионалног и глобалног достизања ЦОР. Институција која је у Републици Србији задужена за званичну статистику је Републички завод за статистику⁶⁸. Процес идентификације институција за рад на производњи оквира националних показатеља за праћење достизања ЦОР, међу којима поред државних и локалних институција власти су могуће и академске институције, фирме у јавном и приватном сектору, организације цивилног друштва, биће први предузети корак који је убрзао овај извештај Добровољног националног извештавања.

Крајем 2017. године, РЗС формирао је радну групу за ЦОР индикаторе за Републику Србију. Почетним мапирањем обухваћени су индикатори чији су извор углавном били РЗС и ДевИнфо база података⁶⁹, која садржи податке и осталих произвођача званичне статистике. Формирани су тимови специфично задужени за сваки од 17 циљева са његовим одговарајућим дометима, задужени за повезивање са другим институцијама у раду на подацима.

МРРГ и Тим УН у Србији помогли су 2018. године одржавање потребних радионица организованих за мапирање извора индикатора за ЦОР (користећи шематску мапу 5П Агенде 2030 за њихове исходне учинке). Радионице су укључиле све релевантне произвођаче података.

1. **People (Људи),**
2. **Prosperity (Просперитет),**
3. **Peace (Мир),**
4. **Partnership (Партнерство),**
5. **Planet (Планета).**

РЗС је превео на српски језик документ Конференције Европских статистичара (ЦЕС) *Мапа пута за статистику за циљеве одрживог развоја*⁷⁰ чиме је уз његова издања на енглеском, руском и шпанском језику овај, за статистику циљева одрживог развоја важан документ, постао доступан у свету и на четвртном језику.

⁶⁸ РЗС-Републички завод за статистику (SORS-Statistical Office of the Republic of Serbia) као кључна национална статистичка институција обавља наредне најбитније задатке у домену статистике ЦОР: координирање њеног вођења, посебно у сарадњи са Међуресорном радном групом Владе Републике Србије за спровођење Агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године на идентификовању и обезбеђивању националних индикатора ЦОР, обезбеђивање података за глобалне ЦОР индикаторе, обезбеђивање тока података, повећање видљивости података, верификацију квалитета производње и дисеминације података.

⁶⁹ РЗС-Републички завод за статистику, http://devinfo.stat.gov.rs/republika_srbija.

⁷⁰ <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/publications/2017/ECESTAT20172.pdf>

Према оцени Европске комисије изнетој у њеном извештају за 2019. годину о напретку Србије у процесу приступања Европској унији, Србија је, у области статистике, оцењена као умерено припремљена⁷¹. Отварање у приступном процесу преговора о Поглављу 18 Статистика у децембру 2018. године омогућава интензивирање унапређивања и националне статистике ЦОР. РЗС је за овај извештај обезбедио податке, ради видљивости тренда, од 2010. године где год је то било могуће, или за године за које су подаци доступни. Ради обезбеђивања података за глобалне и/или националне индикаторе прати све ЕУ и УН препоруке о спровођењу редовних, и *ad hoc* статистичких годишњих и вишегодишњих истраживања комуницирајући и тесно сарађујући са другим произвођачима званичне статистике који су потенцијални извори ЦОР индикатора.

Током 2019. и 2020. године РЗС ће на територији Републике Србије спровести више *ad hoc* статистичких истраживања који ће бити извор података за ЦОР индикаторе, као што су: МИКС (Истраживање вишеструких показатеља – Multiple indicator cluster survey) истраживање које се спроводи у домаћинствима и извор је за више од 40% индикатора обезбеђиваних из истраживања спроведених у домаћинствима; затим ЕХИС (Европско истраживање здравља – European Health Interview Survey) као један од кључних извора података за здравствене индикаторе; потом ГБВ (Насиље засновано на роду – Gender based violence) круцијално ЕУ истраживање виктимизације; и ТУС (Анкета о коришћењу времена – Time-use survey) као главног извора података рашчлањених по полу о појединачном провођењу времена, активностима којима се појединци баве и времену проведеном у њима.

Током 2018. године, РЗС покренуо је нови вебсајт (www.stat.gov.rs), који на почетној страни садржи и линк на ЦОР портал <http://sdg.indikatori.rs/>.

ЦОР портал садржи одељак Документи који садржи одговарајуће ЦОР документе на српском или енглеском језику, од којих је један ЦОР профил.

ЦОР профил који садржи основне информације о доступним подацима за ЦОР индикаторе за Републику Србију доступан је на српском језику, и на ћириличном и на латиничном писму, као и на енглеском језику на следећим линковима:

[http://sdg.indikatori.rs/media/1499/sdg_srbija_cir.pdf/](http://sdg.indikatori.rs/media/1499/sdg_srbija_cir.pdf)
http://sdg.indikatori.rs/media/1499/sdg_srbija_lat.pdf
/ http://sdg.indikatori.rs/media/1501/sdg_serbia.pdf.

Р. Србија препознаје значај визије Агенде 2030, како за садашње, тако и за будуће генерације. Из тог разлога, у овом извештавању фокус је на деци и младима, јер ће управо они бити носиоци друштва и друштвених промена 2030. године.

⁷¹ European Commission, *Serbia 2019 Report*, op. cit., „In areas such as... statistics... Serbia is moderately prepared”, p. 5.

Достизање ЦОР у Србији ослања се на предности јединица локалне самоуправе, које на најбољи начин могу да препознају потребе локалног становништва и пронађу начине да се ове потребе задовоље, *не остављајући на том путу никога иза колоне*. Ниједна државна политика, ма колико била развијена, не може да одговори на све потребе и очекивања становништва, нити може да узме у обзир све специфичности живота у једној средини. Из тог разлога, јединице локалне самоуправе би требало да употпуне глобану агенду са специфичним мерама, са циљем јачања сопствених капацитета за достизање ЦОР.

У детаљном извештавању о напретку у достизању ЦОР коришћени су уз самооцене владиних тела о достизању ЦОР секторским политикама које воде и међусобног усклађивања старања о прожимајућим питањима (ЦОР међусекторска димензија) и налази УН МАПС мисије, инпути младих за дечије и омладински усредсређен ДНИ у истраживању које је спровео УНИЦЕФ, информација самооцене активности од стране СКГО и релевантни прилози УНДП.

Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима

Перспектива младих о ЦОР 1

Деца и млади у Србији изложени су већем ризику сиромаштва него одрасло становништво. Стопа ризика сиромаштва је у 2017. години за децу износила 30,5%, а за младе 29,7%, премашујући стопу за општу популацију, која је износила 25,7%. Последњих година (2014–2017), ризик сиромаштва је смањен за младе (18–24), али је за децу (0–18) остао на истом нивоу. Младе жене су суочене са значајно већим ризиком финансијског сиромаштва него млади мушкарци (32,3% према 27,3%). И стопа ризика сиромаштва или социјалне искључености је била већа за децу (38,5%) и младе (39,8%) него за општу популацију (36,7%)⁷² Према подацима Националне организације особа са инвалидитетом Србије (НООИС), две трећине породица са децом са сметњама у развоју и инвалидитетом наводе да немају довољне приходе да својој деци пруже адекватну негу и подршку. У 24% породица, један од родитеља је био принуђен да напусти посао да би се старао о детету.⁷³

Млади који су учествовали у консултацијама свесни су значаја борбе против сиромаштва и социјалне искључености деце и младих. Своје вршњаке из ромске популације препознају као групу младих која је најподложнија сиромаштву. Решења која су, по њима, најпотребнија јесу шири обухват младих у ризику сиромаштва социјалним давањима, образовањем и подршком у запошљавању. Са тим мишљењем се слажу и млади укључени у програм подршке младима у сукобу са законом. Из њихове перспективе, могућност запослења је кључна полуга за излазак младих из сиромаштва, а подршка младима да лакше уђу на тржиште рада треба да буде приоритет Владе.

⁷² Републички завод за статистику Србије, подаци Анкете о приходима и условима живота (SILC), база података за праћење ЦОР

⁷³ NOOIS (2017) Ситуациона анализа: Положај деце са сметњама у развоју и инвалидитетом у Републици Србији, Београд.

Постојећи недостаци и изазови / пожељна решења

„Ромска заједница је најугроженија у Србији. Иако им држава пружа одређену социјалну помоћ, то није довољно. И самохраним родитељима је веома тешко. Треба да им обезбедимо основна средства за живот, која сада немају. Али то су само привремена решења која ће им бити корисна на кратко.“

„Најсиромашније групе су људи у селима и Роми. Да би се тај проблем решио, може се подстицати рад и образовање; могу им се обезбедити финансијска и друга средства потребна да раде на себи – да имају пуну подршку на том путу.“

Учесници у консултацијама са младима

Области које захтевају савет и подршку (стратешки одговори)

„Нацрт нове Стратегије социјалне заштите у Републици Србији за период 2019–2025. је још у фази израде. У Стратегији се констатује да је износ новчаног давања за децу (дечијег додатка) низак (између 20 и 30 евра), а да су издвајања у ту сврху значајно нижа од просека Европске уније (0,29% БДП-а у 2016. години, према 1,1% БДП-а у ЕУ).

Република Србија има Националну стратегију за младе, која препознаје значај смањења сиромаштва и социјалног укључивања младих. По Закону о младима, омладином или младима се сматрају особе узраста 15–29 година. Стога се ова политика и мере у оквиру ње не односе на децу до 14 година. Србија нема интегрисану стратегију за смањење сиромаштва и социјално укључивање која би се свеобухватно бавила проблемом сиромаштва и социјалне искључености деце и младих.“⁷⁴

ЦОР 1 из перспективе локалне самоуправе

СКГО подржава развој друштвено одговорне и инклузивне локалне самоуправе и израду и унапређење стратешког и правног оквира кроз активно учешће локалне самоуправе у процесима спровођења нових јавних политика и прописа у овој области. За СКГО су посебно важни циљеви које је Влада Р. Србије детаљно разрадила и усвојила у „Програму реформи политика запошљавања и социјалне политике“ (ЕСРП), који садржи и активности које се односе на локалну самоуправу. Главни изазови друштвеног развоја у Србији су незапосленост и социјална искљученост, демографска девастација, стопа смртности и обољевања од превентивних болести, као и неповољна образовна структура становништва. Главни елементи социјалне искључености (сиромаштво, незапосленост и недостатак социјалних контаката) искључују појединце, па чак и читаве заједнице из развојних токова друштва, посебно у руралним срединама Србије. Стога, СКГО подржава локалне власти у спровођењу интерсекторски повезаних јавних политика и јачању њиховог капацитета за спровођење квалитетних, доступних, инклузивних, и ефикасних мера у областима социјалне и здравствене заштите, образовања, запошљавања, спорта, културе и омладине.

⁷⁴ UNICEF, *Sustainable development for and by children and youth – Contribution to Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda*.

У складу са стратешким усмерењем Р. Србије које у фокусу има процесе децентрализације и деинституционализације социјалне заштите, посебна пажња ће у будућности бити усмерена на развој услуга социјалне заштите на локалном нивоу. Имајући у виду постојеће стање, СКГО подржава општине и градове у изради планских и других докумената у области социјалне заштите, стандардизовању спровођења надлежности у програмима дечије и социјалне заштите и унапређењу капацитета запослених. СКГО се залаже за даљи развој локалних инклузивних политика за све појединце из рањивих и маргинализованих група. Сходно томе, пред локалну управу поставља се захтев за холистичким приступом у области социјалне заштите, те потреба за интензивним развијањем капацитета у локалној управи за одговор на потребе грађана – корисника и потенцијалних корисника локалних услуга социјалне заштите.⁷⁵

Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду

Као земља коју карактерише висок ниво хуманог развоја (индекс хуманог развоја је у 2017. години износио 0,787), Србија се суочава са проблемом гојазности деце у већој мери него са проблемом потхрањености. Подаци Истраживања вишеструких показатеља положаја жена и деце (MIKS)⁷⁶ показују да је 1,8% деце у Србији потхрањено, 6% заостаје у расту (мала телесна висина за дати узраст), 4% заостаје у телесној тежини у односу на висину, а 13,9% је гојазно. Међутим, када је реч о деци млађег узраста из ромских насеља, слика је неповољнија: 9,5% је потхрањено, 18,5% заостаје у расту, док је 5,1% гојазно. Свако десето дете у ромским насељима је потхрањено, док је то случај код сваког 55. детета у општој популацији. Као што је показала недавно спроведена студија о исхрани у ромским насељима⁷⁷, потхрањеност је углавном повезана са лошим материјалним положајем породица које живе у ромским насељима, али је присутан и значајан утицај прехранбених пракси узрокованих незнањем, као и специфичних норми у вези са исхраном и бригом, склоности ка одређеним намирницама и нутритивних вредности које им се приписују.

Перспектива младих о ЦОР 2

Млади који су учествовали у консултацијама о изради ДНИ као један од главних начина за побољшање исхране деце виде обезбеђивање здравих оброка у образовним установама, јер деца тамо проводе велики део времена. Истакли су и потребу да се организује дистрибуција хране сиромашнима, по моделу банке хране или складишта хране. Сва предузећа која производе прехранбене производе или тргују њима треба да допринесу тој активности.

⁷⁵ Информације достављене од стране Сталне конференције градова и општина - Савеза градова и општина Србије (SKGO) као допринос у писању ДНИ.

⁷⁶ Републички завод за статистику и УНИЦЕФ (2014). Србија – Истраживање вишеструких показатеља 2014. и Србија – Ромска насеља – Истраживање вишеструких показатеља 2014. – Праћење стања и положаја жена и деце, Коначни извештај. Београд, Србија: Републички завод за статистику и УНИЦЕФ.

⁷⁷ UNICEF (2018) *Qualitative Research on Malnutrition in Children under Five Years of Age in Poor Roma Settlements in Serbia using Positive Deviance in Nutrition Approach* (Квалитативно истраживање о потхрањености деце узраста до пет година у сиромашним ромским насељима у Србији приступом позитивних одступања у исхрани).

Постојећи недостаци и изазови / пожељна решења

„Кантине са здравом (куваном) храном током целог образовања (од вртића до факултета). Субвенционисани оброци. Локали по граду – јавне кантине.“

„Држава и имућнији људи би могли да посвете више пажње народним кухињама и да више улажу у њих.“

„Пекаре, ресторани и друга предузећа треба производе које иначе бацају да доставе некој организацији која ће их онда дати онима којима су најпотребнији. Треба донети закон!“

„Ресторанима треба да буде забрањено да бацају храну, нека је дају другима, донирају и слично.“

Учесници у консултацијама са младима

Области које захтевају савет и подршку (стратешки одговори)

„Стратегијом јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године утврђен је циљ да се удео одраслог становништва и млађих од 18 година који се правилно хране и физички су активни повећа за 10%. У складу са мерама дефинисаним Стратегијом, у наредном периоду се планира усвајање посебних стратегија и програма усредсређених на исхрану и здравље, као што су Стратегија унапређења исхране и физичке активности, национални програми за унапређење доступности хране, безбедности хране и превенције гојазности код деце и одраслих. Влада Републике Србије је 2018. године усвојила Национални програм подршке дојењу, породичној и развојној нези новорођенчета. Национални програм представља јединствену платформу за примену пракси којима се поспешује, штити и подржава дојење, јер оптимална исхрана, посебно у првих 1000 дана живота, представља један од темеља развоја детета и омогућава му да опстане и у потпуности оствари свој развојни потенцијал.“⁷⁸

ЦОР 2 из перспективе локалне самоуправе

Улога локалне самоуправе у пољопривреди и руралном развоју дефинисана је низом стратешких и законских докумената, имајући у виду чињеницу да се територија 130 јединица локалне самоуправе (ЈЛС) сматра руралном. Пољопривредна политика и политика руралног развоја утврђује се, између осталог, и на локалном нивоу, а ЈЛС могу да утврђују мере за спровођење пољопривредне политике на свом подручју. Градови и општине од 2007. године израђују и реализују годишње програме заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта, чиме се значајно утиче на унапређење квалитета управљања пољопривредним земљиштем, што је један од најбитнијих предуслова развоја сеоских подручја. Представници ЈЛС као најзначајнији изазов у руралним срединама препознају лошу инфраструктуру (саобраћајну, комуналну итд.), ниску конкурентност пољопривредних произвођача и недостатак диверсификације економских активности на селу. Изазов за значајнију улогу ЈЛС у руралном развоју представљају и људски ресурси, тачније број, структура и карактеристике запослених који се баве том темом. Укратко, на локалу још увек недостају кадровски капацитети и потребна је боља организациона и стратешка уређеност ове области.

СКГО подржава ЈЛС у примени релеватних закона, у циљу ефикаснијег управљања пољопривредним земљиштем и делотворније подршке у области пољопривреде и руралног развоја.⁷⁹

⁷⁸ UNICEF, *Sustainable development for and by children and youth – Contribution to Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda*.

⁷⁹ Информације достављене од стране Сталне конференције градова и општина - Савеза градова и општина Србије (СКГО) као допринос у писању ДНИ.

Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација

Деца у Србији суочена су са све мањим ризиком смртности у најранијем периоду живота. Од 1990. године, стопа смртности деце до пет година смањена је са 18 смртних исхода на 1000 деце у 1990. на 5,8 на 1000 деце у 2017. години. Међутим, деца која живе у ромским насељима имају мање шансе да преживе у раном узрасту, на шта указује стопа смртности од 14,4 на 1000 деце у 2014. години.⁸⁰ Здравствени проблеми који налажу јачи стратешки одговор обухватају новији тренд пада имунизације деце и последични раст преваленције малих богиња.

Важне бојазни у области здравља тичу се и сексуалног и репродуктивног здравља младих. Иако Србија није суочена са тако високом стопом трудноћа и рађања у адолесцентском добу, као неке развијене земље северозападне Европе и Северне Америке, тај проблем и даље захтева да му се приступи на стратешком нивоу. Стопа рађања адолесценткиња (девојчице и девојке узраста 15-19 година) значајно је смањена, са 44,5 на 1000 женских особа тог узраста у 1990. години на 15,1 на 1000 у 2017.⁸¹ Распрострањеност рађања у адолесцентском добу је већа код девојчица и девојака које живе у ромским насељима: 23,8% девојчица и девојака узраста 15-19 година је родило живорођено дете, 9% њих је било трудно са првим дететом, 32,8% је почело са репродукцијом, а 3,7% је родило живорођено дете пре навршених 15 година⁸².

Међу младима је раширено конзумирање дувана, алкохола и канабиса, што повећава ризике по здравље. Више од трећине младих (15-29) пуши. Пушење је веома распрострањено у одређеним узрастним групама – на пример, 40% особа узраста 22-25 година пуши.⁸³ Млади који су учествовали у консултацијама о изради ДНИ нагласили су да је конзумирање дуванских производа избор појединца, али су истовремено указали да је важно едуковати младе о штетним последицама те навике. Мањина младих (28% жена и 21% мушкараца) никад не пије алкохол, док 25% младих жена и 31% младих мушкараца редовно пије алкохол викендом или више пута седмично. Седам одсто младих је навело да конзумира канабис.⁸⁴

Истраживање о менталном здрављу адолесцената (узраста 16-17 година)⁸⁵ спроведено 2014. године показује да је скоро половина испитаника доживела бар један стресан животни догађај (најчешће губитак члана породице или останак члана породице без посла). Осим тога, 33% адолесцената је навело проблеме са непријатељски настројеним окружењем и проблеме у социјалном прилагођавању. Око 10% је доживело повишену анксиозност, попут панике, немира или узрујаности; преко 20% адолесцената се пожалило на релативно честа стања негативног расположења и туге. Око 45% адолесцената је осећало сталну забринутост, 12% се осећало безвредно, а 7% је размишљало о самоубиству. На основу повећаног интензитета психички нелагодних стања, око 16% тих адолесцената се може описати као угрожено у погледу менталног здравља, што значи да им је потребна психосоцијална помоћ и подршка.

⁸⁰ <http://sdg.indikatori.rs/sr-cyrl/area/good-health-and-well-being/?subarea=SDGUN030201&indicator=03020102IND01>

⁸¹ <http://sdg.indikatori.rs/en-us/area/good-health-and-well-being/?subarea=SDGUN030702&indicator=03070201IND01>

⁸² УНИЦЕФ, Србија – Истраживање вишеструких показатеља и Србија – Ромска насеља – Истраживање вишеструких показатеља 2014: 102.

⁸³ Попадић, Д., Павловић, З., Михаиловић, С. (2019) Млади у Србији 2018-2019, Friedrich Ebert Stiftung, Београд, <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/belgrad/15295-20190411.pdf>

⁸⁴ Ibidem.

⁸⁵ Пројекат Министарства омладине и спорта „Подршка менталном здрављу младих у Србији”, 2014, <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/test/Mentalno%20zdravlje%20mladih.pdf>

Перспектива младих о ЦОР 3

Млади су истакли значај образовања о сексуалном и репродуктивном здрављу. Сматрају да нису добро информисани о сексуалном и репродуктивном здрављу и предложили су да се образовање о тој теми значајно унапреди у школама на свим нивоима. Учесници радионице су нагласили значај менталног здравља, које се, по њиховом мишљењу, често занемарује. Мисле да су ментално здравље и ментална хигијена велики проблем у ситуацији каква је данас и да је стигматизација људи са менталним сметњама и даље веома изражена. Први корак треба да буде едукација младих у школама о значају менталног здравља.

Постојећи недостаци и изазови / пожељна решења

„Мислим да је сексуалност, посебно у нашем узрасту, веома важна. Не, ми нисмо довољно едуковани у тој области, и да, то је велики проблем. Требају нам школски предмети који ће унапредити наше знање и информисаност о тој теми. Важно је бити упознат са сексуално преносивим болестима и њиховим последицама. Важно је подизати свест о тој теми, заиста је неопходно.“

„Ментално здравље треба укључити у систем редовних прегледа деце и младих. Разговор са психологом треба да буде саставни део систематских прегледа. Пре тога би можда требало увести психолошки тест да би се проценило коме је потребна та врста подршке.“

„Већа свест о менталном здрављу и менталној хигијени је тема која мора да постане приоритетна у информисању и млађих и старијих генерација, јер, за разлику од многих болести, коначни исход неконтролисане депресије је увек самоубиство.“

Учесници у консултацијама са младима

Области које захтевају савет и подршку (стратешки одговори)

„Стратегијом јавног здравља у Републици Србији 2018-2026. године је као један од приоритетних циљева утврђена превенција и сузбијање пушења и изложености дуванском диму, штетне употребе алкохола и злоупотребе дрога, тако да се број младих који конзумирају те производе смањи за 10%. Тај циљ треба остварити помоћу низа мера, укључујући скуп посебних јавних политика (као што су Стратегија контроле дувана и Акциони план за њену примену), подршку механизмима контроле дувана, усвајање нових прописа у складу са Конвенцијом СЗО о контроли дувана и прописима ЕУ, праћење спровођења Националног програма превенције штетне употребе алкохола, злоупотребе дрога и др. Међу стратешким мерама усмереним ка унапређењу здравља становништва је и подршка спровођењу активности у области раног развоја. Ту су и мере оријентисане ка унапређењу здравствено-васпитног рада у предшколским установама, основним и средњим школама. Планира се да програм „Здрав вртић“ буде проширен тако да обухвати 45% предшколских установа, а да се програм „Здрава школа“ спроводи у најмање 30% основних и 20% средњих школа. Национални програм очувања и заштите сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије, усвојен 2017. године, садржи скуп мера чији су циљеви повећање коришћења савремене контрацепције у планирању породице, смањење ризичног сексуалног понашања међу младима, раног рађања, посебно међу младим Ромкињама, бољи приступ

услугама заштите сексуалног и репродуктивног здравља за младе жене са инвалидитетом и др. Стратегија за младе као један од својих главних циљева утврђује побољшање здравља омладине, смањење фактора ризика и главних здравствених проблема и развој система здравствене заштите у складу са потребама омладине. Стратегија садржи и посебне циљеве који се односе на здравствену заштиту младих из угрожених категорија и њихово веће учешће у програмима унапређења здравља. Значајан скуп мера је усмерен ка бољој заштити од сексуално преносивих болести и заштити сексуалног и репродуктивног здравља. И Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године садржи мере за унапређење сексуалног и репродуктивног здравља младих жена и мушкараца.⁸⁶

ЦОР 3 из перспективе локалне самоуправе

Главни изазови ЈЛС су у овој области: (1) недовољан ниво сарадње и комуникације са ресорним установама и осталим чиниоцима; (2) неусклађеност прописа; (3) недовољно издвајање из буџета за здравство на локалном нивоу (око 1% у просеку); (4) недовољни капацитети за бављење здравством (занемарљив број запослених у локалној управи ангажовано је на пословима у овој области); (5) недовољно активни локални савети за здравље; (6) недовољна испуњеност законских обавеза ЈЛС када је реч о планирању јавног здравља (око 20 ЈЛС имају усвојене планове јавног здравља, мада је национална стратегија усвојена прошле године, те се може рећи да је овај процес у повоју), редовном праћењу здравственог стања становништва, доношењу програма у области јавног здравља и јачању капацитета и (7) недовољна заштита права пацијената (по налазима СКГО, овај институт не функционише у потпуности у око 30% ЈЛС).

СКГО, у партнерству са Министарством здравља и институтима и заводима за јавно здравље, подржава развој здравствено одговорне локалне самоуправе. Приоритет је подршка изради планова јавног здравља, процена ризика за јавно здравље и планова за очување здравља у ванредним ситуацијама. СКГО подржава општине и градове у обезбеђивању функционалног система заштите права пацијената на локалном нивоу и загарантованих права за све, с нагласком на маргинализоване групе, јачањем видљивости права пацијената, развојем капацитета локалне самоуправе за спровођење ове надлежности и умрежавањем свих чинилаца. СКГО гради капацитете запослених у друштвеним делатностима и локалним саветима за здравље. СКГО заступа и подржава право на доступну, ефикасну и квалитетну примарну здравствену заштиту за све, с нагласком на интегрисање друштвених и здравствених услуга (помоћ геронтодомаћица, палијативна нега и збрињавање оболелих у терминалним фазама болести и др.). Интегрисане услуге на локалном нивоу нису у довољној мери развијене и константне, па ће подршка њиховом развоју бити део активности СКГО, посебно ради размене искустава и добрих примера међу ЈЛС.

Један од механизма локализације овог ЦОР јесу и Савети за здравље - саветодавна, обавезна тела на локалном нивоу, чији је оснивање и рад регулисано Законом о правима пацијената и Законом о јавном здрављу. Континуираним јачањем капацитета ЈЛС и Савета за здравље, око 100 ЈЛС са својим саветима за здравље је активно укључено у рад Мреже за здравље СКГО. У 2018. години, 60 ЈЛС је прошло кроз циклус подршке израде планова јавног здравља. До сада је 25 градова и општина усвојило планове на својим скупштинама. Процес подршке израде планова јавног здравља и јачања капацитета савета за здравље се наставља континуирано, а СКГО га подржава у сарадњи са мрежом института и завода за јавно здравље.⁸⁷

⁸⁶ UNICEF, *Sustainable development for and by children and youth – Contribution to Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda*.

⁸⁷ Информације достављене од стране Сталне конференције градова и општина - Савеза градова и општина Србије (СКГО) као допринос у писању ДНИ.

Пример добре праксе: Пројекат "Бебо, добро дошла на свет"

Са циљем да од државне управе направи ефикасан сервис за грађане, Влада Републике Србије покренула је пројекат "Бебо, добро дошла на свет" како би поједноставила процедуре везане за рођење детета. На тај начин омогућено је родитељима да своје драгоцене време проведу са новим чланом породице уместо да обилазе шалтере различитих органа јавне управе.

Од априла 2016. године родитељима новорођене деце (беба) омогућено је да за 15 минута, док су још у породилишту, на једном месту, бесплатно и без попуњавања било каквих формулара, обаве све потребно да се дете упише у матичну књигу рођених, да се пријави на пребивалиште и здравствено осигурање. Имајући у виду да Канцеларија за ИТ и ЕУ константно ради на унапређењу својих информационалних система и услуга, почетком 2018. године и овај систем је унапређен тако да, поред наведених процедура, родитељима омогућава и подношење захтева за родитељски додатак (републичко давање) и захтева за локална новчана давања која су тренутно доступна у Граду Београду.

Горе поменуте процедуре покреће овлашћено лице здравствене установе у оквиру информационалних система "Бебо, добро дошла на свет", уз сагласност родитеља, а сва документа попут извода из матичне књиге за дете, картица здравственог осигурања и решења о признавању права на родитељски додатак и/или локално новчано давање стижу на кућну адресу. Напомињемо да покретање ових процедура у породилишту за родитеље не представља обавезу и да и даље све поменуте процедуре могу да покрену сами на класичан начин, одласком на шалтер.

До данас електронским путем пријављено је више од 165.000 беба, од чега преко 148.000 беба са покретањем процедура које обухвата овај пројекат. Оваква статистика говори у прилог томе да је Влада Републике Србије одлично препознала и задовољила потребу грађана јер 90% родитеља одлучи да поменуте процедуре покрене већ у породилишту.

Пројекат су заједно реализовали Министарство државне управе и локалне самоуправе, Министарство унутрашњих послова, Министарство здравља, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Републички фонд за здравствено осигурање, Централни регистар обавезног социјалног осигурања и бројни други органи, а све уз техничку и организациону подршку Канцеларије за ИТ и ЕУ и координацију Кабинета председника Владе.

Пројекат "Бебо, добро дошла на свет" први је корак у реформи јавне управе ка томе да она буде ефикасан сервис за грађане, да се укину бирократске баријере и уведе здрав разум у управне процедуре које ће се даље поједностављати. Ова модерна електронска услуга сврстава Србију међу ретке европске земље које пружају електронске услуге на тако високом нивоу.

Обезбедити инклузивно и квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све

Образовање омогућава деци да у потпуности остваре свој људски потенцијал, да избегну сиромаштво или изађу из њега, да повећају шансе за социјалну укљученост и квалитетан живот. За државу, образовање деце је предуслов развоја заснованог на унапређеним људским ресурсима, знању и потенцијалу за иновације. Од деце узраста 36-59 месеци, 95% је 2014. године остваривало очекивани напредак у области здравља, учења и психолошке добробити. Између урбаних и руралних подручја се уочава разлика у развоју деце у раном узрасту (97% односно 92%)⁸⁸.

Обухват деце (узраста 3–5 година) предшколским образовањем у Србији износи 50%, што значи да половина деце пропушта прилику да у потпуности оствари свој развојни потенцијал. Неједнакост у приступу квалитетним услугама предшколског образовања је посебно изражена када је реч о сиромашној и маргинализованој деци (свега 9% најсиромашније деце и 6% деце ромске националности похађа предшколске установе), што може додатно да повећа неједнакост током животног века⁸⁹.

У протеклој деценији, остварена су значајна побољшања у припреми деце за школу кроз припремни предшколски програм – стопа похађања је повећана са 87,2% у 2009. на 98,2% у 2017. години. Дечаци и девојчице основношколског узраста су у једнакој мери укључени у основно образовање, док индекс родног паритета од 1,08 у средњем образовању указује на благу предност девојчица.⁹⁰ Међутим, деца ромске националности су и даље у неједнаком положају и у основном (85% према 98% за општу популацију) и, посебно, у средњем образовању (21% према 89% за општу популацију)⁹¹.

Средњим стручним образовањем је обухваћено нешто више од 70% ученика, а оно се сматра за део образовног система који има потенцијал да унапреди процес преласка из образовања на тржиште рада. У средњем стручном образовању је у току увођење дуалног образовања које се одвија у школи и кроз рад, а усредсређено је више на актуелну потражњу на тржишту рада него на предвиђање вештина које ће бити тражене у будућности. Средње стручно образовање је и даље најчешћи избор ученика из угрожених група, а већина ученика ромске националности похађа техничке школе – саобраћајне, машинске, технолошке, текстилне, кожарске и фризерске (Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, 2016).

Висока стопа коришћења ИКТ бележи се код младих жена и мушкараца (97% односно 95%⁹²), а стопа учешћа младих у формалном и неформалном образовању и обукама у претходних 12 месеци је последњих пет година стабилна (око 65%), при чему младе жене похађају неки облик образовања у већој мери него млади мушкарци⁹³.

⁸⁸ УНИЦЕФ, Србија – Истраживање вишеструких показатеља и Србија – Ромска насеља – Истраживање вишеструких показатеља 2014.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ <http://sdg.indikatori.rs/en-us/area/quality-education/?subarea=SDGUN040501&indicator=04050101IND01>

⁹¹ УНИЦЕФ, Србија – Истраживање вишеструких показатеља и Србија – Ромска насеља – Истраживање вишеструких показатеља 2014.

⁹² Републички завод за статистику Србије, Употреба ИКТ у Републици Србији 2018, <http://sdg.indikatori.rs/en-us/area/quality-education/?subarea=SDGUN040201&indicator=04020101IND02>

⁹³ Републички завод за статистику Србије, подаци SILC, база података за праћење ЦОП

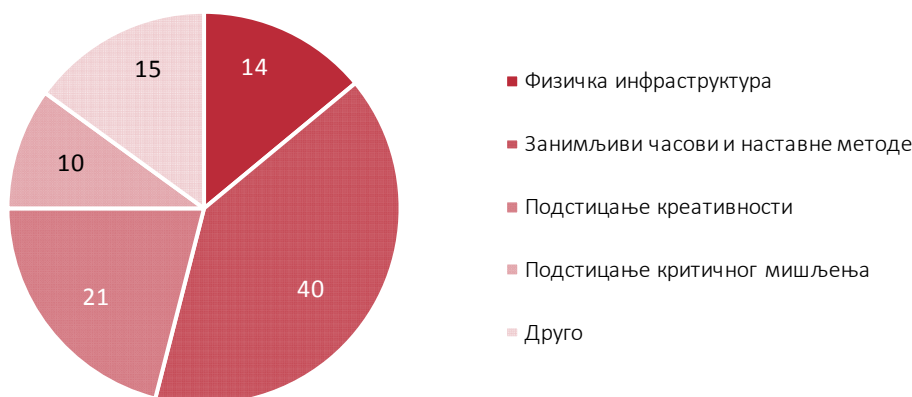
Иако инклузивно образовање представља стратешко опредељење када је реч о образовању деце са сметњама у развоју и инвалидитетом у Србији, и даље постоје два паралелна система - инклузивно образовање у редовном систему и специјалне школе. Државни систем уложио је значајне напоре да обезбеди инклузивност формалног образовања за децу избеглице и мигранте.

Иако се чине значајни напори, физички услови нису адекватни у свим школама. И даље постоје школе, посебно у мање развијеним и удаљеним подручјима, које немају пијаћу воду, тоалете или услове за прање руку. То доноси ризике по безбедност здравља деце која их похађају.

Перспектива младих о ЦОР 4

На питање који су најважнији аспекти образовања које би требало побољшати, млади који су учествовали преко платформе У-Репорт навели су: наставне методе које се користе за различите предмете и недостатак интерактивности, подстицање креативности ученика, унапређење физичке инфраструктуре и подстицање критичког мишљења.⁹⁴ У погледу универзитетског образовања, 42% испитаника у анкети указало је на потребу да се обезбеди више стипендија за студенте, а 27% на потребу да се побољшају предавања којима недостаје интерактивност и критичко мишљење. Сваки десети испитаник је навео потребу за унапређењем физичке инфраструктуре факултета.

Шта бисте желели да побољшате у вашој школи?

Извор: U-Report Serbia

Иновативне технике би требало да подстакну младе да више уче, да стичу више знања и боље вештине. Навели су и да у образовне програме треба систематичније укључити теме везане за свих 17 ЦОР.

Млади који су учествовали на радионици са децом у сукобу са законом су поздравили дуално образовање. По њиховом мишљењу, то је добар корак напред у реформи образовног система, али захтева добру припрему. Очекују да ће побољшати њихове шансе за запослење.

⁹⁴ <https://serbia.ureport.in/poll/1047/>

Постојећи недостаци и изазови / пожељна решења

„Млади нису укључени у осмишљавање образовних програма. Треба да изразе своје потребе и њихов глас треба да се чује и уважава.“

„Образовни систем младима сувише ограничава могућности за учење и очекује да буду једнообразни. Било би потребно подстицати креативност и индивидуалност ученика и логичко мишљење. То би можда било лакше у мањим групама, али и уз превазилажење традиционалних начина учења и примену развијенијих технологија.“

Учесници у консултацијама са младима

Области које захтевају савет и подршку (стратешки одговори)

„Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године усмерава реформу образовног система на свим нивоима. Циљеви и мере одговарају потциљевима ЦОР, као што су веће учешће, виши квалитет образовања, побољшана инфраструктура, посебно у удаљеним подручјима, побољшане услуге у вези са инклузивним образовањем.

Стратегија за младе предвиђа развој отвореног, делотворног, ефикасног и правичног система формалног и неформалног образовања, доступног свим младима и усклађеног са међународним трендовима у образовању. Међу посебним циљевима су повећање учешћа младих у формалном и неформалном образовању, њихов већи утицај на доношење одлука у области образовања, осигурање квалитета и успостављање стандарда у формалном и неформалном образовању, мере за повећање ефикасности у образовању, боља прилагођеност образовања потребама тржишта рада.”⁹⁵

ЦОР 4 из перспективе локалне самоуправе

Инклузивни приступ захтева обезбеђивање услова да сва деца могу да остваре своја права, односно да се оној деци којој је то из различитих разлога потребно обезбеди подршка, како би остварила своја права и укључила се у све видове живота у заједници, нарочито у образовање. И даље је неопходан озбиљан рад на проналажењу и јачању механизма којима се унапређује положај деце којој је потребна додатна подршка. Интерресорна комисија за процену потреба за пружањем додатне образовне, здравствене или социјалне подршке деци је један (ако не и кључни) од тих механизма, утемељен доношењем Закона о основама система образовања и васпитања, а који функционишу на локалном нивоу.

СКГО у сарадњи са Министарством просвете, науке и технолошког развоја ради на унапређењу образовне, здравствене и социјалне подршке детету, ученику и одраслом, а нарочито анализирају постојеће улоге и одговорности у овој области, мапирају изазове и предлажу могућа решења, дефинишу и заједнички циљеви и будуће активности. Тако је по усвајању новог Правилника о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету, ученику и одраслом, СКГО у сарадњи са Министарством просвете, науке и технолошког развоја израдила пакет модела докумената и одржала низ едукација и округлих столова, а у циљу подршке локалним самоуправама у спровођењу ове надлежности.

⁹⁵ UNICEF, Sustainable development for and by children and youth – Contribution to Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda.

Такође, један од надлежности локалне самоуправе, а које се односе на доступност образовања јесте и квалитет мреже школа у предшколских установа деци и ученицима у локалној заједници. У складу са новом Уредбом о критеријумима за доношење мреже предшколских установа и основних школа, ЈЛС имају задатак да донесу одлуку о мрежи предшколских и основних школа на својој територији. Да би подржала овај процес и помогла локалним самоуправама до донесу акт о мрежама школе такав да уважава и демографску слику, територијални распоред објеката, али и социјално-економске критеријуме, СКГО је израдила моделе развојних планова, њихове симулације и моделе одлуке о мрежи јавних предшколских установа и основних школа на територији јединице локалне самоуправе.

У претходном периоду је СКГО активно радила на прилагођавању уписне политике у средње школе, тако да буду у складу са савременим трендовима и захтевима локалног тржишта. У сарадњи са представницима Министарства просвете, науке и технолошког развоја и Привредне коморе Србије, СКГО је израдила моделе плана нове уписне политике, а по којем, у изради тог плана не учествују само представници просвете као до сад, већ и привреде и локалне самоуправе.⁹⁶

Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице

Родна равноправност има своје темеље у детињству. Родне улоге и норме усвајају се кроз социјализацију од најранијег узраста. Младе жене се и даље суочавају са родно заснованом дискриминацијом. Према истраживању младих у Србији, 31% младих жена (15-29) је доживело родно засновану дискриминацију⁹⁷.

Рани бракови имају ниску преваленцију у општој популацији, али су и даље веома распрострањени међу популацијом у ромским насељима, што озбиљно подрива шансе ромских девојчица да заврше образовање. Међу женама старости 20-49 година, 17,3% њих је ступило у брак пре навршене 15. године, док је 57% њих то учинило пре навршене 18. године живота⁹⁸.

Младе жене имају несразмерно велику одговорност за домаћинство и породицу. У просеку проводе четири сата више у току дана у кућним пословима и бризи о другима у односу на младе мушкарце. Разлика у времену проведеном у току дана у кућним пословима и бризи о другима је нарочито велика код становништва из руралних подручја, где мушкарци у просеку проводе 6 сати мање у току дана у таквим пословима.

⁹⁶ Информације достављене од стране Сталне конференције градова и општина - Савеза градова и општина Србије (СКГО) као допринос у писању ДНИ.

⁹⁷ Попадић, Д., Павловић, З., Михаиловић, С. (2019) Млади у Србији 2018-2019, Фондација Fridrih Ebert, Београд, <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/belgrad/15295-20190411.pdf>

⁹⁸ UNICEF, MICS 2014, стр: 218.

Перспектива младих о ЦОР 5

Очигледно је да млади мушкарци и жене имају другачије погледе на стање у родној равноправности. Међу учесницима у У-Репорт-у, 56% младих жена наводи да девојчице и младе жене немају једнака права као дечаки и млади мушкарци, док већина мушких испитаника (63%) наводи да девојчице имају једнака права. Насиље над девојчицама и женама је препознато (од стране обе групе, младих жена и мушкараца) као подручје родне равноправности које би требало да има највећи приоритет у јавним политикама.⁹⁹

Младе жене које су учествовале у консултацијама су нагласиле значај важности елиминисања родне неравноправности на тржишту рада. Оне за неправду сматрају чињеницу да раде на нижим положајима у компанијама и да обављају посао за ниже плате. Још једна велика ствар која их брине је насиље у партнерским односима које жене доживљавају. Њихово мишљење је да је то штетно и да дугорочно подрива самопоуздање и самопоштовање жена. Апеловале су на пружање снажније подршке девојчицама и младим женама, како би се повећала свест да се препозна насиље, али и како би се оне оснажиле да му се супротставе.

Млади који су учествовали у У-Репорт-у су препознали потребу да се девојчице боље заштите од насиља. На питање шта би требало да се унапреди како би млади били сигурнији, готово трећина испитаних је навела заштиту девојчица од насиља.¹⁰⁰

Постојећи недостаци и изазови / пожељна решења

„Жене би требало да разумеју да су равноправне са мушкарцима. И требало би да имају исту плату као мушкарци на истом положају.“

„Требало би да поштују себе и не прихватају мање од онога што заслужују. Треба да схвате колико вреде и да на време изађу из насилних веза.“

„Оно што треба да се уради јесте да се спречи насиље у везама, да се подигне свест девојчица и жена о томе шта је представља насиље и која су њихова права.“

Учесници у консултацијама са младима

Области које захтевају савет и подршку (стратешки одговори)

Закон о младима (2011) забрањује дискриминацију младих по основу расе, пола, националне припадности, верског убеђења, језика, друштвеног порекла, имовног стања, чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама, инвалидитета, здравственог стања, сексуалне оријентације или другог аспекта идентитета. Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године¹⁰¹ представља свеобухватан стратешки оквир који дефинише циљеве у складу са подциљевима из ЦОР 5, односећи се и на старосну популацију младих. Стратегија међу својим циљевима наводи подршку младим мајкама за наставак

⁹⁹ <https://serbia.ureport.in/poll/1022/>

¹⁰⁰ <https://serbia.ureport.in/poll/1047/>

¹⁰¹ Стратегија као приоритетне циљеве дефинише елиминисање родних стереотипа који подстичу дискриминацију, заштиту од родно заснованог насиља, равноправно учешће жена и мушкараца у родитељству и економији старања.

школовања, али и подизање свести о штетним последицама дечијих бракова, посебно међу угроженим групама. Средњерочна евалуација Стратегије указала је на неуједначену делотворност спровођења стратегије, са бољим постигнутим резултатима у области заштите жена од родно заснованог насиља и веома ниском делотворношћу у области поделе одговорности у кућним пословима и препознавања вредности неплаћеног рада и бриге о породици у домаћинству. Нови Акциони план за преостали период спровођења Стратегије (2019-2020) је у фази израде. Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња¹⁰² дефинисала је мере за спречавање раних и присилних бракова ромских девојчица, као и подршку за наставак школовања и запошљавање онима које су ступиле у брак пре завршетка школовања.¹⁰³

ЦОР 5 из перспективе локалне самоуправе

Оквир родне равноправности је постављен националном законском регулативом, као и стратешким документима у области родне равноправности. Он подразумева обавезу локалних самоуправа које произилазе из законодавних и стратешких докумената, али и кључне проблеме локалних заједница, као и њене надлежности и могућности. Европска повеља о родној равноправности, у том смислу представља документ који политички обавезује, али је и практичан алат који помаже локалним управама да у своје политике уграде принцип родне равноправности и људских права. СКГО је активно радила на промоцији Европске повеље о родној равноправности на локалном нивоу, те је она данас потписана у 67 општина, док је локални акциони план за њено спровођење усвојен у 48 општина. У припреми је нови Закон о родној равноправности који би требало ускоро да буде усвојен, а који ће донети нове кораке и унапређење родне равноправности на локалном нивоу, од којег се очекују да значајно унапреди приступ правима, као и положај и капацитете механизма за родну равноправност.

Према републичком нормативном оквиру ЈЛС имају обавезу успостављања механизма за родну равноправност и обезбеђивања учешћа најмање 30% жена у органима власти. У Националној стратегији за родну равноправност (2016–2020) наводи се да се повећало учешће жена у скупштинама јединица локалне самоуправе са 7% у 2000. години на 29% у 2014. години.

У политичком и јавном животу Србије жене нису довољно заступљене, иако постоје велики позитивни помаци, посебно на републичком нивоу. Међутим, ситуација је битно другачија када је реч о регионалном и локалном нивоу власти, где жене нису довољно заступљене на местима на којима је могуће остваривати већи утицај на креирање политика од значаја за целу заједницу. Највећа разлика у учешћу жена и мушкараца је на највишој позицији у општинама/градовима, на позицији председника општине, односно градоначелника. Анализа СКГО је показала да је на овим високим позицијама мања заступљеност жена. Наиме, од 169 јединица локалне самоуправе, постоји свега 12 председница општина/градоначелница или 7,1% што указује на однос полова приликом избора лица на највишу руководећу позицију у локалним самоуправама. Такође, свега 14% жена је на позицији председнице скупштине општине/града.

¹⁰² Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња као посебне циљеве дефинише унапређење запошљавања Ромкиња, побољшање здравља, између осталог кроз бољи приступ здравственим услугама за сексуално и репродуктивно здравље, и бољу социјалну заштиту.

¹⁰³ UNICEF, Sustainable development for and by children and youth – Contribution to Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda.

Како је буџет најважнији и најсвеобухватнији израз локалне политике, којим се показује крајњи резултат осталих процеса, посебна пажња биће усмерена на подршку општинама и градовима у родно одговорном буџетирању. За спровођење такве реформе у управљању јавном политиком и финансијама неопходни су унапређени локални механизми за родну равноправност, као и висок ниво координације и родне осетљивости у свим секторима локалне самоуправе, па ће СКГО интензивно радити на томе. СКГО ће додатно подржати комуникацију и размену добрих примера међу градовима и општинама и обезбедити саветодавну подршку локалним властима да спроводе родно осетљиве мере и примењују начела родне равноправности, као и да у све јавне политике интегришу принципе људских права и родне равноправности.¹⁰⁴

Обезбедити санитарне услове и приступ пијаћој води за све

ЦОР 6 из перспективе локалне самоуправе

Кроз процес придруживања ЕУ, СКГО је укључена у преговарачко поглавље 27, где се сагледавају капацитети између осталог и локалних самоуправа у области обезбеђивања квалитетне воде за пиће и пречишћавања отпадних вода (санитација). Испуњавањем стандарда ЕУ у овој области доприноси се и достизању циљева УН. Имајући у виду недовољне капацитете ЈЛС за припрему и спровођење захтевних инфраструктурних пројеката који су неопходни да би се реализовала недостајећа инфраструктура (постројења за прераду отпадних вода, фабрике воде и сл), активности СКГО у овој области су усмерене првенствено на јачање капацитета запослених у локалним самоуправама, како би се оспособили да испуне обавезе које проистичу из новоусвојених прописа, а посебно да би спремно дочекали директиве ЕУ и расположиве ИПА и структурне фондове.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Информације достављене од стране Сталне конференције градова и општина - Савеза градова и општина Србије (СКГО) као допринос у писању ДНИ.

¹⁰⁵ Информације достављене од стране Сталне конференције градова и општина - Савеза градова и општина Србије (СКГО) као допринос у писању ДНИ.

Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све

ЦОР 7 из перспективе локалне самоуправе

Комунална енергетика је један од послова од великог значаја за градове и општине, како у смислу стварања услова и регулације тржишта топлотне енергије, тако и на плану потрошње енергије у јавним услугама. Законско уобличавање система енергетског менаџмента, обавезе увођења наплате засноване на стварној потрошњи у системима даљинског грејања и промена горива у системима даљинског грејања, те успостављање правног оквира у ком локалне самоуправе могу директно да утичу на енергетску ефикасност у приватним зградама јесу исходи транспонованја законодавног оквира ЕУ који могу представљати најзначајније изазове за локалне самоуправе у области енергетске ефикасности.

Стратешко опредељење СКГО јесте да подржи градове и општине у рационалном управљању ресурсима, унапређењем енергетске ефикасности (ЕЕ) и коришћењем обновљивих извора енергије. Како би то учинила, СКГО ће подржавати своје чланице у процесу дефинисања локалних политика у области енергетике и у увођењу система енергетског управљања, и промовисаће коришћење обновљивих извора и унапређење енергетске ефикасности у јавном и приватном сектору. СКГО пружа подршку и у прикључивању европској иницијативи Повеља градоначелника за климу и енергију којом се обавезују на активности у циљу смањење емисије ЦО₂ за 40% до 2030, те усвајању интегративног приступа ублажавању и прилагођавању на климатске промене.

Политике енергетске ефикасности у ЕУ и пратећи инструменти у потпуности су сагласни са развојним циљевима локалних самоуправа у Србији. Могући недостатак капацитета за њихово спровођење представља један од главних развојних проблема и не треба да буде препрека снажном прихватању и подржавању политика ЕУ у области енергетске ефикасности. Процене показују да и до 10% буџета ЈЛС одлази на подмиривање трошкова за енергију. И поред тога, ова делатност још нема одговарајући третман на локалном нивоу.

Један од основних механизма СКГО за подршку чланицама у овој области је Мрежа енергетских менаџера и повереника за енергетску ефикасност, која окупља представнике ЈЛС са циљем подршке, размене искустава и јачања капацитета. Пилот иницијативе у којима СКГО учествује, као што је она која се тиче успостављања првог биоенергетског села у Србији, подстичу развој сектора биоенергије кроз унапређење улоге локално произведене биомасе, као главног извора снабдевања енергијом на локалном нивоу, узимајући у обзир могућности већег учешћа на или повећања тржишта за локалне фармере, узгајиваче дрвета и мала и средња предузећа.¹⁰⁶

УНДП перспектива ЦОР 7 на нивоу локалне самоуправе

У октобру 2005. године Европска заједница и Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарска, Хрватска, Црна Гора, Бивша Југословенска Република Македонија, Румунија, Србија и УНМИК потписале су Уговор о оснивању Енергетске заједнице (ЕСом). Док је Молдавија постала пуноправна чланица 2010. године, Украјина је званично приступила Енергетској заједници 2011. године. Споразум о енергетској заједници је ратификован од стране НС РС 2006. године. *Acquis Communautaire* (Поглавље 15) предвиђа стварање јединственог енергетског тржишта и механизма за функционисање тржишта мрежа. Такође

¹⁰⁶ Информације достављене од стране Сталне конференције градова и општина - Савеза градова и општина Србије (СКГО) као допринос у писању ДНИ.

се успостављају институције ЕСот, као и процес доношења одлука. Тиме се обезбеђује стабилно улагачко окружење засновано на владавини права и повезују уговорне стране са ЕУ. Министарство рударства и енергетике представља Србију у ЕСот и задужено за спровођење одлука Већа министара које доноси кључне политичке одлуке и усваја ЕСот правила и процедуре.

Циљеви политике ЕСот укључују побољшање конкурентности, сигурност снабдевања енергијом и заштиту животне средине. Енергетски *acquis* се састоји од правила и политика, посебно у погледу конкуренције и државних помоћи (укључујући и сектор угља), унутрашњег енергетског тржишта (отварање тржишта електричне енергије и гаса, тзв. „Трећи енергетски пакет“) и промоција обновљивих извора енергије, енергетске ефикасности, нуклеарне енергије и нуклеарне сигурности.

Кључни стратешки приоритети развоја енергетског сектора у Републици Србији су: обезбеђење енергетске сигурности, развој енергетског тржишта и укупна транзиција ка одрживости (Стратегија развоја енергетике Републике Србије за период до 2025. године са пројекцијама до 2030. године).

Потпуна транспозиција “Трећег енергетског пакета” и Директиве о обновљивој енергији извршена је новим Законом о енергији и пратећим подзаконским актима. *Acquis* у области енергетске ефикасности је транспонован кроз Закон о ефикасном коришћењу енергије, Закон о планирању и изградњи и пратеће подзаконске акте.

Постизање ЦОР 7 је од највећег значаја за енергетски сектор Србије. Програм приступања ЕУ у великој мери одговара циљевима ЦОР 7 који су представљени у табели.

Домети	Индикатори	Достигнућа	Одговарајуће поглавље приступања ЕУ
7.1 До краја 2030. осигурати универзални приступ јефтиним, поузданим и модерним енергетским услугама.	7.1.1 Удео становништва са приступом електричној енергији	7.1.1 99%	
	7.1.2 Удео становништва са примарним ослањањем на чиста горива и технологију	7.1.2 У великој мери	
7.2 До краја 2030. повећати одрживост удела обновљиве енергије у глобалном енергетском миксу	7.2.1 Удео обновљиве енергије у укупној потрошњи финалне енергије	Умерено задовољавајуће Међутим, у току су значајне инвестиције у објекте за обнову.	Повећање удела обновљиве енергије у бруто финалној потрошњи енергије на 27% до 2020. године, с обзиром на почетну вредност од 21,2% у 2009. години. Остварено: 22.73% (2014) Извештај о напретку у спровођењу Националног акционог плана за обновљиву енергију Републике Србије
7.3 До краја 2030. удвостручити глобалну стопу унапређења енергетске ефикасности.	7.3.1 Енергетски интензитет мерен у смислу примарне енергије и БДП-а	Умерено задовољавајуће 0.37 toe/1000 2010 УСД (извор ИЕА) 0.17 toe/1000 2010 УСД узимајући у обзир паритет куповне моћи (извор ИЕА)	Србија је посвећена националном индикативном циљу уштеде енергије од не мање од 9% коначне унутрашње потрошње енергије, у периоду између 2010. и 2018. године (у просеку 1% годишње), што значи да ће земља обезбедити уштеде енергије у 2018. години у износу од 0.7524 mtOE (8750.4 GWh). Остварено: 4.43% (2015)

Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

Постизање овог ЦОР за децу и младе значи заштиту од штетног дечијег рада с једне стране и добру социјализацију рада, правовремену транзицију на тржиште рада и пристојно запошљавање с друге стране. Млади се суочавају са озбиљним препрекама за запошљавање. Стопа незапослености младих мушкараца и жена је више од два пута већа од стопе незапослености радно способног становништва (32% за младе жене и 28% за младе у мушкарце у поређењу са 13% за радно способно становништво). Младе жене се суочавају са већим препрекама за запошљавање него млади мушкарци. Потешкоће у транзицији од образовања до тржишта рада су евидентне и код значајног броја младих људи који не похађају образовање, а нису ни запослени. Иако опада (са 20,4% у 2014. на 16,5% у 2018. години¹⁰⁷), стопа оних који не похађају образовање, а нису ни запослени је и даље значајна.

У 2014. години, у дечији рад је било укључено 9,5% деце старости 5-17 година, уз више дечака (12,2%) него девојчица (6,6%) који су укључени у неки од облика дечијег рада. Углавном је присутан у руралним подручјима (16,2%) и повезан је са радом у пољопривреди на породичним газдинствима. Највиша преваленција дечијег рада је утврђена код млађе деце (5-11) у односу на млађе (12-14) и старије (15-17) адолесценте (12% наспрам 5,8% и 7,5%).¹⁰⁸ Деца из најсиромашнијих породица су чешће укључена у дечији рад (14,6%), као и деца чије су мајке без образовања или су завршиле само основну школу (17,2%).

Перспектива младих о ЦОР 8

Млади који су учествовали у консултацијама као главни разлог за ниску незапосленост међу младима виде недостатак припреме за самозапошљавање и предузетништво. Нагласили су потребу да се боље помогне младима да развију сопствене планове за каријеру након завршетка формалног образовања. Указали су на родну неравноправност на тржишту рада и изразили су забринутост у вези са неделотворном елиминацијом дискриминације младих жена приликом запошљавања.

Постојећи недостаци и изазови / пожељна решења

„Потребно је боље саветовање за планирање каријере за младе након завршетка школовања.“

„Требало би да се више ради на елиминисању дечијег рада. Требало би санкционисати оне који злостављају децу у сврхе рада.“

„Мушкарци и жене би требало да буду равноправни приликом запошљавања, као и приликом избора професије. Жене не би требало да буду дискриминисане по основи пола или избора професије.“

Учесници у консултацијама са младима

¹⁰⁷ <http://sdg.indikatori.rs/sr-cyrl/area/decent-work-and-economic-growth/?subarea=SDGUN080502&indicator=24000200IND01>

¹⁰⁸ <http://sdg.indikatori.rs/sr-cyrl/area/decent-work-and-economic-growth/?subarea=SDGUN080701&indicator=08070101IND03>

Боље прилике за запошљавање и бољи радни услови за младе су циљеви који су укључени у Националну стратегију запошљавања за период од 2011. до 2020. године, а конкретно за младе жене у Стратегију за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године и у Националну стратегију за младе за период од 2015. до 2025. године. Национални акциони план запошљавања за 2019. годину дефинише пакет услуга за младе који садржи процену запошљивости лица, утврђивање индивидуалних планова за запошљавање са најпогоднијим мерама за активацију, посредовање у запошљавању. Специфичне мере које за циљ имају повећање запослености младих укључују додатне обуке, субвенције за запошљавање младих, подршку за samozapošljavanje, итд. Национална стратегија за родну равноправност садржи мере које се односе на промовисање запошљавања младих жена, кроз бољу информисаност о запошљавању, предузетништво и социјално предузетништво, као и специфичне мере подршке у пољопривредном и непољопривредном сектору. Израђена је и мапа пута за елиминацију дечијег рада која дефинише скупове мера и одговорности различитих актера у свеобухватним напорима на елиминисању дечијег рада.¹⁰⁹

ЦОР 8 из перспективе локалне самоуправе

Раст привреде у ЈЛС у великој мери зависи од прилагодљивости предузећа која у њој послују променама у окружењу и од њихове способности да усвоје и примене нова знања и развију нове производе и пословне моделе. Томе значајно могу допринети и активности самих ЈЛС, при чему су њихове организационе јединице за локални економски развој и подршку улагањима (ЈЛЕРИПУ) кључне за сарадњу и комуникацију са потенцијалним домаћим и страним инвеститорима.

У Закону је ЈЛЕРИПУ препозната и као једна од мера за подстицање конкурентности ЈЛС. У 2015. години евидентирано је 108 градова и општина који имају неку организациону форму за обављање послова ЛЕР-а. У већини случајева, положај и улога канцеларија за ЛЕР (КЛЕР) зависи од локалне политичке ситуације, начина организовања, броја запослених и обима и врсте послова. Запослени у КЛЕР највише су ангажовани на припреми и реализацији пројеката, изради стратешких планова, развоју локалне пословне инфраструктуре и директним инвестицијама. Инвеститори тренутно имају највише програма подршке ЈЛС, без обзира на то што велики број њих већ добија подршку и са националног нивоа. С друге стране, постојећи привредни субјекти се укључују у пословне савете у ЈЛС у циљу планирања пословног амбијента.

За СКГО је приоритет подршка ЈЛС у унапређењу управљања ЛЕР-ом и јачање њихових капацитета у области планирања и реализације локалне политике развоја (програм ЛЕР-а, привлачење и реализација инвестиција и др.). У наредном периоду за СКГО приоритет остају и активности у правцу смањења административних препрека и поједностављање процедура и услова за пословање локалне привреде (кроз ефикасне административне поступке, једношалтерске услуге, доступност релеватних информација за локалне привреднике, и др. облике реформи поступања и организације рада локалне управе). СКГО промовише, али и активно пружа директну техничку подршку једном делу ЈЛС у области унапређења пословне климе и стварања бољих услова за сарадњу јавног и приватног сектора (првенствено кроз пословне савете и јавно-приватна партнерства). За локални економски развој важно је унапредити и друге облике подршке локалних власти локалној привреди, као што су: информисање о доступним програмима ЕУ или подршка њиховим удружењима у развоју и спровођењу пројеката.¹¹⁰

¹⁰⁹ UNICEF, Sustainable development for and by children and youth – Contribution to Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda.

¹¹⁰ Информације достављене од стране Сталне конференције градова и општина - Савеза градова и општина Србије (СКГО) као допринос у писању ДНИ.

Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације

Промовисање истраживања и иновација, повећање малог иновативног предузетништва и приступ новим технологијама су кључни за економски развој. Млади људи су ти који доносе нове идеје, отворенији су за то да раде ствари на нове начине и да користе нове технологије. Међу младим становништвом у Србији (16-24) употреба рачунара је веома висока. У 2018. години, 96,7% младих жена (16-24) и 95,1% младих мушкараца користило је рачунаре у протекла три месеца пре анкете¹¹¹. Сви ученици који су учествовали у анкети су користили рачунар у том истом периоду. Стопа коришћења интернета је такође веома висока - 100% младих жена и 96,1% младих мушкараца је користило интернет у том периоду,¹¹² а у 68% случајева млади често користе интернет у образовне сврхе¹¹³. Приступ финансијама је једно од главних уских грла за младе предузетнике. Доступна средства за финансирање стартапова или за развој пословања су веома оскудна, јер они не испуњавају захтеве финансијског тржишта (тј. недостатак искуства, хипотеке или евиденције претходног успеха).¹¹⁴

Перспектива младих о ЦОР 9

Већина младих (74%) наводи да би један од приоритета Владе требало да буде развој предузетништва.¹¹⁵ Међу младима који су учествовали у У-Репорт-у (929 испитаника), 99% жена и 98% мушкараца има налог на некој од друштвених мрежа. У већини случајева користе Инстаграм (69%), много мање друге апликације. Садржај који их привлачи варира са узрастима. Код оних млађих (15-19) најпривлачнији садржај је забава, док оне старије од 20 година више занимају вести. Млади који су учествовали у УНИЦЕФ-овој радионици су такође нагласили важност побољшања инфраструктуре. Поред побољшања инфраструктуре у смислу путева, бољих извора енергије, бржег интернета, посебно су нагласили да унапређење инфраструктуре значи и уклањање баријера које онемогућавају приступ јавном превозу, јавним површинама и другим ресурсима особама са инвалидитетом, као и старијем становништву.

¹¹¹ РЗС, Употреба ИКТ у Србији, 2018, <http://publikacije.stat.gov.rs/G2018/Pdf/G201816013.pdf>

¹¹² Ibid

¹¹³ Попадић, Д., Павловић, З., Михаиловић, С. (2019) Млади у Србији 2018-2019, Фондација Fridrih Ebert, Београд, стр. 17, <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/belgrad/15295-20190411.pdf>

¹¹⁴ Бобић, Д. (2017) Предузетништво младих у Србији: Мапирање препрека за предузетништво младих, Цевес, Београд, <http://odskoledoposla.org/wp-content/uploads/2017/05/Mapiranje-prepreka-za-preduzetni%C5%A1tvo-mladih.pdf>

¹¹⁵ Попадић, Д., Павловић, З., Михаиловић, С. (2019) Млади у Србији 2018-2019, Фондација Fridrih Ebert, Београд, стр. 71, <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/belgrad/15295-20190411.pdf>

„Национална стратегија за младе дефинише различите мере и активности које су релевантне за остваривање овог ЦОР у погледу младог становништва: подршка свим облицима запошљавања и предузетништва младих, унапређење дигиталне писмености младих, приступ ИКТ, побољшање инфраструктуре, а нарочито путева како би се повећала безбедност младих, развој, препознавање и вредновање постигнућа младих у науци, уметности, спорту, иновацијама, побољшање услуга у области рекреације и културе у руралним подручјима. Национална стратегија запошљавања за период од 2011. до 2020. године препознаје младе као специфичну групу становништва којој је потребна подршка кроз мере активног запошљавања услед неповољног положаја на тржишту рада. Стратегија за подршку развоја малих предузећа наводи као један од својих шест стратешких циљева промоцију предузетништва младих. Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године има за циљ да се постигне ниво просека у ЕУ у погледу развоја информационог друштва. Стратегија развоја образовања у Србији препознаје значај образовања за предузетништво и прописује увођење тог предмета као дела ваннаставних делатности школе. Кроз програм „Дигитална школа“, већина школа у Србији је опремљена рачунарима који омогућавају да информатика буде обавезан предмет у основним и средњим школама, али нека рурална и удаљена подручја и даље нису довољно опремљена да обезбеде квалитетно образовање из ове области. Србија има Програм стипендирања младих људи и талената за научна истраживања, који спроводи Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Хиљаду младих истраживача, студената на докторским студијама, добило је подршку од стране Владе у 2018. години за своја научна истраживања. Кабинет министра за иновације и технолошки развој спроводи различите програме који могу допринети остваривању овог ЦОР, као што су Програм подршке отварању регионалних иновационих стартап центара, Програм за промоцију и популаризацију иновација и иновационог предузетништва и Програм подршке развоју и промоцији женског иновационог предузетништва. Министарство трговине, туризма и телекомуникација спроводи пројекте у области развоја дигиталних технологија и њиховог коришћења у различитим областима, укључујући дигитализацију образовања, медије, успостављање Академске мреже Србије за развој и управљање ИКТ мрежом у Србији (АМРЕС).“¹¹⁶

ЦОР 9 у перспективи Владе Републике Србије: угао гледања Канцеларије за ИТЕ¹¹⁷

Србија у области изградње инфраструктуре електронске управе ради пројекат усмерен на развијање *Државног клауда* и *Disaster Recovery Data центра*, што ће омогућити бржи и уједначен развој електронске управе. Умањиће се трошкови набавке, управљања и одржавања ИКТ инфраструктуре, коју органи сада набављају појединачно за своје потребе. Биће омогућена интероперабилност и размена информација унутар система управе и коришћење најновијих технологија.

¹¹⁶ UNICEF, Sustainable development for and by children and youth – Contribution to Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda.

¹¹⁷ Пун назив гласи Канцеларија за информационе технологије и електронску управу – ИТЕ (Office for information technologies and eGovernment).

Изградња секундарног Државног дата центра обезбедиће даљи развој Државног клауда и подизање нивоа услуга, уз истовремено смањење трошкова развоја и одржавања ИКТ система за целокупну јавну управу. Успостављањем Државног дата центра биће омогућено пружање обједињених сервиса и услуга свим органима јавне управе (мејл, е-писарница, е-архива, ДМС итд.). Секундарни Државни дата центар омогућиће сигурну локацију за бек-ап података и апликација које се налазе на примарној локацији у Дата центру у Београду, чиме ће се обезбедити сигурност и континуитет у пружању електронских услуга и омогућити централизован развој појединачних и дељених електронских сервиса органа јавне управе.

Отворени подаци су тзв. „нова нафта“ и јавно добро. То су према дефиницији у *Закону о електронској управи* „подаци који су доступни за поновну употребу, заједно са метаподацима, у машински читљивом и отвореном облику“. Отварање података у поседу јавне управе утиче на економске добити, генерисање нових послова и боље услуге. Економски потенцијал отворених података у Србији у 2017. години кретао се у распону од 414 до 829 милиона УСД, односно од један до два процента БДП. Институционални оквир за отварање података је реализован формирањем Канцеларије за ИТ и електронску управу која координира спровођење пројекта „Отворени подаци отворене могућности“. Овај пројекат се бави подршком органима јавне управе да отварају податке и објављују на порталу отворених података. Истовремено подстиче коришћење отворених података од стране цивилног сектора и предузећа. Пројекат је резултирао отварањем преко 160 сетова података од стране 34 институције на порталу. Развијене су и апликације и визуализације помоћу којих нпр. грађани могу да провере чистоћу ваздуха у свом окружењу, концентрацију полена, јачину електромагнетног зрачења. Отворени су и подаци о јавном превозу у неким градовима (Ниш). Сада је могуће добити информацију о времену и путањи којом се може возити сопствено возило или се користити линије градског саобраћаја за жељену дестинацију. Србија је започела и пројекат паметних градова који се базира на отвореним подацима са циљем боље организације и функционисања градова и унапређења квалитета живота грађана.

ЦОР 9 у перспективи Европске уније – оцене Европске комисије

У наредној години, Србија треба посебно да: побољша безбедност на путевима тако што ће предузети мере за смањење смртних случајева и озбиљних повреда; → фокус је на имплементацији реформе железнице, укључујући отварање тржишта, изјаву о мрежи, управљање инфраструктуром и праћење тржишта, као и јачање капацитета регулаторног тела за железнице; → имплементирати мере реформе повезивања, посебно напредак у интелигентним транспортним системима (дефинисати стратешки оквир, усвојити законе и побољшати капацитете за имплементацију и његова примена); побољшати одржавање путне и железничке инфраструктуре у складу са веродостојним и трошковним плановима; и олакшати процедуре граничног прелаза за железнички и друмски транспорт.

У 2018. години, Србија је постигла висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ о обавезама јавних услуга у области железничког саобраћаја, док то тек треба да се реализује за друмски саобраћај. Потребно је ажурирати методологију за израчунавање компензације и доделе уговора о јавним услугама. Изменама и допунама *Закона о истрагама несрећа за ваздушни, железнички и водни транспорт* од октобра 2018. године предвиђено је даље усклађивање са законодавством ЕУ о сигурности железница. Потребно је додатно ојачати административни капацитет за све врсте транспорта. Када је реч о друмском саобраћају, Србија има задовољавајући ниво усклађености. Током 2018. године, Србија је даље ускладила своје законодавство у области превоза опасних материја, обуку професионалних возача, уверења о стручној оспособљености, возачке квалификационе картице и радно време посаде возила ангажованих у друмском саобраћају и тахографима. Законодавство о друмском теретном и путничком саобраћају добро је усклађено са правом ЕУ. Почетком 2019. године,

Србија је додатно повећала усклађеност у погледу приступа тржишту роба, путника и одређивања цена, усвајањем новог законодавства у друмском теретном саобраћају у вези са тржиштем друмског превоза, стопама превоза робе и критеријума за приступ занимањима домаћих и међународних оператера друмског превоза. Претходно растући тренд фаталних саобраћајних несрећа је обрнут, а број несрећа пада од 2016. године. Међутим, број саобраћајних несрећа са повредама повећао се у 2017. години, пре него што је поново пао 2018. године. Потребни су даљи напори да се побољша евиденција о безбедности саобраћаја у Србији спровођењем законодавства које се односи на безбедност возила и на понашање учесника у саобраћају, правилним пројектовањем и одржавањем путева, укључујући уклањање црних тачака, као и образовање и подизање свести.

Број контрола на путевима незнатно је смањен 2018. Јачање капацитета за provedбу инспекцијских службеника и provedба казни за кршење *Споразума о раду посада возила које се баве међународним друмским превозом (АЕТП)* и даље је приоритет. У мају 2018. Србија је усвојила одредбе о оквиру за имплементацију интелигентних транспортних система. Свеобухватна стратегија о томе тек треба да буде усвојена и потребно је ојачати капацитете. Олакшавање процедура преласка границе и побољшање система одржавања путева и даље су приоритети, укључујући усвајање вишегодишњег плана одржавања основне мреже.

Србија наставља са добрим напретком на отварању тржишта железничких услуга са пет приватних теретних компанија које делују на тржишту почетком 2019. године. У мају 2018. године, Србија је усвојила нове законе о железници, сигурности железнице и интероперабилности железница, чиме је постигнут висок ниво усклађености са законодавством ЕУ о успостављању јединственог европског железничког подручја.

У транспорту унутрашњим пловним путевима, Србија има висок степен усклађености. Систем речних информационих услуга је оперативан и веома интероперабилан са системима у државама чланицама ЕУ. Он је надограђен инсталирањем система навигацијске помоћи дуж реке Дунав. Србија и даље активно учествује у стратегији ЕУ за развој Дунавског региона. Србија има добар ниво усклађености са *acquis*-ом у области ваздухопловства.

Када је реч о транспортним мрежама, Србија је остала активан учесник у агенди повезивања са Западним Балканом 6, и даље напредовала у спровођењу мера реформи повезаности. Србија наставља да усклађује своје законодавство о интероперабилности.

Будуће инвестиције у инфраструктуру морају у потпуности бити у складу са стандардима ЕУ о јавним набавкама, државној помоћи и процени утицаја на животну средину. Пројекте треба усмерити кроз један пројектни план, потврђујући стратешку оријентацију ка трансевропским мрежама. Србија је наставила да побољшава своју инфраструктуру за пловидбу у пловним путевима 2018. године, користећи такође средства за повезивање Европе.

Смањивање неједнакости између и унутар земаља

Млади у Србији у различитим областима социјалног живота имају мање повољан положај у односу на старију популацију. Као што је већ показано, они су изложени већим ризицима од сиромаштва и суочавају се са већим препрекама у приступу радним местима. Али млади нису хомогена група. Међу њима постоје неједнакости које откривају посебно рањив положај одређених група младих, као што су они који потичу из руралних и удаљених подручја, деца која живе са инвалидитетом, деца која живе у депривираним ромским насељима или у веома сиромашним домаћинствима, деца која живе у хранитељским породицама или у институцијама за социјалну заштиту, или она која живе и/или раде на улици, жртве најгорих облика дечјег рада и трговине људима. Младе жене такође имају мање прилика за запослење и стицање одговарајућих прихода. Млади из руралних подручја воде другачији живот услед недостатка социјалних служби у руралним подручјима које су важне за развој вештина и запослење, али и оних које су важне за квалитет живота, као што су службе које пружају културне и рекреативне садржаје. Они такође имају мањи приступ активним мерама запошљавања које се пружају путем националних служби за запошљавање.¹¹⁸ Упркос побољшањима које је покренуо Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом, истраживање открива да је положај младих особа са инвалидитетом на тржишту рада и даље знатно мање повољан, чак и у градском подручју које карактеришу боље могућности запошљавања него у остатку земље.¹¹⁹ Неједнакости и неповољан положај младих доводи до велике склоности ка емиграцији. У 2011. години, готово половина младих (46,8%) изразила је жељу да емигрира из земље.¹²⁰

Перспектива младих о ЦОР 10

Млади који учествују у консултацијама у оквиру ДНИ сматрају да мањак емпатије и солидарности међу популацијом која је изложена сиромаштву представљају неке од највећих изазова за развој Србије. Према њиховом мишљењу, повећавање свести о проблемима са којима се суочавају особе које су изложене сиромаштву и повећавање солидарности представљају предуслов за смањење сиромаштва и неједнакости. То се може постићи ако млади проводе више времена са младима из сиромашних домаћинстава и мање развијених подручја. Млади сматрају да је запошљавање младих који су изложени сиромаштву основно средство за њихово ослобађање од сиромаштва.

¹¹⁸ Богданов и др., *Приступ жена и деце услугама у руралним областима Србије и предлог мера за унапређење стања*, SeConS, Београд, 2011, доступно на: <http://www.secons.net/files/publications/45Pristup%20C5%BEena%20i%20dece%20uslugama%20u%20ruralnim%20oblastima%20Srbije%20i%20predlog%20mera%20za%20unapre%20C4%91enje%20stanja.pdf>.

¹¹⁹ Цвејић, С, Стефановић, С., *Положај младих са инвалидитетом на тржишту рада у Граду Београду*, Форум младих са инвалидитетом, Београд, 2016.

¹²⁰ Станојевић, Д., *Обележја друштвеног положаја младих*, у Томановић и др., *Млади – наша садашњост*, ИСИФФ, Београд, 2013.

Постојећи недостатци и изазови / пожељна решења

„Сматрам да млади нису повезани са својим вршњацима из сиромашних породица јер су нама друштвене мреже доступне, а њима нису. Солидарност би могла да се промовише путем друштвених мрежа.“

„Неједнакост међу људима могла би да се смањи солидарношћу. Било ко од нас, младих, може да се дружи са вршњацима који живе са инвалидитетом, са Ромима и сиромашним особама. То је једини начин да се покаже да смо сви једнаки.“

„Нема емпатије и солидарности међу вршњацима. Они треба да буду повезанији. Треба више да се укључе у волонтерски рад у руралним подручјима.“

Учесници у консултацијама са младима

Деловања у повоју

У Србији не постоји интегрална стратегија социјалног укључивања, али постоје различите политике које се баве питањима унапређења социјалног укључивања међу рањивим групама становништва. Акциони план за спровођење Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом обухвата мере усмерене на запошљавање младих са инвалидитетом, нарочито младих жена, континуирано образовање младих особа са инвалидитетом и друге мере повезане са побољшавањем њиховог социјалног укључивања, нарочито код особа које живе у руралним подручјима и оних које су превремено напустиле школу без стечених основних вештина. Национална Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња пружа свеобухватан оквир за побољшање социјалног укључивања младих из ове популације у свим кључним аспектима: образовање, запошљавање, становање, социјална заштита. Стратегија препознаје проблем превременог напуштања школе међу ромским девојчицама услед раних бракова и обухвата мере за подизање свести о важности образовања у ромским породицама. Стратегија развоја пољопривреде и руралног развоја заснива се на визији промовисања управљања природним ресурсима и културним наслеђем у руралним подручјима у складу са принципима одрживог развоја, у циљу стварања руралних крајева који су привлачни младима и другим популацијама које живе у тим подручјима. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде спровело је посебне мере за подршку младим пољопривредницима. Национална стратегија за младе препознаје важност бављења питањем неједнакости међу младима и предлаже мере које су посебно прилагођене рањивим групама младих.¹²¹

¹²¹ UNICEF, Sustainable development for and by children and youth – Contribution to Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda.

ЦОР 10 из перспективе локалне самоуправе

Јачање економске и социјалне кохезије смањивањем диспаритета између најбогатијих и најсиромашнијих подручја у Србији је један од сржних приоритетних циљева Владе Републике Србије. Најсиромашније јединице локалне самоуправе вишеструко погађају неизводљивости обезбеђивања једнакости одрживих могућности свим њиховим житељима, посебно оним најсиромашнијим и најрањивијим на дисруптивне промене. Најчешће су управо најсиромашније јединице локалне самоуправе у Србији прве које њихови становници у потрази за бољим животом напуштају, тако да су и најмање способне да им обезбеде потребне услове за живот по повратку према Споразуму о реадмисији. Обавезне су да се хватају у коштац и са ограниченим способностима обезбеђивања да избеглице и интерна расељена лица остварују једнака права на здравствену заштиту, школовање и рад која уживају сви грађани Републике Србије финансирањем из редовних буџетских средстава. Стамбено збрињавање избеглих и расељених је највећи изазов за најнеразвијеније и најсиромашније локалне заједнице и јединице самоуправе. Континуирано спровођење ове обавезе финансијски се обезбеђује покривањем средствима из буџета и донаторских извора.

Повећавајући капацитет да најудаљенијим од развоја, избеглим и расељеним, осигурају целовито уживање права бројне јединице локалне самоуправе (ЈЛС) предузеле су појачане активности у ангажовању на решавању њихових егзистенцијалних питања и проблема. Специфично развијени локални акциони планови, додатна наменска средства буџетских линија, као и Савети за миграције, неки су од модела подизања успешности покушаја обезбеђења прво права најизостављенијим. Несразмера неједнакости територијалних целина посебно се испољила када су најсиромашније од њих имале највећи прилив миграната. Средства за стамбено збрињавање њима су дуго представљала највећу ставку у задовољавању потребе обезбеђивања трајног решавања положаја избеглица и расељених лица, будући на ограничене расположиве финансијске могућности. Данас то више нису највећи проблем ни најсиромашнијих локалних јединица самоуправе које су пружиле уточиште мигрантима будући да се углавном постигло да им се пружи трајни смештај. Сада су највећи изазови, условљени неједнакошћу развијености, реално стварање локалних услова који подржавају да свако избегло и расељено лице несметано ужива право на образовање, здравствену заштиту, доступност достојанствених послова.¹²²

¹²² Информације достављене од стране Сталне конференције градова и општина - Савеза градова и општина Србије (СКГО) као допринос у писању ДНИ.

Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, прилагодљивим и одрживим

ЦОР 11 из перспективе локалне самоуправе

Област урбаног развоја и заштите животне средине обухвата бројне и значајне послове локалне самоуправе. Урбанизам, комуналне делатности, трансформација локалне привреде ка угљенички неутралној и природи пријатељској производњи и новим услугама су међу надлежностима јединица локалне самоуправе. Поред заштите и унапређења животне средине, све учесталије временске измене погађају све проширеније тако да управљање ванредним ситуацијама и смањивање ризика од елементарних и других непогода избија све више у први план послова локалних заједница, као и нужност њиховог посвећивања повећању локалне отпорности на природне и људски изазване катастрофе саобразно националном законском оквиру, посебно правним сетом закона (Закон о смањивању ризика од катастрофа и управљању ванредном ситуацијом, Закон о обнови након елементарне и друге непогоде) и прописа. Поједине јединице локалне самоуправе биле су више година за редом погођене различитим елементарним непогодама или акцидентима тако да је Влада Републике Србије у одговору на овај изузетно велики изазов континуирано посвећена не само налажењу палијативних решења већ убрзано ради на развијању система структурних механизма спречавања, прилагођавања и повећања локалне отпорности на климатске промене.

Власти градова и општина у Србији интензивно прилагођавају управљање локалним инфраструктурама, посебно становања и стамбене изградње, комуналне енергетике и постизања енергетске ефикасности, декарбонизовања локалне мобилности достизању доемета ЦОР 11 како би постале одрживе. Изазови очувања здраве животне средине, хуманог урбаног развоја и одрживог пружања комуналних услуга које препознају градови и општине у Србији, заједнички су и својствени локалним самоуправама на глобалном нивоу. СКГО ће се и даље залагати да се смернице из глобално признатих конвенција и међународних општеобавезујућих докумената нађу у јавним политикама, како на националном тако и на локалном нивоу.

Кроз све активности у области урбанизма, становања и изградње које спроводи, СКГО се залаже да својим чланицама, општинама и градовима, помогне да на својим територијама створе услове за квалитетнији живот свих грађана, било да је реч о (1) изради и усвајању квалитетних урбанистичких планова, (2) ефикаснијем издавању грађевинских дозвола и изградњи или (3) подршци развоју одрживог становања. СКГО се залаже за интегрисање принципа одрживости, отпорности и инклузивности у урбанистичке планове које ЈЛС израђују. СКГО промовише увођење савремених концепата управљања градовима (тзв. Smart City концепти), који подразумевају коришћење информационо-комуникационих технологија (ИКТ) у пружању услуга и управљању процесима у градовима. ИКТ се користе ради повећања ефикасности урбаних система, побољшања квалитета услуга, укључивања грађана у процесе одлучивања, решавања еколошких проблема и управљања ризицима од елементарних непогода. Осим саобраћаја, енергетике и сектора ИКТ, савремени урбанистички трендови намећу потребу за иновативним приступима и у урбаном планирању, пројектовању и управљању.

Један од могућих механизма за достизање веће одрживости градова и општина представљају и локални зелени савети који чине представници ЈЛС, као саветодавна тела која помажу доносиоцима одлука у ЈЛС у вези са локалним актима која имају утицај на заштиту животне средине. Пружајући подршку успостављању и раду зелених савета у градовима и општинама, СКГО промовише учешће грађана и свих заинтересованих страна у планирању и одлучивању о питањима животне средине на локалном нивоу. Како би градови и општине адекватно и правовремено одговорили изазовима и задацима у области управљања ризицима и ванредним ситуацијама, СКГО подржава низ дугорочних мера и решења, као што су: јачање капацитета запослених, изградња система цивилне заштите на локалном нивоу, идентификовање послова из ове области и њихово увођење у предлоге систематизација локалних управа и укључивање ове области у локална стратешка документа и планове.¹²³

ЦОР 11 из перспективе Владе Републике Србије - Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре – „Озаконити Србију“¹²⁴

- Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (МГСИ) омогућиће свим општинама у Србији да на одређено време ангажују укупно 1.046 људи који ће радити на пословима озакоњења. На основу анализе Министарства овај број био би довољан да се озакоњење у Србији заврши до краја мандата ове Владе.
- Број нових радника на пословима озакоњења зависи од броја нелегалних објеката на територији градова и општина. Највише људи биће примљено у Београду - 100, у Новом Саду 58, у Крагујевцу 36, у Нишу 30, Пожаревцу 37.
- Свака општина у Србији добиће на основу укупног броја запослених на пословима озакоњења квоту, колико дневно, односно месечно мора да донесе решења о озакоњењу како би се овај посао завршио у мандату ове Владе.
- Министарство ће на свака три месеца контролисати рад свих локалних самоуправа и путем конференција за новинаре и званичног сајта Министарства обавештавати јавност о њиховом учинку на пословима озакоњења.
- Приоритет у озакоњењу имаће породичне куће и станове јер је Закон о озакоњењу донет да би се грађанима помогло да што лакше озаконове своје нелегалне објекте и да потомцима оставе озакоњене куће и станове.

Економска анализа озакоњења:

- Грађани озакоњеним објектима добијају значајно већу вредност своје имовине коју, уколико желе, могу и да продају. Озакоњени станове на тржишту много више вреде од оних који нису укњижени.
- Јединице локалне самоуправе моћи ће, уколико заврше посао у наведеном року, да рачунају на приходе само од такси на озакоњење најмање у износу од 8.437.500.000 динара (око 70 милиона евра). Укупан трошак свих новопримљених радника на пословима озакоњења био би око 1.318.000.000 динара, што најбоље говори у прилог томе колико се озакоњење исплати.
- Приход који ће након озакоњења убирати локалне самоуправе од пореза на имовину мери се стотинама милиона динара годишње.

¹²³ Информације достављене од стране Сталне конференције градова и општина - Савеза градова и општина Србије (СКГО) као допринос у писању ДНИ.

¹²⁴ Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре Владе Републике Србије носилац је програма мера озакоњења бесправно саграђених објеката у Републици Србији, тако да до краја редовног трајања мандата Владе не буде саграђен ни један бесправни објекат.

Озакоњење у првој години у бројкама:

- Од усвајања Закона о озакоњењу објеката 20. новембра 2015. године до данас пописано је укупно 364.400 нелегалних објеката у Србији.
- Све јединице локалне самоуправе у првој години Закона о озакоњењу објеката донеле су 37.850 решења о озакоњењу. То је више него у првој години у свих пет претходних закона о легализацији заједно.

ЦОР 11 у перспективи Европске уније – оцене Европске комисије

Регионална политика је главни инструмент ЕУ за улагање у одржив и инклузиван економски раст, социјално правичан и територијално равномеран. Државе чланице ЕУ сnose одговорност за његову имплементацију, што захтева адекватан административни капацитет и здраво финансијско управљање пројектом и извршењем.

Србија је умерено спремна на регионалну политику и координацију структурних инструмената. Одређени напредак је постигнут у имплементацији прошлогодишњих препорука усвајањем акционог плана за испуњавање захтева кохезивне политике ЕУ. У наредној години, Србија би требало да спроведе препоруке у току од 2018. године, посебно: → почети са спровођењем усвојеног акционог плана како би се испунили захтеви кохезивне политике ЕУ; → Обезбедити адекватан капацитет за имплементацију индиректних програма управљања у оквиру претприступне помоћи ЕУ и гарантовати да ће кључне позиције у структурама бити попуњене на трајној основи.

Обезбедити одговорну потрошњу и производњу

ЦОР 12 у перспективи УНДП

УНДП је покренуо пројекат „Платформа кружне економије за одрживи развој у Србији“ 2018. године, како би подржао прелазак на кружнију економију у Србији и тиме допринио смањењу притиска на животну средину, повећању сигурности снабдевања сировинама, повећању конкурентности, иновативности и расту и стварању радних места. Кружна економија има важну улогу у подржавању имплементације ЦОР, посебно 9, 11, 12, 13 и 17.

У оквиру пројекта, УНДП се фокусирао на изградњу партнерства са Владом Р. Србије, приватним сектором, академском заједницом, креативним индустријама и организацијама цивилног друштва, како би се увео концепт кружне економије, подржавајући трансформативни дијалог за прелаз са линеарне на кружну производњу и потрошњу, са фокусирањем на секторе пластике за једнократну употребу, текстила и намештаја, као и на отпад хране. Поред тога, УНДП је подржао Министарство заштите животне средине у идентификацији кључних актера и организовао прву заједничку сесију и радну сесију у децембру 2018. године са радном групом која се састојала од кључних актера за унапређење програма кружне економије у Србији. Такође, да би започела изградња циркуларне културе, међу млађом генерацијом, организује се низ сесија учења и креативних радионица са ученицима. Ученици се охрабрују да размисле о смањењу отпада у свом свакодневном животу и размишљају о креативним начинима коришћења отпада који се још увек производи за израду нових производа или уметничких дела.

Свеобухватни циљ свих ових активности је да се подржи одрживи раст у Србији, који подстиче иновативност и конкурентност, штити нашу животну средину и наше здравље, истовремено осигуравајући да нико није остављен иза колоне.

13 АКЦИЈА ЗА КЛИМУ

Предузимање хитних мера за борбу против климатских промена и њихових утицаја

Већина младих у Србији (80%) сматра да заштита животне средине треба да се налази међу кључним приоритетима Владе. Истраживање наводи да су млади у Србији еколошки активнији од старијих генерација.¹²⁵ Готово четвртина младих (18-34 год.) учествовала је у јавним састанцима у вези са еколошким питањима, скоро трећина су потписници петиција, 17% је учествовало на еколошким протестима, 11% је финансирало организације за заштиту животне средине, а 6% је контактирало са политичарима у циљу залагања за одговорнију еколошку политику.

¹²⁵ Вукелић, Ј, Станојевић, Д. (2012) Еколошки активизам младих у Србији, Социологија, Вол. 54, бр. 2: 387-399.

Перспектива младих о ЦОР 13

Млади који учествују у консултацијама у оквиру ДНИ изразили су велико интересовање за подизање свести о климатским променама. Они сматрају да климатске промене представљају важно питање, које не добија довољно политичке или пажње грађана. Сматрају да је неопходно више едукације о климатским променама и заштити животне средине у оквиру формалног образовног система. Према њиховом мишљењу, требало би увести екологију као обавезни предмет у оквиру основног и средњег образовања. Поред тога, други предмети треба у већој мери да укључе лекције о климатским променама и заштити животне средине.

Постојећи недостатци и изазови / пожељна решења

„Дефинитивно треба више да водимо рачуна о климатским променама. Можда чак и да уведемо обавезни предмет који се бави овом темом у основне и средње школе. Децу треба образовати о овој теми јер ће управо она сутра предлагати решења за овај проблем. Постоји само неколико примера школа која пружају довољно пажње овом питању.“

„Треба да постоји више таквог садржаја на настави биологије. У средњој школи треба да постоји ЕКО програм.“

„У мојој школи се није довољно говорило о климатским променама. Томе треба посветити више пажње, на пример кроз грађанско васпитање, учествовање у пројектима и волонтерски рад.“

Учесници у консултацијама са младима

Деловања у повоју

„Стратегија за младе као један од посебних циљева поставља јачање капацитета младих да се укључе у еколошке иницијативе и да активно учествују у доношењу одлука у вези са климатским променама и заштитом животне средине. Стратегија развоја образовања у Србији препознаје важност едукације о заштити животне средине и предвиђа да се овај предмет уведе као ваннаставна активност у оквиру формалног образовања на различитим нивоима. Национални програм заштите животне средине представљао је главни политички оквир до 2019. године, а у току је усвајање нацрта нове Стратегије заштите животне средине Републике Србије за период од 2019. до 2025. године.“¹²⁶

¹²⁶ UNICEF, Sustainable development for and by children and youth – Contribution to Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda.

ЦОР 13 из перспективе локалне самоуправе

СКГО је препознала значај борбе против климатских промена на локалном нивоу и пружа подршку градовима у циљу изналажења начина да се прилагоде и да ублаже негативне ефекте климатских промена у својим срединама. Издавањем приручника за планирање прилагођавања на измењене климатске услове у локалним заједницама у Србији 2018. године СКГО је створила јединствени методолошки оквир за ову област код нас, заснован на најбољим примерима светске праксе. Први такав план прилагођавања на измењене климатске промене је уз подршку СКГО израђен у општини Бечеј, и као такав он ће служити осталим градовима и општинама као пример добре праксе. Такође, СКГО међу својим чланицама промовише и принцип одрживе урбане мобилности, као начин за истовремено унапређење квалитета живота грађана уз смањење негативних ефеката на животну средину који потичу од моторизованог саобраћаја у градовима.¹²⁷

Очувати и одрживо користити океане, мора и морске ресурсе

Постојала је једна недоумица да на Републику Србију, као земљу без изласка на море, није примењиво праћење напретка у остваривању ЦОР 14 и његових домета. Током процеса извештавања бројне размене мишљења и саветовања уз озбиљно анализирање шта и како укључити у извештај ДНИ суочио је сигурно целу Владу, ако не и цело друштво да неизоставно морамо да се старамо о остваривању домета 14.1. - До краја 2025. године, спречити и значајно смањити све врсте загађивања морских ресурса, а посебно оних активности које долазе са копна, укључујући и морски шут и загађивање нутријената. Домет 14.3, као и домет 14.1, није ништа мање обавезујући за Р. Србију, посебно јер је за његово остваривање предуслов боља и шира научна сарадња на свим нивоима. За нас је обавезујући и домет 14.4 зато што смо део јединствене праксе одрживог риболова и очувања рибљег фонда у Европи, као и због тога што риболов захтева непостојање празнина у научном заснивању планова управљања.

Кроз изузетно отворена суочавања о свим позитивним и негативним чиниоцима могућег пропуштања да прати остваривање ЦОР 14 и уз све истакнуте домете и домет 14.ц - осигурати пуну примену међународног права, онако како то предвиђа Конвенција УН о праву мора за земље потписнице, између осталог, где је то примењиво, и постојећих регионалних и међународних планова за очување и одрживо коришћење океана и њихових ресурса - превагу је однела разборитост да је Агенда 2030 за свакога и свуда план акције, а поготово државу која као Србија жели да хода на високим потпетицама принципа међународног права.

¹²⁷ Информације достављене од стране Сталне конференције градова и општина - Савеза градова и општина Србије (СКГО) као допринос у писању ДНИ.

Одрживо управљати шумама, сузбити дезертификацију, зауставити и преокренути деградацију земљишта и спречити уништавање биодиверзитета

ЦОР 15 из перспективе Владе Републике Србије - Министарство заштите животне средине

Доследно спроводећи обавезе преузете међународним, глобалним и регионалним еколошким конвенцијама, Србија већ дуго ради на интегрисању циљева заштите и очувања животне средине у бројне секторске политике. Коначно, 2017. године било је потребно да се кохерентно ЦОР успостави одговорност посебног министарства за доследно остваривање низа циљева и њихових доемета, плановима и програмима, мерама и активностима које омогућавају да на мерљив начин буде унапређивано извршавање високих стандарда и све виших захтева за здравом животном средином. Тешко је рећи да постоји најважнији међу ЦОР који се односе на заштиту животне средине, али за Србију је очување биодиверзитета обавеза према садашњим, а још више према будућим генерацијама.

Уравнотежени недељиви троугао енергетике, животне средине и транспорта, осигурава друштвено економско напредовање у оквиру границе издржљивости планете, исправним одговорима на питање шта је природа овде хтела да буде. Такође, уравнотежење недељивог троугла власти, људи и потреба, у управљању здрављем на планети, једино омогућава да нико не буде лишен здравља, животом у ограничавајућим животним могућностима. Због тога, у остваривању достизања ЦОР 15 мора бити обезбеђено најускраћенијима у доступности свега што им се, када се овај циљ нарушава, потпуно одузима.

Биолошка разноврсност је драгоценост преимућство свакој земљи која га брижљиво одржава. Нова ера ЦОР изискује промену начина мишљења и разумевања да сваки цент уложен у заштиту животне средине данас представља капиталну инвестицију. Одрживости, ни економске ни социјалне, не може бити ако зеленила нема тамо где треба, где је тло јалово. Непроцењиво благо, на пример лековитог биља, затровано свим производима, од наопаке производње до грејања и кувања, не само на угаљ ниског квалитета, него и биомасу која ослобађа високи степен гасова стаклене баште, никога не лечи.

Од 2013. године, Р. Србија има Националну платформу за смањење ризика од катастрофа у складу са препорукама УН. У складу са Законом о ванредним ситуацијама, национална платформа је оперативна и стручно тело са циљем да координира активности заштите, као и усмеравања политика за смањење ризика од катастрофа. Платформа је 2018. године прерасла у Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању у ванредним ситуацијама. Закон о заштити земљишта (2015) уредио је заштиту земљишта, систематског праћења стања и квалитета земљишта, мере санације, ремедијације, рекултивације, инспекцијског надзора и остала повезана питања од значаја за заштиту и очување земљишта, као природног ресурса од националног интереса. Одредбе овог Закона примењују се на земљиште као природни ресурс, без обзира на облик својине, његову намену и коришћење.

ННКД препознаје пољопривреду, хидрологију, шумарство, здравље и биодиверзитет као секторе које климатске промене највише угрожавају. Према ННКД, неки од сценарија показују варијације и до 50% у приносу усева до 2100. године, под условом да се настави тренутни тренд у наводњавању. Србија је посвећена томе да смањи емисију гасова стаклене баште за 9,8% до 2030. године у односу на ниво из 1990. године.

Утицај природних катастрофа се појачава у случајевима када природна катастрофа као што је олуја, поплава, пожар или земљотрес проузрокује већи индустријски удес. Те технолошке катастрофе покренуте природним катастрофама, познате и као „NaTech“ догађаји, стварају истовремене ванредне ситуације које до самих граница доводе већ преоптерећене капацитете у многим земљама. То је озбиљан проблем, имајући у виду очекивану учесталост и интензитет екстремних временских прилика, као што се показало током поплава из 2014, 2016. и 2019. године. Када екстремне временске прилике погоде индустријска постројења, то може довести до случајног испуштања хемикалија са тешким последицама унутар државе и преко државних граница. Конвенција о прекограничним ефектима индустријских удеса (2009) пружа правни и међувладин оквир за подршку својим државама потписницама, укључујући Србију, у смањењу ризика од технолошких катастрофа до којих долази услед климатских промена и елементарних непогода.

Плановима до краја 2020. године предвиђено је очување слатководних екосистема, управљање свим врстама шума и борбе против дезертификације. Такође је планирано у овом периоду увођење мера како би се спречио и значајно умањио утицај инвазивних страних врста на копнене и водене екосистеме, уз активности на интегрисању вредности екосистема и биодиверзитета у национално и локално планирање Стратегије за смањење сиромаштва и извештавање. Поменуте активности су везане за десетогодишњи Оквир програма за одрживу потрошњу и производњу у коме ће учествовати све земље, узимајући у обзир степен развоја и капацитете сваке земље. До краја 2030. године потребно је осигурати очување планинских екосистема, њихов биодиверзитет, са циљем да се њихови капацитети унапреде и да пружају корист која има суштински значај за одрживи развој.

Унапређивање мирних и инклузивних друштава која пружају одрживи развој, приступ правди за све и изграђују ефикасне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима

Мирна и инклузивна друштва пружају најбоље окружење за развој детета. Сукоби, насиље, искључивање од учествовања у одлукама о друштву и његовој будућности, онемогућавају децу и младе нарушавајући њихов људски потенцијал. Спровођење насилне дисциплине је штетно за развој детета. Иако се њена учесталост смањује и даље је веома присутна у пракси подизања детета. Готово половина деце старости 1–14 година искусила је неки облик физичке казне или психолошке агресије од стране родитеља или старатеља у току месеца који је претходио Истраживању вишеструких показатеља (MICS) 2014. године¹²⁸.

Млади доживљавају дискриминацију на различитим основама: године старости (29%), материјални статус (28%), пол (24%), политички ставови (18%), вероисповест (18%), етничка припадност (10%), језик (8%) или сексуална оријентација (5%). Укупно 50% младих пријавило је неко искуство дискриминације.¹²⁹ Готово сви (96%) родитељи деце са инвалидитетом пријавили су барем неки облик дискриминације са којим се њихово дете суочило приликом приступа услугама, услед препрека, неодговарајуће опреме, услуга које нису прилагођене деци са инвалидитетом и кашњења.¹³⁰

¹²⁸ УНИЦЕФ, ЕЦАРО, подаци из Истраживања вишеструких показатеља (MICS), табла са индикаторима циљева одрживог развоја (engl. Sustainable Development Goals; SDG) код деце.

¹²⁹ Попадић, Д., Павловић, З., Михаиловић, С. (2019) Млади у Србији 2018–2019, Friedrich Ebert Stiftung, Београд, стр: 25, <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/belgrad/15295-20190411.pdf>

¹³⁰ НООИС (2017) Ситуациона анализа: Положај деце са сметњама у развоју и инвалидитетом у Републици Србији, Београд.

Према анкети о младима у Србији, више од једне трећине (37%) незадовољно је демократијом, 12% је задовољно, док већина нема мишљење или не зна како да оцени ову појаву (26% и 25%). Нешто мање од четвртине изјавило је да би прихватило неки политички положај, док би већина од готово три четвртине одбила такав положај. Дискриминација се најчешће доживљава у приступу образовању и здравственој нези. Највећа преваленца дискриминаторних искустава откривена је код деце са физичким, интелектуалним и менталним инвалидитетом.

Перспективе младих о ЦОР 16

Трећина младих који су учествовали у платформи У-Репорт, истакла је потребу за унапређењем безбедности младих у њиховом окружењу, док је 16% указало на потребу за већом безбедношћу на интернету, а 7% за већом безбедношћу у школама.¹³¹ Већина (67%) младих који су учествовали у анкети платформе У-Репорт о насиљу над децом, оценили су да су добро информисани о облицима насиља и доступној подршци за случајеве насиља. Већина је изјавила да би пријавила случај насиља у случају да му сведочи (82%), али углавном би пријавили родитељима (34%), а мање институцијама, као што је полиција (17%), школа (16%) и у још мањем проценту другим институцијама и организацијама. Они који нису спремни да пријаве случај, као разлог за то најчешће наводе страх од даље виктимизације или већег проблема.¹³² Млади који учествују у консултацијама наглашавају потребу за подизањем свести о насиљу међу децом и бољој заштити од насиља над децом у различитим окружењима.

Постојећи недостаци и изазови / пожељна решења

„Потребна је подршка психолога у школи, без стигматизације и прикривања насиља.“

„Неопходно је радити са родитељима и наставницима како би се упознали са принципима психотерапије и правилног образовања деце.“

„Утицај младих на политику треба да буде омогућен на разне начине, а не само путем политичких партија.“

Учесници у консултацијама са младима

Области које захтевају савет и подршку (стратешки одговори)

Закон о забрани дискриминације, Стратегија превенције и заштите од дискриминације и Закон о младима забрањују дискриминацију младих уопште. Посебно су дефинисане групе младих према роду, сексуалној оријентацији, етничкој припадности, језику, вероисповести, политичком опредељењу и другим карактеристикама или аспектима идентитета. Мере дефинисане у Стратегији за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године усмерене су на решавање проблема родно заснованог насиља. Нацрт нове стратегије о насиљу над децом (2018–2022) фокусира се на унапређењу превенције и систематски рад на промени ставова, вредности и понашања у погледу насиља над децом, унапређеност интервенције и нормативних, институционалних и организационих механизма, укључујући снажан механизам за надгледање њеног спровођења. Србија се подстиче да осигура потпуну заштиту деци која су жртве породичног насиља, укључујући изричиту забрану телесног кажњавања у породици. Штавише, а као што је укључено у Акциони план за преговарачко поглавље 23, усвајање нове стратегије

¹³¹ <https://serbia.ureport.in/poll/1047/>

¹³² <https://serbia.ureport.in/poll/900/>

о насиљу над децом треба да прати ревизија и обезбеђивање обавезне примене протокола о насиљу над децом, док је Специјални протокол о насиљу над децом за здравствени систем већ ревидиран.¹³³

Национална стратегија за младе подвукла је важност побољшања безбедности младих и повећања њиховог учешћа у друштву. Ради подизања степена безбедности младих предузети су нови кораци најпре, усвајањем Закона о спречавању насиља у породици, који је ступио на снагу у јуну 2017. године, као и одредбама Кривичног законика о силовању и повезаном сексуалном односу без пристанка, ухођењу, сексуалном узнемиравању, присилном браку и сакаћењу гениталија. Народна скупштина Републике Србије је 21. маја 2019. године усвојила измене и допуне Кривичног законика којим се уводи казна доживотног затвора, која мења најтежу предвиђену казну затвора у трајњу од 30 до 40 година. У складу са иницијативом Фондације „Тијана Јурић“, уведена је казна доживотног затвора за кривична дела силовање (члан 178, став 4. Кривичног законика), обљуба над немоћним лицем (члан 179, став 3. Кривичног законика), обљуба над дететом (члан 180, став 3. Кривичног законика) и обљуба злоупотребом положаја (члан 181, став 5. Кривичног законика). Тиме се прописује доживотни затвор за наведена кривична дела која су за последицу имала смрт лица према коме је дело извршено или су извршена према детету.

ЦОР 16 из перспективе локалне самоуправе

Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Р. Србији је опредељена за активну инклузивну политику која омогућава особама са инвалидитетом да активно и равноправно учествују у јавном животу. Закон о социјалној заштити створио је правни оквир који је организацијама особа са инвалидитетом омогућио да буду пружаоци услуга социјалне заштите и постану партнери јединицама локалне самоуправе у спровођењу активне инклузивне политике грађана и грађанки са инвалидитетом у локалним заједницама. ЈЛС финансијски подржавају услуге социјалне заштите за особе са инвалидитетом попут: дневних боравака за децу и младе са сметњама у развоју и инвалидитетом, дневни боравак за одрасле са сметњама у развоју и инвалидитетом, услуга персоналне асистенције, становање уз подршку за особе са инвалидитетом, Услуга предах смештаја.

Локалне власти имају одговорност у заштити и промоцији сигурности и добробити деце, младих, жена и других угрожених група у сарадњи са цивилним сектором и приватним сектором. Један од одговора на ова питања је и Пакт градова и региона о заустављању сексуалног насиља над децом. Градови и општине СКГО су потписници овог Пакта и дугогодишњи учесници кампање Један у Пет за спречавање сексуалног насиља над децом. Такође, у примени различитих докумената на националном нивоу, донети су локални споразуми/протоколи која се односе на међусекторску сарадњу у превенцији и заштити од насиља. Већина протокола се или примарно односи на заштиту жена жртава родно заснованог и породичног насиља или је усмерена на међусекторску сарадњу у заштити свих жртава породичног насиља, као и деце жртава насиља.

Нормативни и институционални оквир заштите и остваривања права националних мањина разликује се по градовима и општинама. ЈЛС имају и различите обавезе у погледу механизма заштите. Право на службену употребу језика и писама националних мањина се различито остварује. Недостаци у остваривању овог права проузроковани су управо недовољним капацитетима локалних самоуправа, а типични проблеми су недостатак финансијских средстава за функционисање ових механизма, за превоз и штампање докумената и образаца на више језика, табли за означавање назива и топографских ознака, за успостављање посебних служби и/или запошљавање преводилаца, за успостављање електронске управе на више језика, као и немогућност обезбеђивања адекватне националне структуре запослених и запослених који говоре језик националне мањине и већинског становништва.

¹³³ UNICEF, Sustainable development for and by children and youth – Contribution to Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda.

Када је реч о стању ангажовања координатора за ромска питања, у управама ЈЛС пракса је различита. До данас је ангажовано око 47 координатора за ромска питања у градовима, општинама и градским општинама Србије и ангажовани су по разним основама.

Кроз процес израде и спровођења Локалних акционих планова (ЛАП) за инклузију Рома, ЈЛС директно унапређују рад и координацију локалних механизма за инклузију Рома. Локални акциони планови утичу на унапређење сарадње између институција који се баве различитим аспектима социо-економског укључивања Рома и Ромкиња. Исто тако, стратешко и акционо планирање, као и одрживо буџетирање инклузивних мера на локалном нивоу, корелација са Националним стратешким оквиром и партиципативни приступ, од виталне су важности за побољшање социјално-економског положаја Рома. Тренутни број ЈЛС који имају ЛАП за инклузију Рома и Ромкиња у 2019. години износи 39, а планира се да још 20 ЛАП-ова буде усвојено у оквиру ИПА 2016 Програма током ове године. Постојеће стање је такво да је локалним самоуправама потребна помоћ у ажурирању и/или изради локалних акционих планова. Имајући ово у виду, улога координатора за ромска питања веома је важна у смислу иницирања, креирања као и спровођења/праћења локалних политика за унапређење положаја Рома на локалном нивоу.

Такође, током 2018. године, у 10 ЈЛС успостављена су Локална мултисекторска координациона тела (ЛМКТ) као радна тела Скупштине општине за управљање политиком инклузије Рома и Ромкиња и побољшањем њиховог положаја. Овај нови механизам у виду политичког тела састављеног од највиших представника кључних институција у локалној заједници, додатно осигурава одрживост инклузије Рома на локалном нивоу.

Упркос постојању правног и институционалног оквира, и даље постоје значајни изазови за остваривање начела одговорности, посебно антикорупције као једног од његовог кључних елемената. По препоруци Извештаја о скринингу у области преговарачког поглавља 23, локална самоуправа идентификована је као једна од области посебно осетљивих на корупцију, па треба даље развијати, спроводити и процењивати утицај мера за борбу против корупције на овом нивоу власти. Анализе Агенције за борбу против корупције указују на бројне ризике од корупције у раду локалне самоуправе, од којих је добар део специфичан за њу. Предвиђен је низ мера за превенцију корупције у локалној самоуправи, а међу најважнијима су усвајање локалних антикорупцијских планова (ЛАП) и оснивање сталних радних тела локалних скупштина која треба да надзиру њихово спровођење, омогућавање транспарентности буџета и јачање механизма за учешће јавности и заинтересованих страна у доношењу локалних прописа. Имајући у виду планиране реформе, пред локалном самоуправом налазе се значајни изазови у примени предвиђених мера антикорупције.

Почетком 2017. године, Агенција за борбу против корупција и СКГО су заједнички развили Модел ЛАП, детаљан и инструктивни документ са циљем да помогне ЈЛС да развију сопствене ЛАП-ове и да оснују своја тела за праћење њихове имплементације, који је штампан и дистрибуиран свим члановима СКГО.

СКГО спроводи пројекат „Унапређење доброг управљања на локалном нивоу“ у оквиру програма „Подршка Владе Швајцарске развоју општина за унапређење доброг управљања и социјалне укључености“ (SwissPRO) – који реализује УНОПС у периоду од 2018. до 2021. године. Овај пројекат пружа подршку локалним самоуправама у изградњи капацитета за примену принципа доброг управљања у свом раду.

Поред тога, стратешка оријентација СКГО је да се успостави као центар извржности и стручности у области доброг управљања и као генератор и катализатор његовог развоја у Србији. Борба против корупције је неизоставна тема у оквиру целог концепта доброг управљања и стога је важан део приступа СКГО у овој области. СКГО је развила Индекс добре управе за процену ЈЛС која је у 2018. години урађена на узорку од 60 локалних самоуправа.

ЦОР 16 из перспективе Канцеларије за људска и мањинска права Владе Републике Србије

Влада Републике Србије континуирано прати примену препорука које је наша држава добила од механизма УН за људска права (уговорних тела и Савета за људска права), кроз рад Савета за праћење примене препорука механизма УН за људска права. Стручну и административно-техничку подршку раду Савета пружа Канцеларија за људска и мањинска права.

Србија је једина држава у региону и једна од ретких држава у свету која има системски начин праћења свих препорука УН. Те напоре су препознала и позитивно оценила уговорна тела УН и Савет за људска права УН, као и Европска комисија у свом годишњем Извештају о напретку за 2018. годину.

Савет је развио План праћења препорука чиме је по први пут омогућен јасан преглед свих препорука које је Србија добила, као и статус њихове испуњености. План у овом тренутку садржи 392 препоруке. У њему је, поред сваке препоруке, наведена и институција одговорна за њихово спровођење, рок и статус. Ради ефикаснијег праћења испуњавања препорука, Канцеларија за људска и мањинска права је израдила индикаторе, као инструменте за праћење примене препорука и мерљивог учинка ресурса, у сарадњи са цивилним друштвом, независним државним органима и Парламентом, а уз подршку Канцеларије УН у Србији и Мисије ОЕБС-а у Србији. Наш план је да у наредном периоду спровођење сваке препоруке механизма УН буде доведено у везу са испуњавањем Циљева одрживог развоја, прописаних Агендом УН 2030, као и мерама из Акционог плана за Преговарачко поглавље 23: Правосуђе и основна права, у процесу придруживања Републике Србије Европској унији.

Овакав начин праћења омогућава бољу координацију у процесу имплементације препорука и унапређује поступак извештавања ка механизмима УН.

Уважавајући улогу цивилног друштва и њихов допринос у ширењу идеје људских права и владавине права у Републици Србији, Савет за праћење примене препорука механизма УН за људска права, укључио је организације цивилног друштва у свој рад кроз креирање и закључивање Меморандума о сарадњи са свим заинтересованим организацијама и мрежама организација (14), чиме се још једном указује на заједнички интерес свих актера за процес унапређења стања људских права у Републици Србији.

У циљу ефикаснијег праћења спровођења препорука, уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији и Тима за људска права УН у Србији, креирана је и Платформа организација за сарадњу са механизмима УН за људска права која броји 18 организација цивилног друштва. Платформа треба да допринесе бољем сагледавању и спровођењу обавеза које је Србија преузела ратификацијом конвенција УН и дати увид у податке на локалном нивоу.

Такође, Савет је у новембру 2018. године у Београду иницирао дијалог са земљама из региона у циљу размене добрих пракси у процесу примене добијених препорука од уговорних тела УН-а. Конференцији су, поред чланова Савета Владе Србије за праћење примене УН препорука, представника Парламента, независних тела, међународних и организација цивилног друштва учествовали и представници из четири земље региона: Босне и Херцеговине, Албаније, Црне Горе и Македоније.

Савет континуирано ради на јачању капацитета чланова овог тела, контакт особа и њихових заменика, на праћењу примене препорука. У том циљу, Канцеларија за људска и мањинска права, уз подршку Тима УН у Србији и Мисије ОЕБС у Србији, организовала је сет обука којима су присуствовали и представници организација цивилног друштва, као и независних државних органа.

Уз подршку Канцеларије Уједињених нација у Србији, Канцеларија за људска и мањинска права израдила је сајт Савета за праћење примене препорука механизма УН за људска права¹³⁴

Имајући у виду наведено, Канцеларија за људска и мањинска права је кроз активности које спроводи у циљу пружања подршке раду овог тела Владе, интегрисала све Циљеве одрживог развоја прописаних Агендом УН 2030 у своје секторске политике.

¹³⁴ Канцеларија за људска и мањинска права, <http://vladinsavetun.ljudskaprava.gov.rs/>.

Учврстити глобално партнерство за одрживи развој

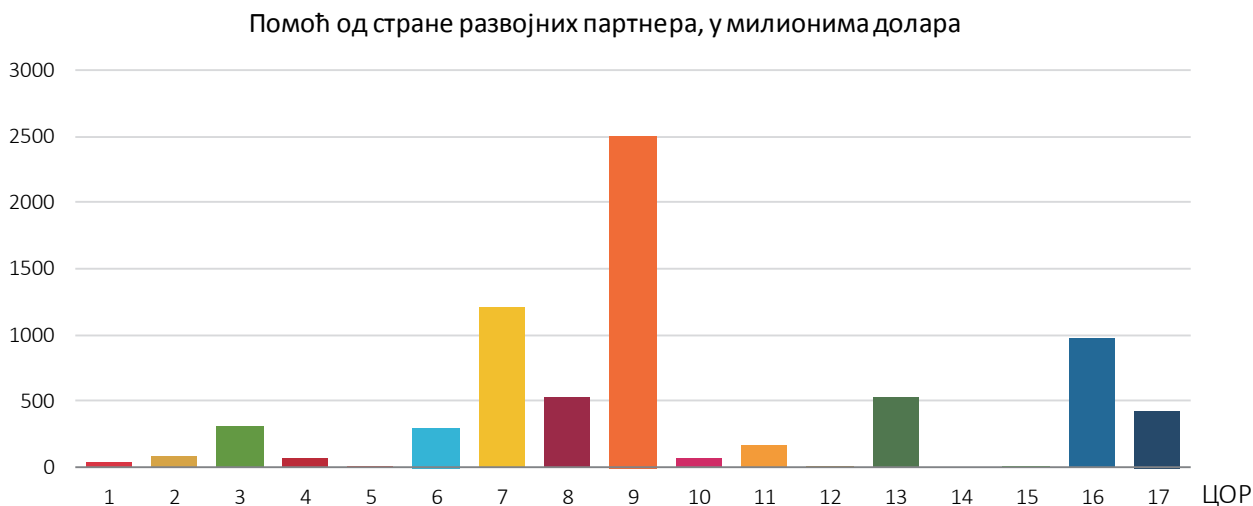
ЦОР17 за Р. Србију је начин да не наносећи штету никоме нигде, промовише своју визију одрживог развоја стварним постизањем свих ЦОР Агенде 2030, без занемаривања и без заобилажења и једног њеног принципа. Вредност партнерства за овакав циљ и до оваквог циља за целу Владу и целу друштво потврђује се упркос свим изазовима. Препреке да се стара партнерства одржавају и тешкоће да се нова стварају не обесхрабрују никога у Србији ко је одабрао да је његова страна будућности одрживо развијана и одрживо развијена Србија, у одрживо развијаној и одрживо развијеној ЕУ. Унапређење кохерентности политика за прерастање у одрживост, постиже се глобалним партнерством за овај циљ и партнерствима унутар и преко граница, а којима се мобилишу и размењују знања, стручност, технологије и финансијска средства (ЦОР домети 17.14 и 17.16).

Србија придаје и придавеће и даље велики значај партнерствима, пружањем узајамне помоћи и подршке, посебно кроз грађење инфраструктурних, привредних и културних веза. Посебну пажњу посвећује унапређењу односа у региону, њиховом продубљивању и конкретизацији у циљу размене искустава за изналажење практичних и примењивих решења у достизању ЦОР. Влада Р. Србије је, уз подршку тима Уједињених нација у Србији и Немачке организације за међународну сарадњу (ГИЗ), организовала Суб-регионалну конференцију под називом “Промовисање напретка у спровођењу Агенде 2030” у септембру 2018. године. Конференција је потврдила да се кроз развијену партнерску сарадњу постиже заједнички циљ – креирање просперитетног друштва, које доприноси глобалној стабилности и напретку и, пре свега, води рачуна о бољитку својих грађана.

Србија добија помоћ од бројних партнера укључујући агенције УН и мултилатералне и билатералне донаторе. Тешко је направити поређење подршке која је добијена, јер се она пружа у различитим облицима, са различитим циљевима, а о њој се извештава на различите начине. Влада и Светска банка процењују да земља добије између 0,5 и 1 милијарде долара сваке године од развојних партнера. Било би од користи када би Србија (и друге земље које подршку добијају) на бољи начин мапирала подршку која се добија у односу на ЦОР критеријуме и интенције, јер би то помогло да се обезбеди да помоћ подржава циљеве одрживости. Тако и цифре које се јављају у наставку текста служе само као илустрација, и не могу се на основу њих извршити процене будућих буџета подршке и помоћи. Ипак, донатори су јасно нагласили да се пружање подршке често одлаже услед лоше имплементације и слабих капацитета оних који је примају.

Билатерална бесповратна средства¹³⁵

Извор: УН испитивање и процена.

Напомена: У табели су комбиноване субвенције и зајмови, а јављале су се и тешкоће у прикупљању података као и другде.

Слика: Процењени допринос ЦОР од стране развојних партнера

Треба приметити да ЦОР 1 и ЦОР 10, који су веома значајни за борбу против неједнакости, сиромаштва и друштвене искључености, добијају веома мали део средстава развојних партнера. Придајући велики значај партнерским односима, Р. Србија жели да гради партнерства са свима. Имајући у виду пут прогреса којим одлучно иде, очекивања су да ће у перспективи бити и давалац различитих видова развојне помоћи.

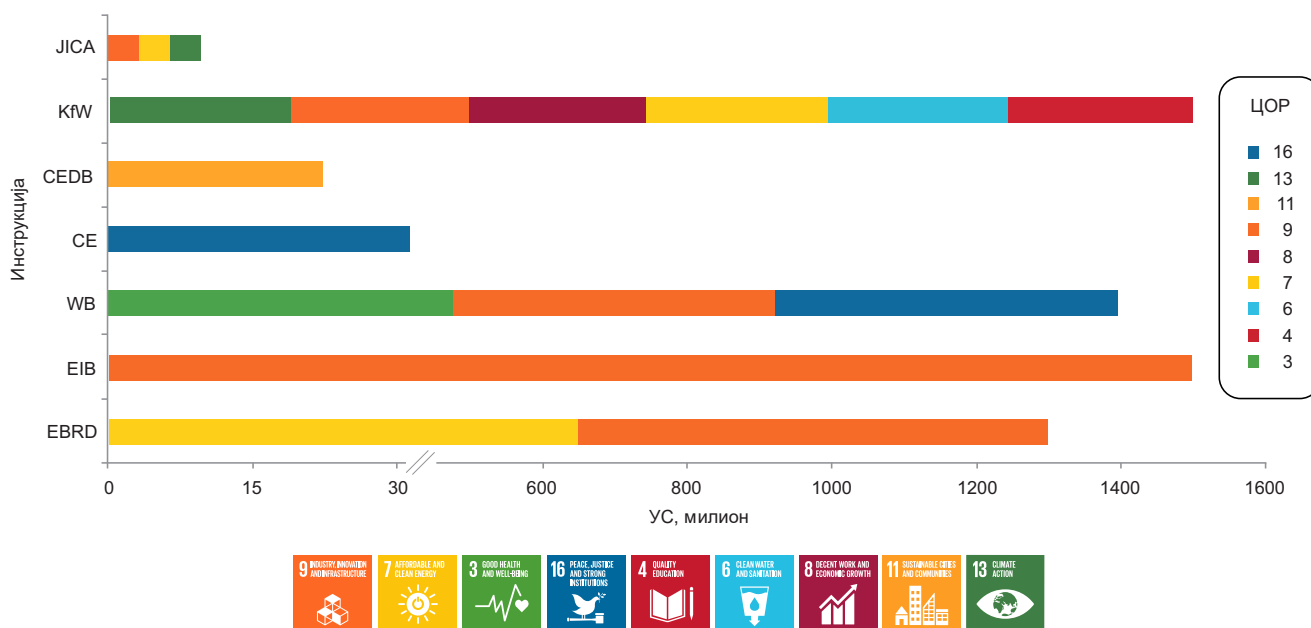
Допринос испуњењу ЦОР од стране појединих међународних финансијских институција:

- **ГИЗ:** укупна бесповратна средства која су додељена Србији достигла су износ од 234 милиона долара, а могу се повезати са многим ЦОР, укључујући ЦОР 16 (Мир, правда и јаке институције), ЦОР 8 (Пристојан рад и економски раст), ЦОР 11 (Одрживи градови и заједнице); ЦОР 4 (Квалитетно образовање), ЦОР 1 (Свет без сиромаштва), ЦОР 12 (Одговорна потрошња и производња), ЦОР 7 (Доступна и чиста енергија), ЦОР 13 (Климатске промене) и ЦОР 17 (Партнерства у постизању циљева).
- **УСАИД:** буџетски портфолио организације УСАИД у Србији износи 64 милиона долара. Једна трећина је у вези са ЦОР 9 (Индустрија, иновација и инфраструктура), ЦОР 8 (Пристојан рад и економски раст) и ЦОР 16 (Мир, правда и јаке институције).
- **Швајцарска развојна сарадња (СДЦ):** тренутни субвенциони портфолио СДЦ у Србији износи 10 милиона долара, а углавном се везује за ЦОР 16, 17, 1 и 8.¹³⁶

¹³⁵ Информације добијене од билатералних донатора заснивају се на вишегодишњим програмима који се могу повезати са одређеним ЦОР. Информације нису доступне на годишњем нивоу и можда нису сасвим исцрпне и свеобухватне.

¹³⁶ Наведене вредности представљају кумулативне податке о СДЦ резултатима у оквиру текућих програма, закључно са августом 2018, (у оквирима швајцарског буџета (СДЦ и Државног секретаријата за економска питања – сецо) од 24 милиона америчких долара). Додатна средства од 105 милиона америчких долара опредељена су у оквиру Стратегије 2018-2020.

- **Шведска помоћ за међународни развој:** портфолио од 56 милиона долара везује се за ЦОР 16, или ЦОР 17, као и за ЦОР 5, 6, 8 и 12.
- **АДА:** портфолио износи 27,5 милиона долара и сви пројекти се односе на различите ЦОР. Могу се повезати са ЦОР 2, 8, 10, 12 и 13.
- **ДФИД (Одсек за међународни развој):** средства у вредности од 26,2 милиона долара, кроз пројекте; прва половина се везује за ЦОР 16, а друга половина за ЦОР 17. Један додатни пројекат бави се ЦОР 10.
- **НОРАД (Норвешка агенција за сарадњу у развоју):** укупни износ НОРАД-овог портфолија у Србији јесте 10 милиона долара. Портфолио се може повезати са ЦОР 16, 8, 1 и 17.

Слика: Допринос испуњењу ЦОР од стране међународних финансијских институција¹³⁷

Србија држи да начело о **неизостављању икога** јесте заснивајуће за ЦОР 17 и да је свака држава дужна да помаже свим осталим државама у остваривању свих ЦОР и целокупне визије трансформисаног предела света који је Агенда 2030 пружила и одговорна за обавезу да се стара да својим настојањима да постиже одрживи развој не производи негативне учинке по развој иједне друге. Стога Србија изузетно придаје велики значај и придавање и даље партнерствима, пружањем узајамне помоћи и подршке, посебно кроз грађење инфраструктурних, привредних и културних веза. Посебну пажњу зато посвећује унапређењу односа у региону, њиховом продубљивању и конкретизацији у циљу размене искустава за изналажење практичних и примењивих решења у достизању ЦОР. У организацији МРРГ, у септембру 2018. године, одржана је **Суб-регионална конференција** под називом “Промовисање напретка у спровођењу Агенде 2030”, уз подршку тима Уједињених нација у Србији и Немачке организације за међународну сарадњу (ГИЗ).

¹³⁷ UN MAPS Mission, *National Development and Agenda 2030: Policy Support for Advancing SDG Progress in Serbia – Promoting Inclusive and Sustainable Growth „Leaving no-one Behind“*, UN MAPS Inter-agency Team Report, Final Report, 15 May 2019, pp. 79-80.

Конференцију је отворила председница Владе Републике Србије Ана Брнабић, а активно учешће узели су представници владиних институција, академске заједнице, организација цивилног друштва, привредних субјеката из Босне и Херцеговине, Албаније, Црне Горе, Хрватске, Македоније, Немачке, Румуније, Словачке, Словеније и Србије, као и представници УН. Конференцијски рад се одвијао у пет сесија: церемонија отварања на високом нивоу; панел на високом нивоу о синергијама између приступања ЕУ и Агенде 2030; значај Добровољног националног извештавања и података за извештавање о Агенди 2030 за државе чланице ЕУ и земље кандидате за чланство у ЕУ; начело „Да нико не буде изостављен“ и финансирање одрживог развоја.

Суб-регионална конференција „Промовисање напретка у спровођењу Агенде 2030“ је потврдила да се кроз развијену партнерску сарадњу постиже заједнички циљ – креирање просперитетног друштва, које доприноси глобалној стабилности и напретку и, пре свега, води рачуна о бољитку својих грађана. Преко 150 учесника активним учешћем допринело је успешној реализацији конференције, а показана је спремност држава да трајним улагањем сопствених напора и ресурса раде на достизању ЦОР. Посебан допринос дискусији о практичном аспект остварења Агенде 2030 кроз примере добре праксе, дало је учешће представника привредних субјеката окупљених у оквиру Глобалног договора у Србији, као и организација цивилног друштва.

Учесници су конференцију оценили као изузетно успешну и изразили наду да су тиме постављене добре основе за наставак регионалне сарадње на путу достизања ЦОР.

7. Средства спровођења

Поред тога што се достизање сваког ЦОР спроводи у оквиру једне или више секторских политика, али интегрисано и координирано, спрегнуто у кохерентну политику одрживог развоја Србије процесом њеног приступања ЕУ кохезивно транзицији Уније ка одрживости која је у томе глобални предводник, и буџетом финансира, први пут је у буџету за 2019. годину сопствену линију добило изричито финансирање ЦОР. Сада је оно на буџетској позицији Кабинета министра без портфеља задуженог за демографију и популациону политику. Та средства у висини од 20 милиона динара према Закону о буџету Републике Србије за 2019. (Службени гласник РС број 95/2018) представљају заметак националног ЦОР буџетирања.

Најзначајнији део финансијских средстава имплементације ЦОР у Србији остварује се путем коришћења средстава ЕУ финансијског Инструмента претприступне помоћи (ИПА). Министарство за европске интеграције координира национално ИПА и министар за европске интеграције је у својству Националног ИПА координатора (НИПАК) кључни партнер Европске комисије за целокупни процес: стратешког планирања, координације програмирања, праћења имплементације, вредновања и извештавања о помоћи ИПА II.

НИПАК обавља своје функције уз помоћ техничког секретаријата, односно Сектора за планирање, програмирање, праћење и извештавање о средствима ЕУ и развојној помоћи у оквиру Министарства за европске интеграције. Поред тога, посебан Сектор задужен је за програме прекограничне и територијалне сарадње, као и за макрорегионалне стратегије (Дунавска стратегија и Јадранско-јонска стратегија). С обзиром на то да се два од четири сектора у оквиру Министарства баве фондовима ЕУ, једна од кључних одговорности Министарства односи се на координацију развојне помоћи Републици Србији и у том смислу пре свега подршке ЕУ.

* Препознајући значај фондова ЕУ за развој Републике Србије, у Министарству за европске интеграције је по први пут образована и Група за успостављање и развој система за управљање структурним фондовима и кохезионим фондом Европске уније, као и Група за сарадњу са органима и организацијама на регионалном и локалном нивоу, ради ефикаснијег коришћења фондова ЕУ. На овај начин систематски се спроводе припреме за будуће постприступне фондове ЕУ, који треба да допринесу не само свеукупном развоју Републике Србије, већ и превазилажењу изражених регионалних и локалних диспаритета.

У складу са Индикативним стратешким документом Европске комисије за Србију за период 2014-2020, 1,5 милијарди евра је индикативно одређено за подршку РС кроз годишње акционе програме. Од тога је индикативно око 36% средстава предвиђено за реформе у области владавине права, демократије и јавне управе, 50% за јачање социо-економског развоја и улагања у људске ресурсе и 14% за пољопривреду и рурални развој.

До сада је успешно завршено пет циклуса програмирања и започет је процес програмирања ИПА 2019 и 2020. До сада одобрена подршка ЕУ износи нешто преко 1 милијарде евра.

Пример добре праксе:

Напредовање прерастања у одрживости све успешнијим коришћењем средстава спровођења развојних интервенција из извора ИПА II

1.1. Програмирање ИПА 2014-2018.

У складу са Индикативним стратешким документом Европске комисије за Србију за период 2014-2020, 1,5 милијарди евра је индикативно одређено за подршку РС кроз годишње акционе програме. Од тога је индикативно око 36% средстава предвиђено за реформе у области владавине права, демократије и јавне управе, 50% за јачање социо-економског развоја и улагања у људске ресурсе и 14% за пољопривреду и рурални развој. До сада је успешно завршено пет циклуса програмирања и започет је процес програмирања ИПА 2019 и 2020. До сада одобрена подршка ЕУ износи нешто преко 1 милијарде евра.

ИПА 2014

Укупна вредност доприноса ЕУ програму ИПА 2014 износи 179,1 милиона евра, што заједно са 10 милиона евра одобрених за обнову од поплава из регионалне ИПА, износи 189,1 милиона евра.

Програм укључује интервенције из следећих сектора: реформа јавне управе, унутрашњи послови, енергетика, конкурентност и људски ресурси и друштвени развој. Поред тога, подршка укључује припрему пројектно-техничке документације, подршку процесу интеграције у ЕУ и надокнаду трошкова учешћа у програмима ЕУ. Ради илустрације - од поменутог износа, 72 милиона евра је намењено за реализацију мера које се односе на санацију последица од поплава које су задесиле Републику Србију 2014. године и њихову превенцију у будућности.

ИПА 2015

Укупна вредност доприноса ЕУ програму ИПА 2015 износи 196,6 милиона евра. Вредност укупне алокације ИПА II за Србију за 2015. годину која укључује ИПАРД и подршку организацијама цивилног друштва износи 216,1 милион евра*. Програм обухвата интервенције у следећим секторима: реформа јавне управе, правосуђе, унутрашњи послови и саобраћај. Програм такође укључује акције везане за подршку процесу европских интеграција и усклађивање са правним тековинама ЕУ, као и надокнаду трошкова проистеклих из учешћа у програмима ЕУ. Ради илустрације - требало би поменути подршку од 80.000.000 евра за суфинансирање спровођења приоритетних интервенција предвиђених Акционим планом за спровођење Стратегије реформе јавне управе (секторска буџетска помоћ). Поред тога, знатна подршка у оквиру овог програма посвећена је инвестирању у саобраћајну инфраструктуру, што је у потпуности у складу са Агендом повезивања ЕУ. Као приоритетни пројекти у области транспорта биће подржани модернизација и реконструкција железничке пруге Ниш - Брестовац и изградња интермодалног терминала у Београду, у укупном износу од 55.000.000 евра.

* Иако је индикативни износ подршке Србији у 2015. години према одлуци Комисије износио 201,4 милиона евра, захваљујући зрелости и спремности предложених акција, Европска комисија је одобрила Програм који заједно са алокацијом за ИПАРД и подршком организацијама цивилног друштва премашује тај износ за 15 милиона евра.

ИПА 2016

Укупна вредност доприноса ЕУ програму ИПА 2016 износи 166,4 милиона евра. Вредност укупне алокације ИПА II за Србију за 2016. годину, која укључује ИПАРД и подршку организацијама цивилног друштва, износи 189,4 милиона евра*. Програм обухвата интервенције у следећим секторима: правосуђе, конкурентност, људски ресурси и друштвени развој и унутрашњи послови. Поред тога укључује и самосталну акцију, чији је циљ подстицање локалног развоја у 99 градова и општина у Србији (ЕУ ПРО), као и активности у вези са подршком процесу европских интеграција, усклађивање са правним тековинама ЕУ и надокнаду трошкова учешћа у програмима ЕУ. Осим тога, ЕУ ће значајно подржати реформу образовања кроз секторску буџетску помоћ у износу од 27,4 милиона евра у циљу повећања његовог квалитета, релевантности и инклузивности и стварања синергије између политика запошљавања и инклузије. Такође је подржана и реформа у сектору интегрисаног управљања границом, у укупном износу од 28 милиона евра.

* Укупан износ средстава мањи је од износа предвиђеног у Индикативном стратешком документу за Србију 2014-2020 у износу од 207,9 милиона евра, јер је Европска комисија усвојила одлуку о смањењу годишњих издвајања свим ИПА корисницима за 10%, како би та средства могла да буду усмерена на решавање миграционе кризе.

ИПА 2017

Укупна вредност доприноса ЕУ програму ИПА 2017 износи 138,2 милиона евра. Вредност укупне алокације ИПА II за Србију за 2017. годину која укључује ИПАРД, Регионални програм стамбеног збрињавања и подршку организацијама цивилног друштва износи 186,7 милиона евра*.

Програм обухвата акције у следећим секторима: животна средина, енергетика и владавина права. Програм такође укључује интервенције у вези са подршком процесу европских интеграција и усклађивањем са правним тековинама ЕУ, као и надокнаду трошкова проистеклих из учешћа у програмима ЕУ. Ради илустрације - сектор животне средине биће подржан у укупном износу од 28,6 милиона евра. Предвиђено је спровођење два важна инфраструктурна пројекта – Изградња система за управљање отпадним водама у Брусу и Блацу и система за пречишћавање отпадних вода у Краљеву. Такође, ЕУ ће издвојити 49,6 милиона евра за енергетски сектор ради изградње двосмерног гасовода за пренос природног гаса између Србије и Бугарске.

* Укупан износ средстава је мањи од износа предвиђеног у Индикативном стратешком документу за Србију 2014-2020 у износу од 215,4 милиона евра, јер је Европска комисија усвојила одлуку о смањењу годишњих издвајања свим ИПА корисницима за 10%, како би та средства могла да буду усмерена на решавање миграционе кризе.

ИПА 2018

Укупна вредност доприноса ЕУ програму ИПА 2018 износи 179,1 милиона евра. Вредност укупне алокације ИПА II за Србију за 2018. годину, која укључује ИПАРД, Регионални програм стамбеног збрињавања и подршку организацијама цивилног друштва, износи 239,6 милиона евра*.

Програм обухвата акције у следећим секторима: животна средина, конкурентност и развој људских ресурса и друштвени развој. Програм такође укључује интервенције везане за подршку статистици, процесу европских интеграција и усклађивање са правним тековинама ЕУ, као и надокнаду трошкова проистеклих из учешћа у програмима ЕУ.

Ради илустрације - сектор животне средине и климатских промена биће подржан у укупном износу од готово 62 милиона евра. Подршка овом сектору огледа се спровођењем значајног инфраструктурног пројекта – изградња система за пречишћавања отпадних вода у Нишу, као и рехабилитацијом јавних објеката у Београду у контексту унапређења енергетске ефикасности. У сектору конкурентност за потребе развоја иновација, технолошки развој и развој туристичке привреде је издвојено готово 40 милиона евра. Акциони ИПА програм је усвојен од стране Европске комисије у децембру 2018. године. У току 2019. године се очекује потписивање Финансијских споразума чијим потписивањем ће се омогућити спровођење планираних програма подршке.

* У оквиру механизма „награђивања“ (енг. performance reward), који је први пут уведен у ИПА II, донета је одлука да се Републици Србији доделе додатна средства у укупном износу од 34 милиона евра. Та средства су постала саставни део доприноса ЕУ програму ИПА 2018, који уместо 145,1 милиона евра укупно износи 179,1 милиона евра.

Пример добре праксе стварно постигнутог националног власништва Агенде 2030 кохезивно Европској унији: Париципативни процес национално инклузивног стратешког планирања програмираних одрживих развојних интервенција

Национално стратешко планирање програмирања ИПА 2019 и 2020.

Програмирање ИПА 2019 и 2020 је започето у октобру 2018. године, организовањем прве програмске мисије између Србије и Европске комисије.

МЕИ је у припремним корацима спровело прелиминарне консултације са националним институцијама у циљу идентификовања могућих интервенција. Основно начело у процесу консултација били су резултати дискусија које је Национални ИПА координатор имао са другим одговорним министрима и доносиоцима одлука из ЕК, као и приоритети које су институције идентификовале у контексту израде новог планског документа који ће дефинисати националне приоритете за развојну помоћ за период 2019-2025 (НАД 2019-2025).

Овај процес програмирања обухватиће идентификацију приоритета и акција за две буџетске алокације, 2019. и 2020. („дупло програмирање“). Иако ће се програмирање вршити упоредо за обе године, постојаће два одвојена годишња акциона програма (за ИПА 2019 и за ИПА 2020), као и одвојени финансијски споразуми. У смислу алокације, ревидирани Индикативни стратешки документ за Србију предвиђа укупна издвајања за Србију у износу од 466,3 милиона евра. Након одбитка средстава резервисаних за ИПАРД, подршку организацијама цивилног друштва очекује се да ће средства за Србију у оквиру годишњих акционих програма бити око 330 милиона евра. Уколико се буде додељивала друга награда за учинак, очекивања су да ће бити додељена у 2020. години, те стога можемо очекивати повећање алокације за ИПА 2020. На основу дискусија и укупног процеса одређивања приоритета, следећи кључни сектори / области идентификовани су за подршку у наредне две године:

- Животна средина и климатске промене са посебним фокусом на наставак инвестиција у инфраструктуру прераде отпадних вода као најзахтевније и најскупље области заштите животне средине, као и инвестиције у реконструкцију и модернизацију јавних објеката у оквиру побољшања енергетске ефикасности.
- Конкурентност подршка је усмерена на смањење административних обавеза за МСП, обезбеђивање грантова за МСП за куповину потребне радне опреме (подршка постојећој државној шеми), убрзање раста МСП-а, шему за доделу бесповратних средстава МСП за повећање њихових иновацијских капацитета и подршку Фонду за науку.

- Људски ресурси и друштвени развој, подршка је фокусирана на побољшање политике запошљавања и смањења незапослених, конкретну подршку повећању запошљавања и запослености међу младима, женама и особама са инвалидитетом, подршку неформалном образовању младих и старијих у циљу повећања њихових компетенција и активирања на тржишту рада, социјална инклузија најмаргинализованих група у локалним заједницама (Роми, старији, деца или особе са менталним инвалидитетом) како би им се помогло да живе самостално.
- Владавина права кроз два флексибилна инструмента подршке у сарадњи са државама чланицама ЕУ у областима које су покривене Акционим плановима за поглавље 23 и 24. Важно је напоменути да је секторска буџетска подршка највероватније средство за имплементацију подршке за правосуђе. Разговори су у току у погледу капацитета и стратешке релевантности имајући у виду да је постојећа стратегија правосуђа истекла, а нова је тек у припреми. У том смислу, подршка за овај сектор могла би се предвидети само кроз ИПА 2020.

Додатно, консултације са националним институцијама резултирале су припремом две посебне интервенције од којих се прва наставља на резултате претходних/текућег програма локалног развоја и сличних програма које финансирају други развојни партнери под називом Интегрисани територијални развој и представља припрему за коришћење фондова ЕУ у постприступном периоду кроз механизам интегрисаног територијалног развоја који се примењује у државама чланицама ЕУ. Он ће подржати интегрисани развој градова и општина у Србији у складу са праксом кохезионе политике ЕУ. У оквиру јачања капацитета за превенцију и реаговање у ванредним ситуацијама, у припреми је самостална акција за повећање отпорности на ризике од катастрофе и подршка механизму цивилне заштите. Поред тога, као и сваке године, очекује се подршка процесу преговора о приступању ЕУ са посебним фокусом на интервенције у области унутрашњих послова и реформе јавне управе, као и повраћај контрибуције за учешће у програмима Уније. На крају, важно је истаћи да се услед одсуства подршке из МАДАД фонда у области миграција у оквиру алокације за ИПА 2019 планира специјална мера. Акциони документ је припремљен и поднет Европској комисији.

ИЗНОС ПОДРШКЕ ПО СЕКТОРИМА ИЗ СРЕДСТАВА ИПА 2014-2018

СЕКТОРИ	2014	2015	2016	2017	2018	
Животна средина			3.500.000	28.600.000	61.915.000	94.015.000
Транспорт		64.810.000	2.500.000		1.834.592	69.144.592
Развој људских ресурса	19.040.000	7.500.000	36.900.000		23.000.000	86.440.000
Конкурентност	5.000.000		52.300.000	1.500.000	39.800.000	98.600.000
Енергетика	12.650.000	1.000.000	2.500.000	49.600.000	2.500.000	68.250.000
Пољопривреда		18.000.000	21.500.000	25.000.000	33.790.000	98.290.000
Реформа јавне управе	19.950.000	84.100.000	14.900.000	8.000.000	27.000.000	153.950.000
Правда		12.100.000	5.000.000	26.652.470		43.752.470
Унутрашњи послови	27.512.000	8.500.000	32.000.000	3.000.000		71.012.000
Неалоцирана средства	22.874.160	3.500.000	4.400.000	9.611.643	7.666.733	48.052.536
Програми ЕУ	8.063.840	12.090.000	10.900.000	11.235.886	11.593.675	53.883.401
Цивилно друштво	2.000.000	4.500.000	3.000.000	3.500.000	5.000.000	18.000.000
Обнова од поплава	72.000.000					72.000.000
Стамбено збрињавање избеглица				20.000.000	25.500.000	45.500.000
УКУПНО	189.090.000,00	216.100.000,00	189.400.000	186.699.999,19	239.599.999,78	1.020.889.999

Пример добре праксе: Превазилажење проблема у спровођењу пројеката финансираних из ИПА („bottleneck“ пројекти)

Неблаговремено реаговање у отклањању проблема у спровођењу пројеката може имати вишеструке негативне последице, које се разликују у зависности од обима проблема и статуса пројеката: кашњење у реализацији пројекта, отказивање пројеката и одсуство предвиђених резултата (рокови за реализацију пројеката су стриктни и процена да они не могу бити испоштовани може довести до отказивања пројеката), губитак опредељених средстава, као и угрожавање процеса програмирања ИПА за наредне године у секторима којима проблематични пројекти припадају. У склопу процеса праћења (мониторинга) спровођења пројеката финансираних из ИПА, Министарство за европске интеграције одржава редовне састанке са ресорним министарствима и другим корисницима пројеката, како би биле размотрене активности на уклањању идентификованих проблема.

* У протеклом периоду Листа пројеката са проблемима у спровођењу сведена је са 24 пројекта из октобра 2012. године, укупне вредности од око 132,67 милиона евра, на 4 проблематична пројекта у области животне средине и водопривреде у укупној вредности од око 37 милиона ЕУР.

Већина идентификованих проблема тиче се великих инфраструктурних пројеката у областима животне средине и водопривреде и последица је недовољне спремности (спремност/квалитет планске и пројектно-техничке документације) тих пројеката за спровођење и одрживост резултата спроведених пројеката. У циљу решавања наслеђених проблема и одрживог функционисања изграђених постројења за производњу пијаће воде и пречишћавање отпадних вода, тренутно се спроводи план који прецизира одговорне институције на централном и локалном нивоу, идентификује изворе финансирања и прецизира динамику реализације планираних активности, уз одговарајући механизам праћења. Као резултат оваквог приступа решавању наслеђених проблема, након вишегодишњег изостајања финансирања пројеката из ИПА II у сектору животне средине, у Акционом програму ИПА 2017 су издвојена значајна средства за финансирање приоритета у поменутом сектору.

* Како би се предупредили слични проблеми у будућности, Влада је дефинисала и усвојила „Методологију за селекцију и приоритизацију инфраструктурних пројеката“ у циљу успостављања стандардизованог и објективног механизма идентификације, стратешке процене, селекције и приоритизације инфраструктурних пројеката који ће се финансирати. Методологија је резултирала јединственим прегледом (листом) приоритетних инфраструктурних пројеката, спремних за финансирање, чиме ће бити избегнуте поменуте грешке, које су биле чињене у прошлости.

Други идентификовани системски проблем у спровођењу ИПА тиче се недостајућих административних капацитета за спровођење пројеката финансираних из ИПА, који се спроводе од стране Републике Србије у складу са правилима за индиректно управљање. Приметна је појачана флукуација запослених у ИПА систему, што је делом последица и недостатка политике за задржавање поменутих кадрова, на чијој формулацији Министарство за европске интеграције ради у сарадњи са Министарством финансија и Министарством државне управе и локалне самоуправе.

Пример добре праксе: Регионалним партнерством до одрживог развоја и оживотворења повеље о одрживости Западног Балкана помогнутих и средствима из инструмента инвестиционог оквира за Западни Балкан

Инвестициони оквир за Западни Балкан сматра се главним регионалним инструментом за пружање подршке у припреми и спровођењу стратешки релевантних пројеката у области транспорта, енергетике, заштите животне средине и социјалне инфраструктуре у „државама у процесу приступања ЕУ“.

Од 2009. године, Србији је додељено 79 грантова за припрему и суфинансирање 54 пројекта, укључујући и регионалне пројекте у којима је учествовала Република Србија. У периоду од 01. маја 2012. године до 31. августа 2014. године отпочело се са реализацијом и/или је реализовано 10 грантова укупне вредности 39.146.000 евра. Од тога је 7 грантова намењено припреми пројектно техничке документације за приоритетне пројекте и подршку током реализације пројекта, у вредности од 12.496.000 евра. Значајан део подршке усмерен је на регионални програм енергетске ефикасности укупне вредности 23.350.000 евра, док је за подршку развоју предузетништва опредељен износ од 3.300.000 евра.

У периоду од 31. августа 2014. године отпочела је и/или је одобрена реализација 36 грантова укупне вредности од 113.006.000 евра, с тим што наведени износ укључује инвестиционе грантове намењене за Реконструкцију и модернизацију пруге Ниш-Димитровград у износу од 44 милиона евра (намењена за грађевинске радови на деоници Сићево-Станичење и Станичење-Димитровград), као и грант вредности 28 милиона евра одобрен децембра 2017. године, намењен за другу фазу модернизације пруге Ниш-Димитровград (електрификација пруге Ниш-Димитровград). Наведени износ подразумева и инвестициони грант намењен изградњи Транс-балканског коридора преноса електричне енергије, секције Крагујевац – Краљево, за који је обезбеђено 6,6 милиона евра, као и пројекат из сектора заштите животне средине - Изградња постројења за прераду отпадних вода Макиш, за који је одобрен грант у вредности 3 милиона евра. Два регионална програма намењена унапређењу енергетске ефикасности, вредности 24.300.000 евра и 5.100.000 евра су такође укључена у наведени износ.

Током децембра 2017. године, у оквиру треће рунде за Инвестициони грант, предложена су два пројекта али је у међувремену Министарство рударства и енергетике у сарадњи са Електромрежом Србије А.Д. обавестило Министарство за европске интеграције о потреби повлачења предлога пројекта Транс-Балкански коридор I фаза, деонице III Обреновац – Бајина Башта и IV Бајина Башта – Вишеград – Пљевља. Други предложени пројекат је Изградња аутопута Е-80 Ниш-Мердаре, укупне вредности 40.600.000 евра. У оквиру 20. рунде за техничку помоћ, Република Србија је предложила 4 пројекта из области транспорта и енергетике.

На састанку Управног одбора који је одржан у децембру 2018. године саопштено је да су за финансирање одобрени следећи пројекти:

1. Ниш (Мерошина) – Плочник (Белољин) укупне вредности 40,6 милиона евра;
2. Изградња нове луке Београд – Претходна студија изводљивости и Идејно решење, укупне вредности 800.000 евра;
3. Београд – Шид – државна граница, деонице Стара Пазова – Голубници – Шид и Инђија - Голубници: Студија изводљивости, Идејни пројекат и Стратешка процена утицаја на животну средину, укупне вредности 3 милиона евра.

На овај начин сектор саобраћаја у Републици Србији подржан са додатних 44.4 милиона евра, односно са 3,8 милиона евра за припрему техничке документације и 40,6 милиона евра за инвестициону реализацију.

У децембру 2018. године Република Србија је упутила два предлога за инвестициони грант у секторима енергетика и транспорт у вредности од 48,3 милиона евра и у марту 2019. године 7 предлога за техничку помоћ у области транспорт, енергетика, животна средина (поплаве) и дигитална инфраструктура, у укупној вредности од готово 9 милиона евра.

Од фебруара 2014. године, Србији је додељено 23 гранта у оквиру техничке помоћи WBIF-а у укупној вредности од 35.206.000 евра. Поред тога, у истом периоду је одобрено и 5 инвестиционих грантова WBIF-а у вредности од 122.200,00 евра за суфинансирање инфраструктурних пројеката у вредности од 538.000.000 евра.

- Поред већ одобрених грантова, Србија је у марту 2019. године поднела 7 пријава за XXI позив WBIF-а за доделу грантова у оквиру техничке помоћи у вези са енергетиком, саобраћајем, животном средином и дигиталном инфраструктуром. Србија се такође пријавила за учешће у 1 Регионалном програму.

Предлози за техничку помоћ:

Саобраћај

1. Реконструкција постојећег и изградња другог колосека на обилазној прузи (Београд ранжирна) Остружница- Батајница

тражени износ бесповратне помоћи ЕУР 520.000

водећа МФИ: EIB

Енергетика

2. ТП за Регионалну иницијативу за координацију безбедности у југоисточној Европи (СЕЕ-РСЦИ) фаза II

тражени износ бесповратне помоћи: ЕУР 2.150.000

водећа МФИ: EBRD

3. Пројекат North CSE Corridor: Трафостаница (ТС) 400/110 kV Београд Запад, 2x300 МВА изградња ДВ 400 kV ТС Београд Запад - ВЕ Чибук 1 и унапређење постојећег ДВ 400 kV Србија (ХЕ Ђердап 1) - Румунија (Ђердапска клисура) на двосистемски ДВ

тражени износ бесповратне помоћи: ЕУР 1.200.000

водећа МФИ: KfW

4. Програм обнове енергетске ефикасности у зградама централне власти - ЕЕРПЦГБ

тражени износ бесповратне помоћи: ЕУР 2.300.000

водећа МФИ: CEB

Заштита животне средине - заштита од поплава

5. Брана Струганик на реци Рибници за територију Мионице

тражени износ бесповратне помоћи: ЕУР 800,000

водећа МФИ: EBRD

6. ПРОГРАМ за управљање ризиком од поплава за територију централне Србије

тражени износ бесповратне помоћи: ЕУР 1.300.000

водећа МФИ: EBRD

Дигитална инфраструктура

7. Регионални развој инфраструктуре паметног града

тражени износ бесповратне помоћи: ЕУР 700,000

водећа МФИ: EBRD

Регионални пројекат - дигитална инфраструктура

1. Енергетика 4.0 - Дигитално унапређење интегрисаних енергетских система на Западном Балкану као кључни покретач новог доба.

тражени износ бесповратне помоћи: ЕУР 3.500.000

водећа МФИ: KfW

Током децембра 2018. године, Србија је такође поднела 2 захтева за инвестиционим грантовима:

Енергетски сектор:

1. WB-IG04-SRB-ENE-01 Трансбалкански коридор за пренос електричне енергије: Двосистемски далековод 400 kV Обреновац - Бајина Башта,

Тражени износ бесповратне помоћи ЕУР 13.154.000

водећа МФИ: KfW

Саобраћајни сектор

2. WB-IG04-SRB-TRA-01 Коридор Оријент-Источни Медитеран: Железничка интерконекција Србија - Бугарска СХс, Ниш - Димитровград - Граница са Бугарском,

Тражени износ бесповратне помоћи ЕУР 35.098.465

водећа МФИ: EIB

Предложени пројекти се тренутно налазе у фази процене, коју обавља Секретаријат WBIF и предводе МФИ.

Пример добре праксе партнерског оживотворења принципа да нико не буде изостављен путем остваривања права прво најдаљенијих од развоја: Регионални програм стамбеног збрињавања избеглих и расељених лица

Циљ овог програма је обезбеђивање трајних стамбених решења за 26.898 најугроженијих избегличких породица у региону (74.000 лица): 5.400 породица у БиХ, 3.541 породица у Републици Хрватској, 1.177 породица у Црној Гори и 16.780 породица у Републици Србији. Програм се спроводи на основу Оквирног споразума, закљученог 25. октобра 2013. године између Републике Србије и Банке за развој Савета Европе. Споразум регулише основне поставке програма, механизам спровођења, обавезе учесника у програму и износе средстава која ће бити ангажована.

Целокупан програм у надлежности је Комесаријата за избеглице и миграције Републике Србије, који представља водећу институцију и који се стара о приоритизацији потреба, концепирању захтева за новим потпројектима, комуникацији са Банком за развој Савета Европе, динамички спровођења, надзору над физичким и финансијским спровођењем Програма и другим пословима везаним за реализацију Програма. Расписивање тендера, склапање уговора у оквиру потпројеката, надзор над њиховим извршењем, као и рачуноводствене послове у оквиру Програма врши Јединица за управљање пројектима у јавном сектору д.о.о. Београд.

Програмом управља Банка за развој Савета Европе која администрира вишедонаторски фонд формиран у циљу реализације Програма. Највећи донатор овог фонда је ЕУ, која путем вишекорисничке и националне ИПА обезбеђује највећи део средстава. Укупни најављени допринос Европске уније фонду је 232 милиона евра, од чега је до краја 2017. године из различитих извора определила око 153 милиона евра. Остали донатори су САД, Швајцарска, Немачка, Данска, Италија, Норвешка, Турска, Кипар, Мађарска итд.

Уговор о донацији за први потпројекат у вредности од 2.212.500 евра потписан је 14. марта 2014. године. Потпројекат предвиђа изградњу 70 монтажних кућа и доделу 125 пакета грађевинског материјала. Од априла 2014. године, наредних 8 уговора о донацији и пет амандмана у укупној вредности од 165.870.851 евра (од чега 134.338,887 евра донације из Фонда) потписала је министарка за европске интеграције и национални ИПА координатор. Ови споразуми збирно предвиђају обезбеђивање укупно 7,350 стамбених решења.

Надзорно праћење, преглед и оцену вршене координације Министарства за европске интеграције и његовог надзорног праћења остваривања и НПАА и НАД остварује и Национални конвент за Европску унију као концентрација организација грађанског друштва у Србији и Народна Скупштина Републике Србије. Производе процеса координирања, праћења, прегледа и оцене МЕИ, његове редовне кварталне извештаја прегледа и оцене Извршености преузетих планских задужења ресорних министарстава, агенција и служби у националном оквиру праћења и надзора вођења кохерентне развојне политике, подлежу расправи и усвајању у одговарајућим одборима Народне скупштине Републике Србије и саставни су референтни чинилац трајног извештавања ЕК о оствареном напретку Р. Србије у приступном процесу ЕУ, као и целовитог надзорног праћења кохерентности међународне мултилатералне и билатералне развојне помоћи спровођења и *Националних приоритета за међународну развојну помоћ од 2014. до 2017. године, са пројекцијама до 2020. године* (НАД)¹³⁸ чији је координатор МЕИ.

Додатно средства спровођења Агенде 2030 чине и она која су уређена и предвиђена *Оквиром развојног партнерства од 2016. до 2020. године Владе Републике Србије и Тима Уједињених нација у Србији*¹³⁹.

¹³⁸ Government of Serbia, *National priorities for international assistance (NAD) 2014-2017 with projections until 2020*, January 28, 2014, доступно на: [http://www.evropa.gov.rs/Documents/Home/DACU/12/74/NAD%202014-2017%20with%20projections%20until%202020%20\(english\).pdf](http://www.evropa.gov.rs/Documents/Home/DACU/12/74/NAD%202014-2017%20with%20projections%20until%202020%20(english).pdf) (приступљено 18.04.2019).

¹³⁹ Government of Serbia, United Nations, *Development Partnership Framework 2016-2020 of the Government of the Republic of Serbia and United Nations Country Team in Serbia*, May 2017, доступно на: https://www.undp.org/content/dam/unct/serbia/docs/Publications/DPF_ENG_30_May_2017_FINAL_SIGNED.pdf (приступљено 18.04.2019).

8. Наредни кораци

- Суштински извршена критичка самооцена резултата деловања целе Владе – сваког њеног министарства, службе и агенције – као и покрајинске, општинских и градских власти, прегледана у овом извештајном процесу пружила је евиденциону основу од поуздано утврђених успеха, изазова и новонастајућих проблема за прецизно утврђивање и калибрирање могућих мера политика и програмских активност за унапређивање остваривања Агенде 2030 у Србији и убрзано унапређивање локалног и националног достизања ЦОР.

Захваљући оваквом најсвеобухватнијем захвату сазнања о недостацима и уским грлима први наредни корак биће утврђивање ефективних акција за отклањање идентификованих недостатака применом искустава досадашњих најбољих пракси и примљених савета свих заинтересованих за њихво изношење током представљања овог извештаја на Политичком форму високог нивоа.

- Иако су од почетка националног спровођења Агенде 2030 предузимане и бројне јавне акције показало се да су још увек недовољно чињени напори да се допре до свих заинтересованих, до сваког припадника грађанског друштва, приватног сектора и јавности, ради потпуног обавештавања, укључивања у достизање ЦОР, као и праћење њиховог остваривања.

Зато је ради повећаног ангажовања на заговарању и подизању јавне видљивости националног спровођења Агенде 2030 предвиђени први наредни корак и МРРГ и Владе предузимање свеобухватне јавне кампање упознавања целокупног грађанства са главним налазима овог извештаја и планом будућих корака.

- Корак после јавне кампање је започињање процеса организованих јавних саветовања са свим заинтересованима о удруженим и појединачним активностима које је потребно предузимати у првом реду за убразање достизања ЦОР спровођењем свих оних њихових домета за који је предвиђени рок 2020. година.
- Влада ће као најхитнији наредни корак, ради концентрисаног достизања ЦОР успоставити споразумну платформу организовања одређених доприноса пословног сектора, не само организација чланица Глобалног договора, него и приватних и јавних привредних субјеката, поготово малих и средњих предузећа и њихових афилијација и партнера унутар и преко граница Републике Србије.
- Хаб локалних заједница (local community-led hub) институционалног мрежно интегрисаног механизма националног спровођења Агенде 2030 чији је настанак усидрен у овом извештајном процесу захваљујући заметку који му је својим доприносом прегледу примене ове Агенде и достизања ЦОР дала Стална конференција градова и општина - Савез градова и општина Србије (СКГО) биће најхитније заједничким деловањем целе Владе и целог друштва заочет да се успоставља са нодом у свакој локалној заједници у Републици Србији.
- Сви предузети наредни кораци, међу којима ће бити и грађење посебне дигиталне платформе ЦОР Србије, посебно заједно са пословним фирмама младих и према креативним замислима омладине Србије, биће подлога заснивању национално инклузивне, потпуно партиципативне делиберације ради темељног проучавања и процене да ли је Србији за успешно убрзавање напредовања у достизању ЦОР, потребна нова национална стратегија одрживог развоја, или је упутније приступити изради спроводне стратегије националног достизања ЦОР за период од 2020. до 2025. као пилот поучка како се најуспешније може прерастати у одрживост остваривањем једнакости одрживих могућности за сваког свуда у Републици Србији.

9. Закључци

Влада Републике Србије добровољним националним извештавањем савесно испуњава преузете одговорности према својим грађанима и грађанима света. Ово је још једна могућност да се у овом процесу свако оснажи и докаже колико је стварно привржен стварању нових прилика за доступне одрживе могућности бољих животних избора. У складу са мотом Агенде 2030 *Да нико не буде изостављен*, Влада Р. Србије тежи да створи могућности за све да уживају добробити раста друштвене инклузивности и солидарности, веће социјалне и економске правичности и ширења претпоставки за достојанствен рад и ефективно учешће у одлукама заједнице. Анализа свих предочених налаза у овом извештају непобитно доказује:

- цела Влада и цело друштво Србије је привржено вредностима и принципима Агенде 2030;
- унапређивање архитектуре политике за интегрисану равнотежу три димензије одрживог развоја траје;
- ни једна препрека никога не обесхрабрује у постојаном опредељењу за одрживи развој;
- моћна су умрежавања у прерастању Републике Србије у одрживост спровођењем Агенде 2030.

Збирно, досадашње праксе и односи у спровођењу Агенде 2030, оснажују креативност и иновативне снаге свих генерација. Промене хране промене; мењање начина мишљења мења начине деловања; оснажује се смелост и за још опсежније промене. Почело је дугорочно отклањање наслеђа слабости навика да се ради по старом и чувају друштвене повластице за неке на штету већине, а заправо на штету свих. Поново је у полетној снази смела и предузетна, инвентивна и за будућност одрживих могућности опредељена Србија. Достижне амбиције Агенде 2030 подижу свесност и критичка знања за друштвене праксе инвентивних промена.

Успех оваквог усклађеног деловања на одговорном спровођењу Агенде 2030 и достизања њених 17 ЦОР кохезивно њиховом остваривању у ЕУ, обновитељски је за потенцијале за одрживи развој Србије, очуване упркос свим изазовима искушења тегобних транзиција претходних деценија. Сада је време у којем се уместо одолевања недаћама, неустрашивим, амбициозним чињењима прерастања у одрживост стварно постиже окупљање способности свих за отпочињање новог поглавља одрживог развоја. Од сада до одрживости!

10. Анекси

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
<div><div>1</div><div>БЕЗ СИРОМАШТВА</div><div></div><div>Циљ 01.</div><div>Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима</div></div>													
1.1.2 До 2030. најмање за половину смањити број мушкараца, жена и деце свих узраста који живе у било ком облику сиромаштва, према националним дефиницијама сиромаштва													
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Процент	Укупно	24.5	25 ¹	26.7 ¹	25.9 ¹	25.7	25.9 ¹	25.5 ¹	26		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	Умерен поређењу са претходном годином стопа ризика од сиромаштва се смањила за 0.2%.
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Процент	Жене	24.1	24.4 ¹	26 ¹	25.5 ¹	26	25.5 ¹	25.5 ¹	26		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Процент	Мушкарци	24.9	25.6 ¹	27.5 ¹	26.3 ¹	25.4	26.3 ¹	26.3 ¹	25.4		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Процент	Укупно 0-17 год.	29.7	29.3 ¹	31.1 ¹	30.2 ¹	30.5	30.2 ¹	30.2 ¹	30.5		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Процент	0-17 год. Жене		29.2 ¹	30.9 ¹	30.3 ¹	30	30.3 ¹	30.3 ¹	30		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Процент	0-17 год. Мушкарци		29.4 ¹	31.2 ¹	30.1 ¹	31	30.1 ¹	30.1 ¹	31		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Процент	Укупно 18-24 год.	27	27.8 ¹	31.3 ¹	32.6 ¹	29.7	32.6 ¹	32.6 ¹	29.7		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Процент	18-24 год. Жене	26.4	26.8 ¹	31 ¹	32.5 ¹	32.3	32.5 ¹	32.5 ¹	32.3		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Процент	18-24 год. Мушкарци	27.7	28.8 ¹	31.5 ¹	32.6 ¹	27.3	32.6 ¹	32.6 ¹	27.3		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Проценат	Укупно 18-64 год.				24.4	25.1 ¹	27.3 ¹	26.3 ¹	25.7		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Проценат	18-64 год. Жене				23.3	23.8 ¹	25.7 ¹	24.9 ¹	25.3		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Проценат	18-64 год. Мушкарци				25.5	26.4 ¹	28.8 ¹	27.7 ¹	26		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Проценат	Укупно 25-54 год.				24.8	25.1 ¹	27 ¹	25.4 ¹	24.9		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Проценат	25-54 год. Жене				24.6	24.5 ¹	26.2 ¹	24.6 ¹	25.1		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Проценат	25-54 год. Мушкарци				25	25.7 ¹	27.9 ¹	26.2 ¹	24.6		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Проценат	Укупно 55-64 год.				21.8	23.4 ¹	25.7 ¹	25.4 ¹	25.8		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Проценат	55-64 год. Жене				18.3	20.4 ¹	22 ¹	21.9 ¹	22.5		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Проценат	55-64 год. Мушкарци				25.8	26.6 ¹	29.8 ¹	29.1 ¹	29.3		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Проценат	Укупно 65+ год.				19.4	20.4 ¹	20.8 ¹	20.5 ¹	21.3		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Проценат	65+ год. Жене				22.3	22.5 ¹	23 ¹	23.5 ¹	24.7		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према старости и полу	Проценат	65+ год. Мушкарци				15.5	17.7 ¹	17.7 ¹	16.5 ¹	16.9		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	0-15 год. Жене					40.9 ¹	40.8 ¹	39 ¹	38.1		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	0-15 год. Мушкарци					42.9 ¹	41.4 ¹	37.9 ¹	38.8		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	16-24 год. Жене					46 ¹	45.3 ¹	44 ¹	40.7		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	16-24 год. Мушкарци					49.2 ¹	46.7 ¹	45.9 ¹	39		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	25-49 год. Жене					40.5 ¹	39.4 ¹	36.1 ¹	35.4		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	25-49 год. Мушкарци					43.7 ¹	43.1 ¹	40.1 ¹	36.5		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	50-64 год. Жене					46.2 ¹	44.3 ¹	40.8 ¹	38.7		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	50-64 год. Мушкарци					46.7 ¹	46.7 ¹	42.9 ¹	38.9		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	65+ год. Жене					39.4 ¹	39.2 ¹	35.9 ¹	36		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	65+ год. Мушкарци					32.6 ¹	31.7 ¹	26.8 ¹	27.8		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	Жене					42.2 ¹	41.2 ¹	38.3 ¹	37.1		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	Мушкарци					43.1 ¹	42.2 ¹	38.8 ¹	36.1		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	Укупно					42.6 ¹	41.7 ¹	38.5 ¹	36.7		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	Укупно 0-15 год.					42 ¹	41.1 ¹	38.4 ¹	38.5		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	Укупно 16-24 год.					47.6 ¹	46 ¹	45 ¹	39.8		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	Укупно 25-49 год.					42.1 ¹	41.2 ¹	38.1 ¹	35.9		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	Укупно 50-64 год.					46.4 ¹	45.5 ¹	41.8 ¹	38.8		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености према старости и полу	Проценат	Укупно 65+ год.					36.5 ¹	36 ¹	32 ¹	32.5		Анкета о приходима и условима живота, РЗС	
1.3 Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије, и до 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих													
1.3.1 Удео становништва обухваћених системима социјалне заштите, према полу, уз разликовање деце, незапослених лица, старијих лица, особа са инвалидитетом, трудница, новорођенчади, жртава повреда на раду, као и сиромашних и рањивих	Проценат	Укупно	7.9	8.5	8.9	9.3	9.5	10	10.1			Републички завод за социјалну заштиту и Витална статистика, РЗС	Од 2011. године постепено се повећава удео становништва у системима социјалне заштите, што указује на све већи број становника којима је потребна социјална заштита.

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
-----------	----------	----------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-----------

Циљ 02.

Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшати исхрану и промовисати одрживу пољопривреду

2.2 До 2030. окончати све облике неухрањености, уз постизање, до 2025. године, међународно договорених циљева који се односе на заостајање у расту и тежине у односу на висину код деце млађе од 5 година, и усмерити пажњу на нутритивне потребе адолесценткиња, трудница и дојиља те старијих лица

2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Проценат	Укупно <5 год.	5.7				6					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	Умерен пораст у проценту деце млађе од 5 година која су заостала у расту.
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Проценат	Укупно <5 год. (Ромска насеља)	20				18.5					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	Умерен пад у проценту деце млађе напредак од 5 година која су заостала у расту.
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Проценат	Жене	6.5				5.1					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Проценат	Мушкарци	4.9				6.8					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Проценат	Урбано	4.5				6.5					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Проценат	Рурално	7.3				5.2					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Проценат	<6 месеци	6.8				8.8					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Проценат	6-11 месеци	9.2				8.9					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Проценат	12-23 месеци	9.2				7.8					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Процент	24-35 месеци	4.3				9.6					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Процент	36-47 месеци	5.2				2.8					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Процент	48-59 месеци	3.2				2.1					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Процент	Нема/основно образовање										Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Процент	Основно образовање	6.4				13.4					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Процент	Средње образовање	6.9				4.3					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Процент	Више/високо образовање	2.5				4.9					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Процент	Најсиромашнији	8.7				13.6					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Процент	Други	7.9				3.6					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Процент	Средњи	5.2				7.2					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Процент	Четврти	5.6				3.3					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерена и тешка)	Процент	Најбогатији	2.5				4.1					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2a Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	Укупно <5 год.	15.6				13.9					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	Умерен Умерен пад у проценту деце млађе напредак од 5 година која су гојазна.
2.2.2a Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	Укупно <5 год. (Ромска насеља)	12.8				5.1					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	Умерен Значајан пад у проценту деце млађе напредак од 5 година која су гојазна.
2.2.2a Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	Жене	14.7				12					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2a Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	Мушкарци	16.6				15.6					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2a Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	Урбано	13.5				14.3					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2a Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	Рурално	18.2				13.2					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2a Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	<6 месеци	7.6				5.2					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2a Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	6-11 месеци	18.4				12.2					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2a Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	12-23 месеци	24.1				23.3					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2a Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	24-35 месеци	15				15.9					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
2.2.2а Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	36-47 месеци	15.8				12					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2а Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	48-59 месеци	10.9				11.3					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2а Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	Нема/Основно образовање										Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2а Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	Основно образовање	16.3				12.7					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2а Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	Средње образовање	17.7				14.5					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2а Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	Више/високо образовање	10.8				13.7					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2а Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	Најсиромашнији	15.5				16.4					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2а Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	Други	16.8				17.2					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2а Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	Средњи	16.8				12.8					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2а Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	Четврти	17.9				11.7					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2а Преваленција гојазности (умерена и тешка)	Процент	Најбогатији	12.1				12.8					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Проценат	Укупно <5 год.	3.5				3.9					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Проценат	Укупно <5 год. (Ромска насеља)	5.2				4.8					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Проценат	Жене	4.2				3.6					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Проценат	Мушкарци	2.7				4.2					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Проценат	Урбано	3.8				4.5					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Проценат	Рурално	3.1				2.9					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Проценат	<6 месеци	13				8.3					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Проценат	6-11 месеци	2.7				6					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Проценат	12-23 месеци	3.6				1.9					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Проценат	24-35 месеци	2.9				2.2					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Проценат	36-47 месеци	2.8				4.8					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Процент	48-59 месеци	1.6				2.9					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Процент	Нема/основно образовање										Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Процент	Основно образовање	2.8				3.8					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Процент	Средње образовање	3.8				3.5					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Процент	Више/високо образовање	3.4				4.5					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Процент	Најсиромашнији	5.2				1.3					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Процент	Други	1.2				2.4					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Процент	Средњи	2.9				4.4					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Процент	Четврти	3.2				5					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
2.2.2b Преваленција губитка масе (умерена и тешка)	Процент	Најбогатији	4.7				5.2					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
-----------	----------	----------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-----------

Циљ 03.

Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација

3.7 До 2030. обезбедити универзални приступ услугама које се односе на полну и репродуктивну здравствену заштиту укључујући планирање породице, информисање и образовање, као и интеграцију репродуктивног здравља у националне стратегије и програме

3.7.2 Стопа рађања адолесценткиња (старости 15-19 година) на 1000 жена из те старосне групе	На 1000 жена из одређене старосне групе	Укупно	19.9	18.5	19.1	18.1	17.8	16.3	15.3	15.1	Витална статистика, РС	Умерен напредак	Смањење укупне стопе рађања адолесценткиња у периоду 2010-2017. представља позитиван напредак. Вредности стопе рађања адолесценткиња у Републици Србији су значајно веће од вредности natalитета адолесценткиња у већини земаља ЕУ28.

Циљ 04.

Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све

4.6 До 2030. обезбедити да сви млади и знатан део одраслих (мушкараца и жена) постигну језичку и нумеричку писменост

4.6.1 Удео становништва одређеног узраста које је достигло најмањи фиксни ниво постигнућа у функционалној (а) писмености и (б) математичким компетенцијама, према полу - математика	Проценат	Укупно	2006 - 42.7	2009 - 40.6	2012 - 38.9	Умерен напредак	Подаци за период од 2006. до 2012. показују умерен напредак за резултате ученика у математици и читању, док је исход науке у 2012. нешто мањи од резултата у 2009. години. Индикатор је израчунат на основу резултата ПИСА теста који се спроводи свака три година. У Србији је тестирање спроведено 2006, 2009. и 2012. године. ПИСА тестирање у Србији није било организовано 2015. године. Последњи ПИСА тест је спроведен 2018. године, а резултати ће бити доступни у децембру ове године. Подаци за период од 2006. до 2012. показују умерен напредак за резултате ученика у математици и читању, док је исход науке у 2012. нешто мањи од резултата у 2009. години. Претпоставка је да ће се прогресивни тренд наставити иу резултатима за 2018. годину.

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
4.6.1 Удео становништва одређеног узраста које је достигло најмањи фиксни ниво постигнућа у функционалној (а) писмености и (б) математичким компетенцијама, према полу - читање	Процент	Укупно			2007 - 51.7 2009 - 32.8 2012 - 33.1								Подаци за период од 2006. до 2012. показују умерен напредак за резултате ученика у математици и читању, док је исход науке у 2012. нешто мањи од резултата у 2009. години. Индикатор је израчунат на основу резултата ПИСА теста који се спроводи свака три година. У Србији је тестирање спроведено 2006, 2009. и 2012. године. ПИСА тестирање у Србији није било организовано 2015. године. Последњи ПИСА тест је спроведен 2018. године, а резултати ће бити доступни у децембру ове године.
4.6.1 Удео становништва одређеног узраста које је достигло најмањи фиксни ниво постигнућа у функционалној (а) писмености и (б) математичким компетенцијама, према полу - наука	Процент	Укупно			2006 - 38.5 2009 - 34.4 2012 - 35								Подаци за период од 2006. до 2012. показују умерен напредак за резултате ученика у математици и читању, док је исход науке у 2012. нешто мањи од резултата у 2009. години. Претпоставка је да ће се прогресивни тренд наставити иу резултатима за 2018. годину.

Циљ 05.

Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице

5.5 Обезбедити да жене у потпуности и ефективно учествују и имају једнаке могућности за руковођење на свим нивоима доношења одлука у политичком, привредном и јавном животу

5.5.1a Удео жена у националним парламентарима	Процент	Укупно	33.2	34	35.6								Подаци за оба индикатора показују релативно стабилан и узлазни тренд у достизању прихватљивог броја жена у парламенту и локалним самоуправама.
5.5.1b Удео жена у локалним самоуправама	Процент	Укупно	28.6		31.2								Умерен напредак

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
-----------	----------	----------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-----------

Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све

6.3 До 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати одлагање и на најмању могућу меру свести испуштање опасних хемикалија и материја, преполовити удео непречишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу

6.3.1 Популација прикључена на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом	Проценат	Укупно	8.6	8.8	9	9.4	10	10.8	12.5	12.6	Проценат становништва који је повезан са најмање секундарним третманом за третман отпадних вода	
											Статистика животне средине, РС	Умерен напредак у 2017. години бележи благи пораст од 0.8% у односу на претходну годину.

6.4 До 2030. битно повећати ефикасност коришћења воде у свим секторима и обезбедити одрживу експлоатацију воде и снабдевање слатком водом како би се одговорило на несташицу воде и у знатној мери смањио број људи који се суочавају са несташицом воде

6.4.1 Промене у ефикасности коришћења вода током времена	РСД/м ³	Укупно	705.31	731.47	680.95	Статистика животне средине, РС	Умерен пад
--	--------------------	--------	--------	--------	--------	--------------------------------	------------

Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све

7.1 До 2030. обезбедити универзални приступ јефтиним, поузданим и модерним енергетским услугама

7.1.1 Удео становништва које има приступ електричној енергији	Проценат	Рурално	99.6	99.6	Истраживања вишеструких показатеља, РС и UNICEF		Релативно стабилна појава током времена.	
					Без промене	Без промене	Без промене	Без промене
7.1.1 Удео становништва које има приступ електричној енергији	Проценат	Укупно	99.8	99.7	Истраживања вишеструких показатеља, РС и UNICEF		Релативно стабилно	
					Без промене	Без промене	Без промене	Без промене
7.1.1 Удео становништва које има приступ електричној енергији	Проценат	Укупно (Ромска насеља)	96.9	89.3	Истраживања вишеструких показатеља, РС и UNICEF		Релативно стабилно	
					Без промене	Без промене	Без промене	Без промене
7.1.1 Удео становништва које има приступ електричној енергији	Проценат	Урбано	99.9	99.8	Истраживања вишеструких показатеља, РС и UNICEF		Релативно стабилно	
					Без промене	Без промене	Без промене	Без промене

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
7.1.2 Удео становништва које се првенствено ослања на чиста горива и технологије за кување	Процент	Рурално	47.2				41.5					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	Умерен пад
7.1.2 Удео становништва које се првенствено ослања на чиста горива и технологије за кување	Процент	Укупно	68.3				65.7					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	Без промене Релативно стабилно
7.1.1 Удео становништва које се првенствено ослања на чиста горива и технологије за кување	Процент	Укупно (Ромска насеља)	24.3				17.7					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	Умерен пад
7.1.2 Удео становништва које се првенствено ослања на чиста горива и технологије за кување	Процент	Урбано	85.6				82.3					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	Умерен пад
7.3 До 2030. удвостручити глобалну стопу побољшања енергетске ефикасности													
7.3.1 Енергетски интензитет мерен кроз примарну енергију и БДП	MI/USD	Укупно	7.07	7.22	6.56	6.55	5.94	6.56	6.6			Статистика енергетике, РЗС	* Индикатор 7.3.1 Енергетски интензитет мери се у смислу примарне енергије и БДП-а и врло је сложен индикатор јер зависи од кретања две компоненте: укупне енергетске понуде и укупног БДП-а (мерено константним условима паритета куповне моћи). Процена његовог кретања и анализа ове процене захтева посебна стручна мишљења. Из тог разлога, Завод за статистику не може дати мишљење.

8

ДОСТАЈАНСТВО
И ЕКОНОМСКИ РАСТ

Циљ 8.

Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

8.5 До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке вредности

8.5.1а Просечна зарада жена и мушараца по сату, према старости	РСД	Укупно	364.42									Статистика запослености и зарада, РЗС	* Подаци су из Истраживања о структури зарада које се спроводи сваке 4 године и доступни су само за 2014. годину. Анкета за референтну 2018. годину је у току и подаци ће бити доступни у другој половини 2020. године.
--	-----	--------	--------	--	--	--	--	--	--	--	--	---------------------------------------	--

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	Жене					346.81					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	Мушкарци					379.96					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	15-29 год.					293.31					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	15-29 год. Жене					287.65					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	15-29 год. Мушкарци					297.61					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	30-39 год.					364.05					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	30-39 год. Жене					345.55					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	30-39 год. Мушкарци					381.08					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	40-49 год.					371.67					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	40-49 год. Жене					351.93					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	40-49 год. Мушкарци					391.54					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	50-59 год.					385.6					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	50-59 год. Жене					365.4					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	50-59 год. Мушкарци					403.85					Статистика запослености и зарада, РСЗ	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	60+ год.					444.46					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	60+ год. Жене					441.97					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1a Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости	РСД	60+ год. Мушкарци					445.37					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Једноставна занимања					243.35					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Једноставна занимања Жене					210.04					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Једноставна занимања Мушкарци					277.33					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Руковаоци машинама и постројењима, монтери					316.09					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Руковаоци машинама и постројењима, монтери Жене					262.01					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Руковаоци машинама и постројењима, монтери Мушкарци					323.39					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Занатлије и сродни					294.82					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Занатлије и сродни Жене					223.36					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Занатлије и сродни Мушкарци					321.94					Статистика запослености и зарада, РСЗ	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Пољопривредн ици, рибари, шумари					381.9 ⁷					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Пољопривредн ици, рибари, шумари Жене					262.02					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Пољопривредн ици, рибари, шумари Мушкарци					437.08 ⁷					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Услугна и трговачка занимања					247.44					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Услугна и трговачка занимања Жене					230.6					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Услугна и трговачка занимања Мушкарци					266.15					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Административ ни службеници					346.44					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Административ ни службеници Жене					342.33					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Административ ни службеници Мушкарци					352.93					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Инжењери, стручни сарадници и техничари					401.4					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Инжењери, стручни сарадници и техничари Жене					371.14					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Инжењери, стручни сарадници и техничари Мушкарци					442.48					Статистика запослености и зарада, РСЗ	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Стручњаци и уметници					507.26					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Стручњаци и уметници Жене					476.61					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Стручњаци и уметници Мушкарци					560.7					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Руководиоци (директори), функционери и законодавци					658.85					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Руководиоци (директори), функционери и законодавци Жене					599.92					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.1b Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању	РСД	Руководиоци (директори), функционери и законодавци Мушкарци					694.2					Статистика запослености и зарада, РСЗ	
8.5.2a Стопа незапослености (15-24 год.)	Rate	Укупно	46.2	50.9	51.1	49.4	47.5 ³	43.2	34.9	31.9		Анкета о радној стази, РСЗ	
8.5.2a Стопа незапослености (15-24 год.)	Rate	Жене	47.5	57.1	57	57.5	50 ³	48.2	39.5	36.3		Анкета о радној стази, РСЗ	
8.5.2a Стопа незапослености (15-24 год.)	Rate	Мушкарци	45.4	47.6	47.9	44.6	46.1 ³	40.1	32.2	29.2		Анкета о радној стази, РСЗ	
8.5.2b Стопа незапослености (15-64 год.)	Rate	Укупно	20	23.6	24.6	23	19.9 ³	18.2	15.9	14.1		Анкета о радној стази, РСЗ	
8.5.2b Стопа незапослености (15-64 год.)	Rate	Жене	21	24.3	25.6	24.6	21 ³	19.3	16.7	14.8		Анкета о радној стази, РСЗ	
8.5.2b Стопа незапослености (15-64 год.)	Rate	Мушкарци	19.2	23.1	23.9	21.7	19.1 ³	17.4	15.3	13.5		Анкета о радној стази, РСЗ	
8.6 До 2020. битно смањити удео младих који нису запослени нити у процесу образовања или обуке													
8.6.1 Удео младих (старости 15-24 године) који нису обухваћени образовањем, запосленошћу или обуком	Процент	Укупно	20.9	21.3	21.5	19.5	20.4 ³	19.9	17.7	17.2		Анкета о радној стази, РСЗ	
8.6.1 Удео младих (старости 15-24 године) који нису обухваћени образовањем, запосленошћу или обуком	Процент	Жене	19	19.7	21.1	19.6	19.9 ³	19.6	18.3	17.3		Анкета о радној стази, РСЗ	
8.6.1 Удео младих (старости 15-24 године) који нису обухваћени образовањем, запосленошћу или обуком	Процент	Мушкарци	22.7	22.8	21.8	19.5	21 ³	20.2	17.2	17.1		Анкета о радној стази, РСЗ	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
-----------	----------	----------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-----------

9.2 Промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и до 2030. значајно повећати удео индустрије у стопи запослености и бруто домаћем производу, у складу са националним околностима, а у најмање развијеним земљама удвостручити њен удео

9.2.1 Бруто додата вредност прерађивачке индустрије, учешће у БДП-у и по глави становника	Процент	Укупно	15.3 ⁶	15.2 ⁶	15.7 ⁶	16.2 ⁶	15.4 ⁶	15.6 ⁶	15.8 ⁶	16.2 ⁶		Национални рачуни, РЗС	Умерен напредак
9.2.2 Запосленост у производњи као удео у укупној запослености	Процент	Укупно	16.8	17.2	17	17.1	15.9 ³	16.1	16.5	17.1		Анкета о радној стази, РЗС	Умерен напредак

9.5 Унапредити научна истраживања, побољшати технолошке могућности индустријских сектора у свим земљама, посебно земљама у развоју, што подразумева да се до 2030. подстичу иновације и значајно повећа број запослених у области истраживања и развоја на милион људи, као и да се повећа јавна и приватна потрошња за истраживање и развој

9.5.1 Расходи за истраживање и развој као удео у БДП-у	Процент	Сектор државе	0.27	0.24	0.26	0.24	0.19	0.24	0.24	0.25		Статистика науке, технологије и иновација, РЗС	Умерен напредак	Удео улагања у истраживање и развој у државном сектору у односу на БДП има благи тренд раста.
9.5.1.1 Расходи за истраживање и развој као удео у БДП-у	Процент	Сектор високог образовања	0.38	0.41	0.42	0.39	0.35	0.35	0.33	0.34		Статистика науке, технологије и иновација, РЗС	Умерен напредак	Удео инвестиција у истраживање и развој у сектору високог образовања у односу на БДП имао је пад у претходном периоду. Благи напредак у односу на претходну годину забележен је 2017. године.
9.5.1.1.1 Расходи за истраживање и развој као удео у БДП-у	Процент	Пословни сектор	0.09	0.07	0.23	0.1	0.23	0.27	0.34	0.34		Статистика науке, технологије и иновација, РЗС	Умерен напредак	Удео инвестиција у истраживање и развој у пословном сектору у односу на БДП има тренд раста. Али, у 2017. години инвестиције су исте као и за претходну годину.
9.5.1.1.1.1 Расходи за истраживање и развој као удео у БДП-у	Процент	Укупан расход за истраживање и развој	0.74	0.72	0.91	0.73	0.77	0.87	0.9	0.93		Статистика науке, технологије и иновација, РЗС	Умерен напредак	Удео укупних националних инвестиција у истраживање и развој у односу на БДП има тренд раста.
9.5.1.1.1.1.1 Расходи за истраживање и развој као удео у БДП-у	Процент	Приватни непрофитни сектор	0	0	0	0	0	0	0	0		Статистика науке, технологије и иновација, РЗС	Без промене	Удео инвестиција у истраживање и развој у односу на БДП у Приватном непрофитном сектору је веома низак током периода и нема значајнијих промена.
9.5.2 Број истраживача (изражено као еквивалент запослености са пуним радним временом) на милион становника	На 1,000,000 становника	Укупно	1733	1881	1840	2043	2126	2303	2351	2311		Статистика науке, технологије и иновација, РЗС	Умерен пад	Укупан број истраживача (Head Count) је повећан, али је њихово ангажовање смањено у смислу еквивалентности пуног радног времена (FTE).

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
<div> <div>10</div> <div>СМАЊЕЊЕ НЕЈЕДНАКОСТИ</div> <div>Циљ 10.</div> <div>Смањити неједнакост унутар и између држава</div> </div>													
10.1.1 Стопе раста издатака домаћинства или прихода по глави становника доњих 40% становништва и укупног становништва	Проценат	Доњих 40% најсиромашнијег становништва					-1.7 ⁸					Светска банка	
10.1.1 Стопе раста издатака домаћинства или прихода по глави становника доњих 40% становништва и укупног становништва	Проценат	Укупно					-1.4 ⁸					Светска банка	
<div> <div>11</div> <div>ОДРЖИВИ ГРАДОВИ И ЗАЕДНИЦЕ</div> <div>Циљ 11.</div> <div>Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</div> </div>													
11.6 До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима													
11.6.1a Стопа рециклирања комуналног отпада	Проценат од укупно генерисаног отпада	Укупно	0	0	0	0	1	0.7	0.8	0.3		Агенција за заштиту животне средине	Агенција за заштиту животне средине је у процесу ревизије методологија које се тичу овог индикатора. Због поменутих ревизија Републички завод за статистику није добио податке за 2017 годину.
11.6.1b Генерисани отпад из кога је искључен главни минерални отпад према опасности	kg по глави становника	Укупно	1307	1372	1250	1293	1048	1301	1378	1673		Статистика животне средине, РС	Умерен пад
<div> <div>12</div> <div>ОДГОВОРНА ПОТРОШЊА И ПРОИЗВОДЉА</div> <div>Циљ 12.</div> <div>Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње</div> </div>													
12.2 До 2030. постићи одрживо управљање и ефикасно коришћење природних ресурса													
12.2.2a Потрошња домаћег материјала	Хиљада тона	Укупно	110775, 8353	111639, 5775	100948, 4212	109375, 6227	103205, 1856	109694, 8429	119539, 9402	112555, 1548		Статистика животне средине, РС	У 2017. години домаћа потрошња материјала износила је 112 555 хиљада тона, што је за 5,8% мање у односу на 2016. годину.

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
12.2.2b Продуктивност ресурса	РСД по килограму	Укупно	27.709	27.88	30.5205	28.8951	30.0369	39.3094 ¹	37.2769 ¹	40.9925		Статистика животне средине, РС	Продуктивност ресурса је однос између бруто домаћег производа (БДП) и домаће потрошње материјала, и у 2017. години износила је 41 динар по килограму, што је за 10% више него у 2016. години. То значи да је смањење потрошње материјала било ниже од повећања БДП-а, у односу на умјерен напредак претходну годину.
<div> <div>13 АКЦИЈА ЗА КЛИМУ</div> <div>Циљ 13.</div> <div>Предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њихових последица</div> </div>													
<div> <div>14 ЖИВОТ ПОД ВОДОМ</div> <div>Циљ 14.</div> <div>Очувати и одрживо користити океане, мора и морске ресурсе за одржив развој</div> </div>													
<div> <div>15 КЛИМАТ НА ЗЕМЉИ</div> <div>Циљ 15.</div> <div>Заштитити, обнављати и промовисати одрживо коришћење копнених екосистема, одрживо управљати шумама, борити се против десертификације, зауставити и преокренути процес деградације земљишта и зауставити губитак биодиверзитета</div> </div>													
<div>15.1 До 2020. осигурати очување, обнову и одрживо коришћење копнених и унутрашњих слатководних екосистема и њиховог окружења, посебно шума, мочварног земљишта, планина и исушеног земљишта, у складу са обавезама према међународним споразумима</div>													
15.1.1 Површина под шумама као удео у укупној копненој површини	Процент	Укупно	31					31.1				Food and Agriculture Organization (FAO)	Један од могућих разлога умереног пораста шумских површина је неупотреба пољопривредног земљишта, посебно у планинским подручјима.
<div>15.a Мобилисати и значајно повећати финансијска средства из свих извора ради очувања и одрживог коришћења биодиверзитета и екосистема</div>													
15.a.1 Званична развојна помоћ и јавни расходи за очување и одрживо коришћење биодиверзитета и екосистема	Милиона USD	Укупно	13.6	2.1	1.2	7.5	0.4	0.2	20.9			OECD Организација за економску сарадњу и развој	Издвојена средства у 2016. години су око 5 пута већа од просека за период 2010-2015.

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
-----------	----------	----------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-----------

Циљ 16.

Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све, и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима

16.1 Свуда значајно смањити све облике насиља и са њима повезане стопе смртних случајева

16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Проценат	18-29 год.	10.2	Анкета о доброби и сигурности жена, ОЕБС
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Проценат	30-39 год.	9.6	Анкета о доброби и сигурности жена, ОЕБС
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Проценат	40-49 год.	11.9	Анкета о доброби и сигурности жена, ОЕБС
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Проценат	50-59 год.	13.2	Анкета о доброби и сигурности жена, ОЕБС
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Проценат	60-74 год.	8.2	Анкета о доброби и сигурности жена, ОЕБС
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Проценат	Особе са инвалидитетом	23.4	Анкета о доброби и сигурности жена, ОЕБС
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Проценат	Избеглице /интерно расељена лица	23.2	Анкета о доброби и сигурности жена, ОЕБС
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Проценат	Национална мањина	18.3	Анкета о доброби и сигурности жена, ОЕБС
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Проценат	Нисте имали довољно новца да купите храну која је била потребна за породицу: Не	8.9	Анкета о доброби и сигурности жена, ОЕБС

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Процент	Нисте имали довољно новца да купите храну која је била потребна за породицу: Да									24.3	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Процент	Нисте имали довољно новца да обезбедите адекватно склониште или стамбени простор за вас и вашу породицу: Не									9.7	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Процент	Нисте имали довољно новца да обезбедите адекватно склониште или стамбени простор за вас и вашу породицу: Да									30.1	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Процент	Ниво депривације у приходу: Довија се са садашњим приходом									9.4	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Процент	Ниво депривације у приходу: Тешко излази на крај са садашњим приходом									18.2	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Процент	Ниво депривације у приходу: Веома тешко излази на крај са садашњим приходом									22.5	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Процент	Ниво депривације у приходу: Живи добро са садашњим приходом									6.3	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
16.1.3 Удео жена старости 18-74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања, у претходних 12 месеци	Процент	Укупно									10.4	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	
16.2 Окончати злоупотребу, експлоатацију, трговину и све облике насиља и тортуре над децом													
16.2.1 Удео деце старости 1-17 година која су током протеклог месеца искусила било какво физичко кажњавање и/или психолошку агресију од стране старатеља	Процент	Четврти	66				41					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
16.2.1 Удео деце старости 1-17 година која су током протеклог месеца искусила било какво физичко кажњавање и/или психолошку агресију од стране старатеља	Процент	Средњи	67.9				43.2					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
16.2.1 Удео деце старости 1-17 година која су током протеклог месеца искусила било какво физичко кажњавање и/или психолошку агресију од стране старатеља	Процент	Најсиромашњи и	72				47.6					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
16.2.1 Удео деце старости 1-17 година која су током протеклог месеца искусила било какво физичко кажњавање и/или психолошку агресију од стране старатеља	Процент	Најбогатији	63.6				40.2					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
16.2.1 Удео деце старости 1-17 година која су током протеклог месеца искусила било какво физичко кажњавање и/или психолошку агресију од стране старатеља	Процент	Други	66.9				44.8					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
16.2.1 Удео деце старости 1-17 година која су током протеклог месеца искусила било какво физичко кажњавање и/или психолошку агресију од стране старатеља	Процент	Укупно	67.1				43.1					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
16.2.1 Удео деце старости 1-17 година која су током протеклог месеца искусила било какво физичко кажњавање и/или психолошку агресију од стране старатеља	Процент	Укупно (само роми у Ромским насељима)	86.1				65.9					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
16.3 Промовисати владавину права на националном и међународном нивоу и осигурати једнак приступ правди за све													
16.3.1 Удео жртава насиља у претходних 12 месеци које су пријавиле своју виктимизацију надлежним органима или другим званично признатим механизмима за решавање конфликта	Процент	18-29 год.									40.5	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	
16.3.1 Удео жртава насиља у претходних 12 месеци које су пријавиле своју виктимизацију надлежним органима или другим званично признатим механизмима за решавање конфликта	Процент	60-74 год.									21.1	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
16.3.1 Удео жртава насиља у претходних 12 месеци које су пријавиле своју вијетимизацију надлежним органима или другим званично признатим механизмима за решавање конфликта	Процент	Избеглице /интерно расељена лица									34.3	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	
16.3.1 Удео жртава насиља у претходних 12 месеци које су пријавиле своју вијетимизацију надлежним органима или другим званично признатим механизмима за решавање конфликта	Процент	Нисте имали довољно новца да купите храну која је била потребна за породицу: Не									29.4	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	
16.3.1 Удео жртава насиља у претходних 12 месеци које су пријавиле своју вијетимизацију надлежним органима или другим званично признатим механизмима за решавање конфликта	Процент	Нисте имали довољно новца да купите храну која је била потребна за породицу: Да									19.4	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	
16.3.1 Удео жртава насиља у претходних 12 месеци које су пријавиле своју вијетимизацију надлежним органима или другим званично признатим механизмима за решавање конфликта	Процент	Нисте имали довољно новца да обезбедите адекватно склониште или стамбени простор за вас и вашу породицу: Не									24.3	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	
16.3.1 Удео жртава насиља у претходних 12 месеци које су пријавиле своју вијетимизацију надлежним органима или другим званично признатим механизмима за решавање конфликта	Процент	Ниво депривације у приходу: Довија се са садашњим приходом									29.6	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	
16.3.1 Удео жртава насиља у претходних 12 месеци које су пријавиле своју вијетимизацију надлежним органима или другим званично признатим механизмима за решавање конфликта	Процент	Ниво депривације у приходу: Тешко излази на крај са садашњим приходом									21.1	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	
16.3.1 Удео жртава насиља у претходних 12 месеци које су пријавиле своју вијетимизацију надлежним органима или другим званично признатим механизмима за решавање конфликта	Процент	Укупно									26.3	Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Процент	14-16 год. Жене				0		0	0	0		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	14-16 год. Мушкарци						100	20	16.2		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	16-18 год. Жене						0	0	0		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	16-18 год. Мушкарци						84.2	20	13.3		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	18-21 год. Жене						1	28.6	0		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	18-21 год. Мушкарци						53.9	29.4	22.1		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	21-25 год. Жене						4.3	16.7	16.7		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	21-25 год. Мушкарци						18.9	17.4	13.3		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	25-30 год. Жене						11	25.4	17.6		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	25-30 год. Мушкарци						17.8	12.4	17.7		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	30-40 год. Жене						30.1	17	20.5		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	30-40 год. Мушкарци						13.4	14.3	13.9		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	40-50 год. Жене						15.6	18.4	11.5		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	40-50 год. Мушкарци						12	19.2	15.5		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	50-60 год. Жене						17.3	17.6	20.7		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	50-60 год. Мушкарци						16.2	17.8	13.7		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	60-70 год. Жене						20	21.1	17.6		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	60-70 год. Мушкарци						13.2	21.1	12.1		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	70-80 год. Жене						11.1	0	0		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	70-80 год. Мушкарци						13.3	18.9	9.4		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	80 год. и више Жене						0	0	0		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	80 год. и више Мушкарци						0	19.2	4.2		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	Жене						11.6	18.6	16.9		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	Мушкарци						15.5	16.1	14.9		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	
16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	Проценат	Укупно						15.3	16.2	15		Министарство правде - Управа за извршење кривичних санкција	

16.5 Значајно смањити корупцију и подмићивање у свим њиховим појавним облицима

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
16.5.1 Удео лица која су имала најмање један контакт са јавним службеником и која су дала мито јавном службенику, или од којих је јавни службеник тражио мито током претходних 12 месеци	Проценат	Жене	8.5									Корупција у Србији: искуство грађана, РЗС и UNODC	
16.5.1 Удео лица која су имала најмање један контакт са јавним службеником и која су дала мито јавном службенику, или од којих је јавни службеник тражио мито током претходних 12 месеци	Проценат	Мушкарци	10									Корупција у Србији: искуство грађана, РЗС и UNODC	
16.5.1 Удео лица која су имала најмање један контакт са јавним службеником и која су дала мито јавном службенику, или од којих је јавни службеник тражио мито током претходних 12 месеци	Проценат	Укупно	9.3									Корупција у Србији: искуство грађана, РЗС и UNODC	
16.9 До 2030. за све обезбедити законски идентитет, укључујући регистрацију приликом рођења													
16.9.1 Удео деце старости до 5 година чије је рођење уписано у матичне књиге које води надлежни орган, према старости	Проценат	0-11 месеци	97.7				98.4					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
16.9.1 Удео деце старости до 5 година чије је рођење уписано у матичне књиге које води надлежни орган, према старости	Проценат	48-59 месеци	98.7				99.8					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
16.9.1 Удео деце старости до 5 година чије је рођење уписано у матичне књиге које води надлежни орган, према старости	Проценат	Више/високо образовање	99.7				99.9					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
16.9.1 Удео деце старости до 5 година чије је рођење уписано у матичне књиге које води надлежни орган, према старости	Проценат	Нема/основно образовање	97.1				84.7					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
16.9.1 Удео деце старости до 5 година чије је рођење уписано у матичне књиге које води надлежни орган, према старости	Проценат	Најсиромашнији	96.7				97.1					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
16.9.1 Удео деце старости до 5 година чије је рођење уписано у матичне књиге које води надлежни орган, према старости	Проценат	Најбогатији	99.8				99.6					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
16.9.1 Удео деце старости до 5 година чије је рођење уписано у матичне књиге које води надлежни орган, према старости	Проценат	Укупно	98.9				99.4					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	
16.9.1 Удео деце старости до 5 година чије је рођење уписано у матичне књиге које води надлежни орган, према старости	Проценат	Укупно (само ромски насељеници)	98.8				95.3					Истраживања вишеструких показатеља, РЗС и UNICEF	

Циљеви одрживог развоја, Република Србија, април 2019.

Индикатор	Јединица	Подгрупа	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Извор	Коментари
<div> <div>17 ПАРТНЕРСТВОМ ДО ЦИЉА</div> <div>Циљ 17.</div> <div>Ојачати средства примене и ревитализовати глобално партнерство за одрживи развој</div> </div>													

17.4 Помоћи земљама у развоју да постигну дугорочну одрживост дугова кроз координисане политике усмерене ка очувању начина за финансирање дугова, отпис дугова и реструктурирање дугова на примерен начин и бавити се спољним дуговима високо задужених сиромашних земаља како би умањиле последице дуговања

17.4.1 Отплата дуга као удео у извозу роба и услуга	Проценат	Укупно	5.4	5.6	9	12.4	11.8	9.3	9	12.2	<p>Национална банка Србије - статистично одељење задужено за платни биланс</p> <p>Значајан пораст сервисирања дуга, али је у периоду 2014-2017. године смањен за 0.2 пп.</p> <p>Сервисирање дуга у протеклих пет година стабилизовало се у просеку око 11%, што значи да извоз робе и услуга од 2013. почиње значајно расти у делу сервисирања дуга.</p>		
	<p>У периоду од 2010. до 2017. године, сервисирање дуга као удео извоза роба и услуга годишње варира од 3,1пп у 2010 до 3,2пп у 2017. години. У периоду 2010-2013. године, забележен је значајан раст сервисирања дуга, али је у периоду 2014-2017. године смањен за 0.2 пп.</p>										<p>У периоду од 2010. до 2017. године, сервисирање дуга као удео извоза роба и услуга годишње варира од 3,1пп у 2010 до 3,2пп у 2017. години. У периоду 2010-2013. године, забележен је значајан раст сервисирања дуга, али је у периоду 2014-2017. године смањен за 0.2 пп.</p>		

Footnotes

- 1 Revised data
- 2 Data is based on 25-49 unweighted cases
- 3 Прекид у временској серији
- 4 3 = Високо; 2 = Средње; 1 = Ниско; 0 = Податак није доступан
- 5 10 = Јасно дефинисано; 5 = Није јасно дефинисано ; 0 = Податак није доступан
- 6 Revised data based on gross domestic product
- 7 less accurate estimation
- 8 Estimated based on individual income data. Growth rates for the period 2012-2014.

Кључне поруке младих

Желимо да се више питамо о томе како ће изгледати наша будућност.

Забринути смо за нашу будућност и то да ли ћемо касније моћи да радимо оно за шта смо се школовали.

Желимо образовање које користи креативност и критичко размишљање.

Желимо да се осећамо безбедније у нашем крају, у школи, на интернету.

Волели бисмо више једнаких шанси за сваког од нас.

Потребна нам је снажнија превенција родно заснованог насиља и већа свест о родној равноправности.

Зауставите одлив мозгова међу младима!

Требало би обратити више пажње на наше ментално здравље, укључујући психосоцијално саветовање онима којима је то потребно.

Морамо бити боље информисани о сексуалном и репродуктивном здрављу.

Препоруке од стране младих

Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима

- Стратешки одговор по питању сиромаштва и социјалне искључености би требало да се унапреди кроз приступ који је више систематски и фокусира се на децу и младе.
- Потребан је бољи обухват деце и младих социјалним давањима (проширени обухват и адекватнији ниво давања) како би се осигурао делотворни начин да се деца и млади извуку из сиромаштва. Нарочито треба да се побољшају давања везана за сметње у развоју како би се омогућила одговарајућа нега и подршка за друштвену инклузију те деце.
- Снажнија подршка активацији младих са посебно прилагођеним мерама за различите групе најугроженије деце и младих: оне из удаљених подручја, са сметњама у развоју, припаднике ромске мањине, децу у сукобу са законом, децу без одговарајућег родитељског старања, децу из сиромашних породица, децу са самохраним родитељима.

Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду

- Потребни су праћење и евалуација спровођења мера дефинисаних у Стратегији јавног здравља у Републици Србији за период од 2018. до 2026. године, нарочито у погледу делотворности у остваривању циља повећања адекватне исхране и физичке активности код популације млађе од 18 година за 10%.
- Увођење здравих оброка у све предшколске установе и основне школе.
- Увођење програма у којима малопродаје хране најближе школи достављају здраве оброке.
- Промоција здраве исхране међу децом и младима, помоћу популарних личности, дигиталних технологија, специјализованих апликација и интернета.
- Систематско промовисање здравих пракси у исхрани међу мајкама и другим старатељима ромске националности, уз коришћење ресурса ромских здравствених медијаторки.

Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација

- Потребан је унапређен приступ квалитетним услугама здравствене заштите за децу која живе у ромским насељима како би се смањила још увек висока стопа смртности деце.
- Потребно је предузети одлучне мере у вези са вакцинацијом, подићи свест међу родитељима о важности и обезбедити сигурне вакцине за њихову децу.
- Образовање о сексуалном и репродуктивном здрављу би требало да буде укључено у формално образовање, са више посвећеног времена и садржајем прилагођеним узрасту на свим нивоима формалног образовања.
- Услуге саветовања за контрацепцију, планирање породице и сексуално и репродуктивно здравље би требало да буду прилагођеније потребама младих и доступније (кроз дигиталне технологије, преко интернета, телефона, итд.).
- Даљинско саветовање (путем ИКТ) би требало да се учини доступним, нарочито за децу и младе који живе у удаљеним подручјима или подручјима у којима такве специјализоване услуге нису доступне.
- Информације о сексуалном и репродуктивном здрављу би требало да буду доступне у школама.
- Потребно је увести прегледе менталног здравља као део обавезних систематских здравствених прегледа деце и младих који се организују кроз школе.

Обезбедити инклузивно и квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све

- Неједнакости у приступу образовању на свим нивоима треба елиминисати кроз делотворније политике и мере.
- Инклузивно образовање треба додатно унапредити, а специјалне школе и специјална одељења за децу са сметњама у развоју не треба користити као алтернативу том унапређивању.
- Родну равноправност треба пажљивије пратити и треба спровести мере како би се повећало учешће дечака у средњем и универзитетском образовању.
- Требало би донети конкретне мере за родну сегрегацију у образовању, а релевантне националне политике (за образовање, родну равноправност и запошљавање) би требало то питање да одреде као приоритетно у својим кључним циљевима.
- Требало би спровести додатну реформу образовних програма како би укључивали више савремених тема и знања.
- Требало би спровести темељну реформу образовних програма и метода у циљу постизања исхода који укључују креативно и критичко размишљање и вештине за иновације.

Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице

- Спровођење закона и јавних политика о забрани дискриминације треба да буде делотворније. Међу кључним приоритетима треба да буде оснаживање независних механизма за заштиту равноправности и грађанских права, али и цивилног друштва да пријављују и скрећу пажњу на случајеве дискриминације. Делотворнији одговор државе и одговарајућих институција на притужбе и препоруке независних механизма је пут ка већој мотивисаности младих жена и девојчица да пријављују дискриминацију и да јој се супротстављају.
- Превенција и сузбијање насиља над женама и девојчицама треба да буду синхронизовани са мерама усмереним ка оснаживању жена у различитим улогама и аспектима живота. У том погледу, добро је што је питање насиља над женама и девојчицама саставни део свеобухватне Националне стратегије за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године. Међутим, потребан је посебан и свеобухватан програм за превенцију и сузбијање насиља над женама и девојчицама.
- На националном и локалном нивоу треба одлучније и делотворније радити на превенцији раних бракова.

- Друга прилика у образовању и прилагођени програми који ће младим мајкама омогућити повратак на школовање од суштинског су значаја да оне добију веће шансе да надокнаде оно што им недостаје за укључивање на тржиште рада и вишедимензионално социјално укључивање.
- Потребно је додатно побољшати могућности за усклађивање породичних одговорности кроз увођење непреносивог права на родитељско одсуство за очеве, као и кроз систематску кампању за промовисање различитих родних улога у породици путем образовног система и медија.

Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

- Мере подршке запошљавању младих треба оцењивати и мењати како би биле делотворније. Треба оцењивати родно специфичне ефекте мера, а подршку запошљавању младих жена треба конципирати у складу са специфичним препрекама на које оне наилазе у запошљавању, било да су везане за дискриминацију у запошљавању, концентрацију у мање запошљивим образовним профилима или друге факторе.
- На дечији рад треба реаговати мерама предвиђеним у Мапи пута за елиминацију дечијег рада. Делотворност примене Мапе пута у постојећим политикама и механизмима треба оцењивати и сходно кориговати ако је то потребно да би се обезбедиле делотворније интервенције.

Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације

- Подршку младим истраживачима, научницима, иноваторима треба наставити и унапредити, при чему више пажње треба посветити областима које доприносе одрживом развоју и које представљају компаративну предност Србије.
- За младе из осетљивих група и удаљених руралних подручја треба додатно побољшати приступ информационим и комуникационим технологијама.
- Младима из удаљених руралних подручја треба пружити већу подршку за развој вештина од значаја за запошљавање, кроз е-учење где је то могуће, или кроз њихово систематичније укључивање у обуке у склопу активних мера запошљавања.
- Младим пољопривредницима треба систематски пружати подршку за усвајање нових знања, нових технологија и приступ тржишту.
- Младим женама у руралним подручјима треба пружати подршку за развој самосталних, савремених облика производње, уз подршку усвајању нових знања и технологија.
- Потребно је у већем обиму реализовати посебне програме и мере подршке омладинском предузетништву, укључујући менторску подршку успешних предузетника и бољи приступ финансијском капиталу у фази оснивања предузећа и почетка пословања.

Смањивање неједнакости између и унутар земаља

- Потребан је системски приступ смањењу сиромаштва и социјалном укључивању да би се решавали узроци сиромаштва и социјалне искључености различитих осетљивих група. Међу мерама треба да буду и оне које се посебно односе на младе. Циљне вредности треба прецизно одредити и редовно пратити.
- Треба унапредити размену и сарадњу међу младима. Треба систематски подржавати и промовисати различите акције оријентисане ка подстицању солидарности кроз свакодневне активности, спорт, културу, међу младима из различитих група.
- Младе из већинске популације треба подстицати да се укључе у различите облике волонтерских акција ради подршке деци и младима из осетљивих група. То могу да буду центри за дневни боравак, активности учења уз подршку или друге иницијативе.
- Процес деинституционализације треба даље да се развија, уз пружање адекватније заштите и подршке деци у систему социјалне заштите.
- Невладине организације које раде са угроженом децом и младима треба да добију већу подршку из јавних буџета на различитим нивоима (државном, покрајинском, локалном) за пружање значајних услуга социјалне заштите како би се побољшали њихов домет, доступност и квалитет.
- Посебни програми подршке најосетљивијим групама деце и младих, попут оних који живе и/или раде на улици или жртава трговине људима, треба да буду развијенији и обједињени са програмима превенције.

Предузимање хитних мера за борбу против климатских промена и њихових утицаја

- Образовању о променама климе и заштити животне средине треба дати више простора у формалном образовању.
- Школе треба да организују акције које ће покренути младе да се укључе у конкретне догађаје са темом промена климе и заштите животне средине.
- Акције за животну средину би могле да представљају одговарајући оквир за организацију сарадње младих из различитих подручја и укључивање младих из осетљивих група.

Унапређивање мирних и инклузивних друштава која пружају одрживи развој, приступ правди за све и изграђују ефикасне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима

- Треба наставити велику кампању против насилних метода дисциплиновања, а посебно физичког кажњавања.
- Омладинске организације треба оснаживати да систематски и делотворно пријављују случајеве дискриминације деце и младих по различитим основама и да има пружају подршку у приступу различитим ресурсима и услугама. Треба развијати бољу сарадњу организација за децу и омладинских организација са независним механизмима попут Повереника за заштиту равноправности и Заштитника грађана.
- Треба подстицати политичку партиципацију младих, не само кроз чланство у политичким странкама, већ и у виду активног учешћа грађана који предлажу и коментаришу јавне политике и законе и прате њихову примену.
- Треба побољшати безбедност младих кроз бољу заштиту од насиља у националним и локалним јавним политикама, као и кроз јавне политике за безбедније заједнице и градове.

Оцене и препоруке организација грађанског друштва за национално спровођење Агенде 2030 и достизање Циљева одрживог развоја у Републици Србији

Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом Владе Републике Србије, чији су представници у саставу Владине Међуресорне групе за спровођење Агенде 2030 за одрживи развој која је институционални механизам координирања министарства, агенција и служби Владе у остваривању Агенде 2030 интегрисаним достизањем Циљева одрживог развоја (ЦОР) вођеном конзистентном националном политиком одрживог развоја кохезивно спровођењу Агенде 2030 и достизању ЦОР у Европској унији, упутила је јавни позив организацијама грађанског друштва (ОГД) да пружи свој допринос креирању првог Извештаја добровољног националног извештавања Републике Србије (ДНИ) за представљање на Политичком форуму високог нивоа у јулу 2019. године. Овим позивом је истакнуто да ће "организације цивилног друштва које у свом функционисању примењују принципе ЦОР или на неки начин доприносе спровођењу Агенде 2030" прилагањем својих оцена до сада примењиване праксе Владе у њиховом остваривању, идентификовањем проблема националне примене и изнетим препорукама за спроводна побољшања својим подељеним знањима и искуствима драгоцено помоћи Влади да их integriше у ДНИ, посебно у планирање наредних корака примене Агенде 2030 и достизања ЦОР са целим друштвом. Методолошки инструмент коришћен за добијање ових доприноса организација грађанског друштва био је анкетни упитник са отвореним питањима, како је објашњено у делу 4. текста Добровољног националног извештаја. Јавном позиву који је трајао од 8. априла до 25. априла 2019. године одазвала се 21 организација грађанског друштва представљена у наредном прегледу који обухвата ЦОР чијем су непосредном достизању или доприносу достизању посвећене, као и посебној усмерености рада на заговарање и промовисање Агенде 2030 и њених циљева у целини. Напомене на крају овог анекса садрже основне информације које је свака ОГД пружила о профилу свог деловања.

Скоро све ОГД које су се одазвале позиву биле су пре тога упознате са Агендом 2030 и ЦОР, како путем медија тако и путем интернета. Наводиле су да су значајну улогу у повећању видљивости Агенде 2030 и њених ЦОР имале и агенције УН, као и партнерске организације и донатори, попут Делегације Европске уније, јер су интегрисали циљеве Агенде 2030 у своје стратешке циљеве и приоритете финансирања.

Већина ОГД је навела да низ година сарађује са различитим заинтересованим странама, како националним, локалним, регионалним, тако и међународним партнерима, у реализацији ЦОР, а и да су примери добрих пракси бројни.

Организације грађанског друштва	ЦИЉ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА КОЈЕМ ЈЕ ДЕЛОВАЊЕ ПОСВЕЋЕНО И / ИЛИ АГЕНДИ 2030 У ЦЕЛИНИ																	А 2030
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Банка хране Београд ⁱ	✓	✓										✓						
Центар за европске политике ⁱⁱ																✓		
Црвени Крст Србије ⁱⁱⁱ	✓	✓	✓															
Етно Форум Сврљи ^{iv}																		✓
Хуманитарни центар за интеграцију и толеранцију (ХЦИТ) ^v	✓		✓		✓											✓		
Институт за креативно предузетништво и иновације ^{vi}	✓			✓		✓										✓	✓	
Кровна организација младих Србије ^{vii}																		✓
Развојни центар Тактик ^{viii}																		✓
Београдски центар за људска права ^{ix}				✓	✓					✓						✓		
Центар за мир и толеранцију – РАС Сјеница ^x																		✓
Друштво за помоћ ментално недовољно развијеним лицима – Алексинац ^{xi}																		✓
Фондација центар за демократију ^{xii}	✓				✓			✓		✓						✓		
Центар за социјалну политику ^{xiii}	✓		✓	✓	✓			✓		✓								
Песталоззи Цхилдрен Фоундацион ^{xiv}				✓														
Смарт Колектив ^{xv}												✓						
Клуб жена Бело Блато ^{xvi}					✓													
Удружење издавача уџбеника ^{xvii}				✓														
Удружење за УН Србије ^{xviii}	✓		✓	✓	✓							✓	✓			✓	✓	
Удружење за подршку особама ометеним у развоју "Наша кућа" ^{xix}	✓								✓			✓						
Прахис ^{xx}																		✓
Српска асоцијација за рушење, деконтаминацију и рециклажу ^{xxi}																		✓

Најтешња сарадња Међуресорне радне групе са свим наредним организацијама грађанског друштва које су пружиле своје доприносе овом Добровољном националном извештају планирана је међу првим корацима. Такође, намерава се посебно успостављање праћења и анализе ставова, оцена и препорука ових организација, као и других са којима партнерски односи буду изграђивани даљом сарадњом.

ⁱ Банка хране Београд је регионална организација која се активно бави Агендом 2030. Само у 2018. години успела је да прикупи и подели око 1.500 тона хране, углавном воћа и поврћа, што је веома битно у исхрани социјално угроженог дела становништва који не може себи да га приушти. По њима, главни изазов је да се укључи што већи број актера из свих сектора, да се организују и координирају на одговарајући начин (према ЦОР) како би се свеобухватно сагледали проблеми и приоритети, благовремено и адекватно решавали, и по потреби мењали одговарајући закони у вези са спровођењем ЦОР.

ⁱⁱ Центар за европске политике је национална организација која сарађује са међународним партнерима и активно се бави Агендом 2030. Организација је спровела мноштво пројеката у Србији, углавном усмерени на ЦОР 16. Као главни проблем наводе да треба решити недовољну повезаност заинтересованих страна у изради и спровођењу јавних политика.

- iii Црвени крст Србије је међународна организација која се активно бави Агендом 2030. Од самог почетка кроз различите активности, прво у Миленијумским циљевима развоја, а 2013. године, по истицању Миленијумских циљева развоја, Црвени крст Србије учествовао је у националном процесу консултација у оквиру иницијативе „Србија какву желимо“, укључујући старије у консултацију. Након тога представници Црвеног крста Србије учествовали су на два Регионална форума посвећена Циљевима одрживог развоја у Женеви (2018. и 2019.) као и на суб-регионалној конференцији у Београду 2018. године. Става су да се, само кроз партнерство између јавног, цивилног и приватног сектора, али и активног учешћа грађана могу постићи резултати у вези са Агендом 2030. Такође, наглашава се да свака заинтересована страна има обавезу, али и интерес да се бави сваки од циљева у одређеној мери, јер је постизање свих циљева у интересу грађана Србије.
- iv Етно Форум Сврљиг је локална организација која се бави заговарањем Агенде 2030 у Сврљигу. Наглашава се да фокус мора бити на свим грађанима, посебно оним најугроженијим.
- v Хуманитарни центар за интеграцију и толеранцију је национална организација која уско сарађује са КИРС-ом. Концентрисани на рад са мигрантима, ИРЛ и повратницима, заговарају и промовишу Агенду 2030. Као препоруке и проблеме наводе да треба системски решити питање финансирања услуга социјалне заштите за стране малолетнике без пратње; као и недостатак смештајних капацитета у локалним центрима за социјални рад за ургентно збрињавање страних малолетника без пратње и жена с децом. Такође, наводи се да у пракси постоје велики проблеми у пружању здравствених услуга тражиоцима азила и осталим мигрантима, који умногоме произилазе из недовољног познавања позитивних прописа који уређују здравствену заштиту странаца од стране припадника полиције, социјалних и здравствених радника, као и у неефикасном механизму финансирања тих услуга.
- vi Институт за креативно предузетништво и иновације је национална организација која је започела едицију Агенда 2030 и креативни сектор у којој кроз научно истраживачке и стручне радове шири знања о повезаности креативног сектора и ЦОР-а. Сматрају да култура и креативне индустрије нису довољно препознате као део ЦОР, те да овој теми није посвећена пажња на адекватан, партиципативан и транспарентан начин.
- vii Кровна организација младих Србије је национална организација која се бави заговарањем Агенде 2030 међу омладином. Сматрају да није препознат значај укључивања представника омладинских или организација за младе у имплементацији Агенде 2030. Такође, става су да активности на спровођењу морају да буду координисане, транспарентне и отворене за све препознате актере заинтересоване за ЦОР. Такође, наводи се да би средства која различити донатори улажу у промовисање ЦОР требало да буду више практичног карактера.
- viii Развојни центар ТакТИК је локална организација која се залаже за заговарање Агенде 2030. У програм рада организације за текућу годину је уврштено обележавање појединих дана којима се промовишу циљеви Агенде 2030, а до сада су учествовали у кампањи Диверсити ин СТЕМ, европске СТЕМ Алијанце и обележили Међународни дан жена у науци (ЦОР 4 и 10), Светски дан дивљих животињских и биљних врста (ЦОР 14), Светски дан вода (ЦОР 6) и Светски дан здравља (ЦОР 3). Препоручује се побољшање економског положаја становништва, излазак из делокруга декларативног рада у подручје конкретне примене.
- ix Београдски центар за људска права је локална организација која активно учествује у реализацији ЦОР. Кроз свој рад, Београдски центар за људска права највише доприноси реализацији ЦОР 4 - квалитетно образовање, ЦОР 5 - родна равноправност, ЦОР 10 - смањење неједнакости и ЦОР 16 - мир, правда и снажне институције. Препоручују већи фокус на изазовима који се односе на људска права и владавину права.
- x Центар за мир и толеранцију Рас – Сјеница је локална организација делимично упозната са Агендом 2030. Од 2007. године помажу склапање бракова између младих из Србије и Албаније, а дали су подршку за отварање две школе у руралним срединама.
- xi Друштво за помоћ ментално недовољно развијеним лицима – Алексинац је локална организација из Алексинца, фокусирана на инклузију, помоћ у кући особама са сметњама у развоју из сиромашних породица и психосоцијалну подршку. Препоручују бољу координацију између цивилног сектора јединица локалне самоуправе, приватног сектора и државе.
- xii Фондација центар за демократију је национална организација која се активно бави Агендом 2030. У оквиру пројекта који спроводе „Достојанствен рад за сваког“ грађани су мотивисани да се боре за поштовање својих права у сфери рада, а формиране су и локалне коалиције за подршку сачињене од релевантних актера из јавног, цивилног и приватног сектора. Одржано је 38 уличних акција широм Србије у три циклуса чије су теме биле рад на црно, безбедност и здравље на раду и мобинг. Преко 5.000 грађана је својим потписом подржало захтеве формулисане у Декларацији за достојанствен рад, а разговарано је и са преко 15.000 грађана и дато је близу 1.000 правних савета.
- xiii Центар за социјалну политику је национална организација која активно приступа Агенди 2030. Током спровођења активности при изради студије *Спречавање раног напуштања образовања ЦСП* је спровео метод *peer review*-а који је развила ЕУ. Током спроведених скупова/састанака, различите заинтересоване стране из јединица локалних самоуправа и доносиоци одлука из државне управе разменили су искуства и знања из области образовања и применили стечена знања за укључивање и приступ образовању ученицима припадницима угрожених група. Препоручују обухватније информисање становништва о циљевима, проблемима који настају ако се циљеви не постижу, али и обавештавање о напретку постизања циљева.

^{xiv} Pestalozzi Children Foundation је међународна организација, концентрисана на рад са децом на локалу у Србији, која се активно бави и промишља Агенду 2030. Сматрају да је потребно одвајање неопходних средстава за образовање, побољшање иницијаног образовања наставника, модернизација процеса наставе и обуке запослених наставника, као и да је битно увести обавезно средње образовање, као и обуке повезане са ЦОР за школски менаџмент и наставнике.

^{xv} Smart kolektiv је локална организација, детаљно упозната са ЦОР. У сарадњи са европским партнерским организацијама кроз тренинг за тренере, обучени су да спроводе радионице које на практичан начин приближавају ЦОР учесницима. Највише раде на домету 12.6 – Подстицати компаније, посебно велике и међународне компаније да усвоје одрживе праксе и интегришу информације о одрживости у свој циклус извештавања. Препоручују укључивање бизнис сектора и домета 4.7.

^{xvi} Удружење „Клуб жена Бело Блато“ Бело Блато је локална организација која се активно бави ЦОР 5 - родна равноправност и оснаживање жена и девојчица. С тим у вези, реализовали су неколицину пројеката који су афирмисали женски активизам и економско оснаживање жена на селу. Препоручују већу видљивост жена са села путем умрежавања и укључивања у институционалне комуникације.

^{xvii} Удружење издавача уџбеника је локална организација, опредељена за ЦОР 4, путем интеграције кроз циљеве Удружења у одредбама нормативних аката. Препоручују побољшање владавине права, ефективне поуздане и транспарентне институције, борбу против корупције и бољи јавни приступ информацијама.

^{xviii} Удружење за Уједињене нације Србије (УЗУНС) је национална организација која активно сарађује са УН и учествује у спровођењу ЦОР. Од 2015. године организовали су различите активности на пољу заговарања и промовисања ЦОР међу младима у Србији, као и вршњачку едукацију и локалне активности везане за 17 циљева. Реализовали су велики број пројеката и едукација. Препоручују што шире информисање грађана, а посебно младих о значају Агенде 2030 и доприноса који свако може дати подршци њеном спровођењу, посебно путем медија, као и разраду образовних активности на ову тему.

^{xix} Удружење за подршку особама ометеним у развоју “Наша кућа” је локална организација која сарађује и са међународним удружењима. Фокус је усмерен на ЦОР 1, 9 и 12. Сматрају да би увођење стандарда и обавезе годишњег извештавања о ЦОР, у почетку за велика предузећа у јавном и приватном сектору, било од великог значаја у јачању свести о њима и њиховој имплементацији. Препоручују укидање лишавања пословне способности, ревизију и реформу процена радне способности, и увођење концепта запошљавања уз подршку ОСИ.

^{xx} Praxis је локална организација која ради на јавном заговарању на националном и међународном плану, самостално или у сарадњи са другим ОГД у Србији или европским организацијама и мрежама чији је Прахис члан. Залажу се за искорењивање дечијих бракова и апатридије. Препоручују активну партиципацију свих актера у процесу реализације циљева одрживог развоја и препознавање важности улоге цивилног друштва у том процесу.

^{xxi} Српска асоцијација за рушење, деконтаминацију и рециклажу је локална организација која до сада није укључивала ЦОР у своје пројекте. Ушли су у индустријски извештај ЕДА са активностима у области којима се баве, важних за локалне самоуправе и регије као национални продукт. Препоручују припрему локалне самоуправе и привредних чинилаца да сами воде своје послове и реализују потребе својих управа.

